SÖZ

HAFTALIK HABER YORUM DERGİSİ

YAZILARIYLA

Gençay GÜRSOY
Ertuğrul KÜRKÇÜ
Bülent FORTA
Atilla AYTEMUR
Masis KÜRKÇÜGİL
Veysi SARISÖZEN
Necmiye ALPAY
İlkay A. DEMİR
Ufuk URAS
Erdoğan TATLAV
Sıtkı COŞKUN
Ergin YILDIZOĞLU
Mehmet Ali YILMAZ
Yıldırım KAYA
Hakan TAHMAZ
Haydar İLKER
Mehmet ATAY
Tayfun GÖRGÜN
İbrahim YALÇIN
Veli SALTIK
Eren KESKİN
Neşe YAŞIN
Oğuzhan MÜFTÜOĞLU
Ünal DOĞAN
Mehdi BEKTAŞ
Saruhan OLUÇ
Necmi DEMİR

emeğin, özgürlüğün, barışın, kardeşliğin, adaletin, dürüstlüğün, içtenliğin, katılımcılığın, savaş karşıtlığının, doğruluğun, **dayanışmanın**, inadın, eşitliğin, kadınların, hoşgörünün, paylaşmanın, çeşitliliğin, farklılığın, üretkenliğin, **sözünde durmanın**, aklın, çok sesliliğin, beraberliğin, düşünenlerin, **direnmenin**, dostluğun, mücadelenin, sivil itaatsizliğin, yaratıcılığın, **aşkın** ve devrimin tartışmasının, yeşilin, **kendini iyi hissetmenin**, çok kültürlülüğün, bireyleşmenin, beraber olmanın, **hayal gücünün**, umudun, özgüvenin, şeffaflığın, çözüm üretmenin, ferahlığın, **vefanın**, alçakgönüllülüğün, ezilen halkların, söz ve karar hakkının, eylemliliğin, diyaloğun, renklerin, şiirin, bağımsızlığın, laikliğin, cinsiyetçi olmayanların, **arkadaşına dokundurmayanların**, çocukların, iş ve ekmeğin, fabrikaların, demokrasinin, yarının, vicdan özgürlüğünün, **evrenselliğin**, basın özgürlüğünün, yaşama hakkının, vicdani red talebinin, örgütlenmenin, mor kurdele takanların, **sosyalistlerin**, insanların, hayvan dostlarının, anti şövenizmin, bilimin, sevincin, **sözü kesilmiş olanların**, sokağın, dışlanmışların, anti şövenizmin, gençlerin, muhalif olmanın, bilginin, **pes etmemenin**, şiddet karşıtlarının, yakınları kaybedilenlerin, unutulmayanların, sanatın, **tembellik hakkının**, mizahın, mazlumların, parasızların, **çoğulculuğun partisini birlikte kuruyoruz**



Devrimci Yol davası kararının hatırlattıkları

■ HABERİ 8. SAYFADA

24 Aralık seçimleri, Blok ve sosyalistler

■ 4, 5, 6 ve 7. SAYFALARDA

DİSK'te olağanüstü beklentiler genel kurulu

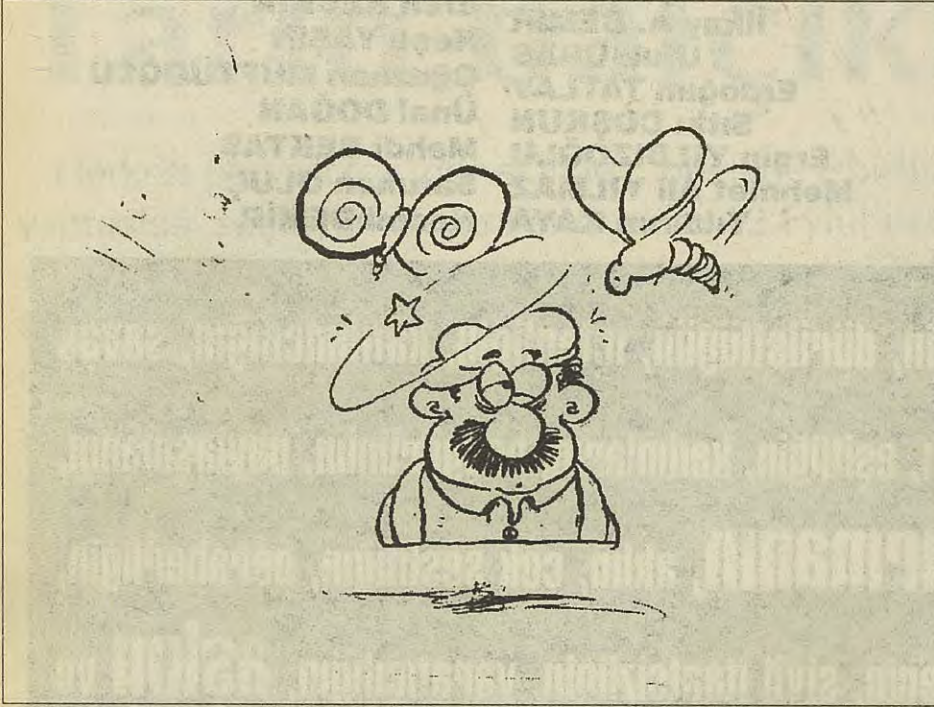
■ HABERİ 16. SAYFADA

Fransa'da burjuvazinin 'tarihsel yenilgi'si

■ YAZISI 10. SAYFADA

● TARİH: 6 OCAK 1996 ● SAYI: 47 ● FİYATI: 75.000 TL (KDV DAHİLDİR) ● ALMANYA 4 DM ● İSVİÇRE 4 Sfr ● FRANSA 14 FF ● İNGİLTERE 1.7 £ ● HOLLANDA 5 Hfl ● AVUSTURYA 28 AS ● ABD 3 $

Kelebek gibi uçtu, arı gibi soktu...



"Giresun'un evleri, çima ile kaplama
Sen benimle oynadın, başkasıyla oynama"

Karadeniz ve Orta Anadolu'nun bazı yörelerinde HADEP'e çıkan oylar başta ANAP'lılar olmak üzere, burjuva siyasetçilerinin kafasını karıştırdı. Efendim ne yorumlar ne yorumlar... Her biri karamizah örneği bu yorumların tümünü buraya aktarmak zor.

Bakın ne inciler döktürülüyor şu sıra...

ANAP Genel Başkan Yardımcısı Burhan Kara'nın köyünde HADEP'e 5 oy çıkması karşısında Kara, iyice "vızıldayarak" ve de kararak "arı ile kelebeğin karıştırıldığından eminim" demiş. Der ya... Dilin kemiği yok ki... Keza ANAP Grup Başkanvekili Eyüp Aşık da, Giresun'de HADEP'e çıkan 4 bin oyun peşinde. Bölgeden aldığımız haberlere göre, "memleketin bütün kovanları açılmış, bütün kelebekleri saf dışı edilmiş olduğu halde bu ne iştir ey ahali" diye tellal bağırtıyormuş mağdurlar... Aşık, bu işi kendisine oy vermesi gereken okuması yazması olmayan köylülerin cahilliği ile açıklıyor.

Şu cahillik işi maymuncuk gibi... Bu "cahil" mantığa göre Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da AT'a, İT'e ve ARI'ya çıkan oyların da Kürtlerin kendi partileri HADEP'e değil, yanlışlıkla bu düzen partilerine verildiğinden kolaylıkla söz edilebilir.

Amblemlerin karıştırılması ya da yanlış oy atılması gibi genel bir hata payı seçimlerin özelliklerindendir. Ne ki, bunun ötesine varıp mantığınızı zorlarsanız hilkat garibesi fikirlerle piyasa yaparsınız.

Tümü bu değil... Bir başka gerçek, bu zatların köylüleri hiç mi hiç tanımadıklarıyla ilgili. Doğa ile doğrudan haşır neşir olan köylüler en çok hayvanları tanırlar. Bir köylü belki, Fantom uçağı ile Kargo tayyareyi karıştırabilir, ya da İngiliz ipeği ile Hint ipeği arasındaki farkı ayırt edemeyebilir. Ancak arı ile kelebeğin karıştırıldığını iddia etmek siyasal miyop ve hipermetrop olanların fiziksel görmezlikleriyle de ilgilidir...

Bütün bu olup bitenler karşısında bir Giresun türküsünün güftesini getiriyor insanın aklına:

"Oy Giresun kayıkları/ Hep geliyor kârından/ Sevdim de alamadım/ Ölüyom efkarımdam"

Burjuva siyasası öyle bir aldatmaca ki, milletvekilleri hem kendilerini, hem de seçmenleri aldatan bir sistemi işleterek var olabiliyor. Bu nedenle, "Giresun Kayıkları" gibi sandıkların da silme kârdan geldiği zannedilebiliyor ve başka partiye oy çıkmasının mümkün olmadığı üzerine bir yalancı psikoloji geliştiriliyor... Yani bir anlamda, "köylülere karşı köylü kurnazlığı yaparak" işi idare ediyorlar.

Kelebek mağduru "kelebek avcı"larına ilanen duyurulur.

'Bizi en son kurtarandan kim kurtaracak'

Bu tümce aslında Kıbrıs'ın bütün hikayesini özetler. Kulaklarımızda çınlayan "Ya ölüm ya taksim" sloganları, "Yavruvatan", "Anavatan" adlandırmaları da, yakın tarihteki "Barış Harekatı" da, "Kıbrıs Sorunu"nun "dışarıdan çözümü"yle ilişkilidir.

Erken genel seçimler öncesinden başlayarak giderek tırmanan Kıbrıs sorununun önümüzdeki aylarda da "üzerine oyunlar oynanan" temel bir sorun olacağı söylenebilir.

Medyadan izlediğimiz kadarıyla uluslararası platformlarda yine bir "Kıbrıs Kazanı" kaynatılıyor. Akdeniz'in altına odunlar sürüldü ve sular ısınmaya başladı bile... Bir şeyler oluyor, ama neler?

Şimdilerde zuhur eden bazı işaretlere bakalım...

Kıbrıs sorununun AB zeminine çekilmesini isteyen Avrupa merkezli çabalar yoğunluk kazanmış durumda. Avrupa, Kıbrıs'ta ilk kez oluşan "AB'ye girme asgari müştereki"ni iyi değerlendirmek ve kendi çıkarına bir çözüm için "maymuncuk" yapmak niyetinde.

Buna karşılık Rauf Denktaş'ın, "Kıbrıs Rum Kesimi'ni AB'ye alırsanız Türkiye ile entegrasyona giderim" politikası, bırakalım Amerika ve Avrupa gibi emperyalist güç odaklarını, Türkiye tarafından bile kabul görmüş değil. Çünkü, Türkiye'nin GB'ye ve giderek AB'ye girmesinin bir diyeti var: "Kıbrıs'ta oluşmuş verili statüden ödün vermek." Kaldı ki Türkiye'de süren savaşın ekonomiye yüklediği yük, Türkiye'nin KKTC'ye ekonomik yardımlarını asgari tutmasını ve giderek sıfırlanmasını gerektiriyor. Amerika ise, BM ve özel olarak kendi diplomatik kanallarından legal illegal politikalar geliştirerek nüfuz alanları yaratmaya çabalıyor.

KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, "Hazırdan yaşamaya alışmış" dediği halkı eleştirerek "Zor durumdayız, önlem alınmalıydı. Türkiye'nin bizi bu zor safhada desteksiz bırakmaması gerekir. Bunu acı bir söz olarak söyleme ihtiyacı duyuyorum" diyerek "Anavatan" kozunu devreye sokmaya çalışıyor. Kamu emekçileri ise, maaşlarının ödenmemesi karşısında üç saatlik uyarı grevi yaparak hükümete cevap veriyorlar.

Sürecin bir provokasyon ortamına uygun olduğu ve bu süreçte özellikle Rum ve Türk şovenizminin güçlenmesini amaçlayan "provokatif" eylemlerin sürpriz olmayacağı da bir diğer olgu...

Kıbrıs'ın her iki tarafında, Türk ve Rum muhalifler ise henüz süreci etkileyecek bir örgütlenme ve dayanışma içinde değiller.

Akdeniz'in ortasında açık bir ada olan Kıbrıs, şimdilik "kapalı kutu" gibi...



Kıbrıs'taki muhalifler henüz süreci belirleyebilecek güce sahip değiller. Zaman zaman yapılan ortak geceler, Temas Grubu gibi dar bir aydın grubunun yürüttüğü etkinliklerin işlevsel bir etkisi yok. Bu nedenle de süreci onların özgücünün dışındaki güçler belirliyor...

Umut

İlkay ALPTEKİN DEMİR

Yılbaşı tatilinin ardından "1996 sana ne ifade ediyor" dediler iş arkadaşlarım. "Umut" dedim, utana, sıkıla. Türkiye'nin kapkara tablosunda umuttan söz etmeye hakkım yokmuş gibi, ya da yitiririm endişesiyle dile getirmekten korkuyormuşçasına. Söyler söylemez rahatladım. Umuduma sımsıkı sarıldım. Onun elimden alınmasına izin vermemeye kararlı olduğumu farkettim. Üstelik çoğu zaman olduğu gibi biraz soyut, daha çok evrensel ve bilinmeyen geleceğe ait bir umut değil bu. Hemen yanıbaşımda, sayısız dostumla, arkadaşımla, beş kuşakla ve ülkenin dört bir köşesinde onbinlerce sosyalist ve düzen karşıtıyla paylaştığım bir umut. Tablo kapkaranlık ve buna rağmen bizler umudun yeniden yeşerdiği önemli günler yaşıyoruz, karanlık tabloyu bir nebze aydınlatmayı umuyoruz. Biz solun birleşik devrimci kitle partisini kuruyoruz.

Kuruluş sürecinin ayrıntılarıyla boğuşan pek çok arkadaşın görme olanağı bulamadığı bir heyecan dalgası var solda. Özellikle de henüz doğrudan sürecin içinde yer alamamış sosyalistler, devrimciler yanıbaşımızdaki umudun değerinin daha çok farkındalar. Gözleri parlıyor arkadaşların, "ben de varım, 21 Ocak'ta Ankara'dayım" derken. Bir dostum "korkuyorum, başarmak zorundayız bu kez" diyor. Bir başkası son birkaç yılını kayıp yıllar saydığını söylüyor. Anadolu'da seçimler öncesinde bir araya gelen ve kampanya yürüten arkadaşlar şimdi önlerine kentlerinde yeni partiyi kurma görevini koyup, işe koyuluyorlar. Solun birleşik kitle partisi süreci, bu sürece yıllardır omuz vermiş olan bizler ayrıntılarla boğuşurken pek farkında olmasak da, artık bu süreçle doğrudan bağ kurmamış geleceğin partililerinin kimseye hırpalatmak istemedikleri kendi süreçlerine dönüşmüş durumda.

Yeni parti sürecine yakınlık duyan bir dost "tek doğrucu" anlayışın ve doktriner tutumların aşılmış olmasına, yaşama ve topluma açıklığa dikkati çekiyor, Kürt sorunundaki netliğe değinerek, "fikirler bu topraktan filizleniyor, yaşamla teori arasındaki mesafe kapanıyor" diyor. Bir başkası "ekonomist indirgemecilik aşıldı, uvriyerizm de artık pek tutunamıyor, işçilerin özdeneyimlerinin vurgulanması gerçek bir kazanım" diyor. Bir arkadaş insan haklarının bize ait bir toplumsal hareketle kendini ifade etmesinin önünün açıldığını belirtirken, öteki "insan haklarının Batı'nın empoze ettiği haklar olması sevimsizdi" diye ekliyor. Bir başka dost "sürecin güzel yanı aceleye gelmemesi, uzun bir birikim sürecine dayanması" diyor, "sürece katılanların ve katılmaya hazırlananların kendi birikimleri yanında, birlik süreci boyunca da insana güven veren bir birikim oluştu" diye ekliyor. Çoğu arkadaş açısından yeni parti girişiminin bir kuşağın damgasını taşımaması, çok sayıda kuşağın ortak girişimi olması da önemli ve partinin yaşamla bağlarını güçlendirecek bir kazanım. Parti sürecine yakınlık duyan ve henüz bu süreçte doğrudan yer almayan arkadaşlar şimdiden bu sürecin aktif özneleri. Bizler gerçekten umudun yeniden yeşerdiği önemli günler yaşıyoruz ve kimi zaman bunun yeterince farkında olmamanın savrukluğuyla davranabiliyoruz.

Oysa sürecin bizim henüz yeterince farkında olmadığımız özneleri, kendi geleceklerini tayin etmeye hazırlanırken, bir yandan da gözlerini bizim savrukluklarımıza dikmiş, bizi denetliyorlar. Grupçu reflekslerin verebileceği zararlara dikkati çekiyorlar, bunun nasıl önlenebileceğine kafa yoruyorlar. Partide geçmişte yaşanmış faydacı "kafa-kol ilişkilerinin" olmaması, grupsuz bireylerin bunalmaması gerektiğini vurguluyorlar. Projenin kendisinin sürecin içindeki birey ve grupların çok ötesinde olmasından endişelendiğini söyleyen bir arkadaş, henüz katılmadığı sürecin projesini nasıl bu birey ve gruplara özümsetebileceği üzerinde düşünüyor. Proje bizi aşıyor, onu benimseyen dostları biz henüz onları kuruluş şenliğine bile davet etmeden içine alıyor.

Bu süreçte eksik olan kesimler var elbette. Kent yoksullarının özbilinci en gelişmiş kesimlerinin bile solun birleşik devrimci partisini kurma girişimine yeterince sıcak baktıklarını sanmıyorum, bunun koşullarının henüz oluşmadığını düşünüyorum. Elitist bir parti istemiyorsak, inşa döneminin en önemli görevlerinden biri belki bu. Başka eksiklerden de söz edilebilir. Ama kanımca en önemli eksiğimiz yaptığımız işin ciddiyetinin ve boyutlarının yeterince farkında olmayışımız. Sürece yıllardır omuz vermiş olanlarımız önümüzdeki günlerde bize hayati gibi görünen ayrıntılardan kafamızı kaldırıp, bütüne bakabilirsek, belki de bugün bize çok önemli gibi görünen ayrıntılar önemini yitirecek ve cevap bekleyen asıl sorularla ilgileneceğiz. Düş kurmaya da gerek yok, umut yanıbaşımızda yeşeriyor.

Türkiye ve Suriye ne olacak?

Suriye en sonunda Türkiye'ye karşı bütün Arap devletlerini çevresine topladı ve Türkiye'nin Fırat sularını kirlettiğine ilişkin bir şikayette bulundu.

Medya bu sorunu "Suriye'ye nota verdik" diye geçiştirse de, zihinler çalışmaya devam etti.

"Su" nedir? Fuzuli'nin "devvare su" ve benzer dizeleriyle dolu "Su Kasidesi" yanılmıyorsak akıldadır. Arap neden sudan söz eder ve neden Acem olduğu apaçık olan Fuzuli kaside yazar su üstüne...

Bundan beş sayı, belki de daha önce, SÖZ dergisi Türk Genelkurmayı'nın GAP'ı askeri amaçlarla kullanmak üzere nasıl bir planın parçası yaptığına işaret etmişti. Ne zaman ki, Suriye ile işler ciddiye bindi, medya, bir zamanlar gazete köşelerinde küçük bir haber olarak yayınlanan GAP'ın askeri stratejideki yeri hakkındaki planı ısıtıp yeniden okuyucunun önüne getirdi. Artık bizim konuşmamıza gerek kalmadı.

Su, tarım toplumlarında o kadar önemlidir ki, Anadolu'daki bütün kan davalarının temelinde bu akışkan madde başlıca yer tutar. Türkün Türkü ve Kürdün Kürdü kırması na neden olan su, neden devletler arasında çatışmayı körüklemesin?

Şimdi olan budur.

Türkiye Cumhuriyeti Ortadoğu'da petrol peşinde koşarken, diğerleri de, Türkiye topraklarından akan su için ortaya dökülürse bu, çok mu tuhaftır?

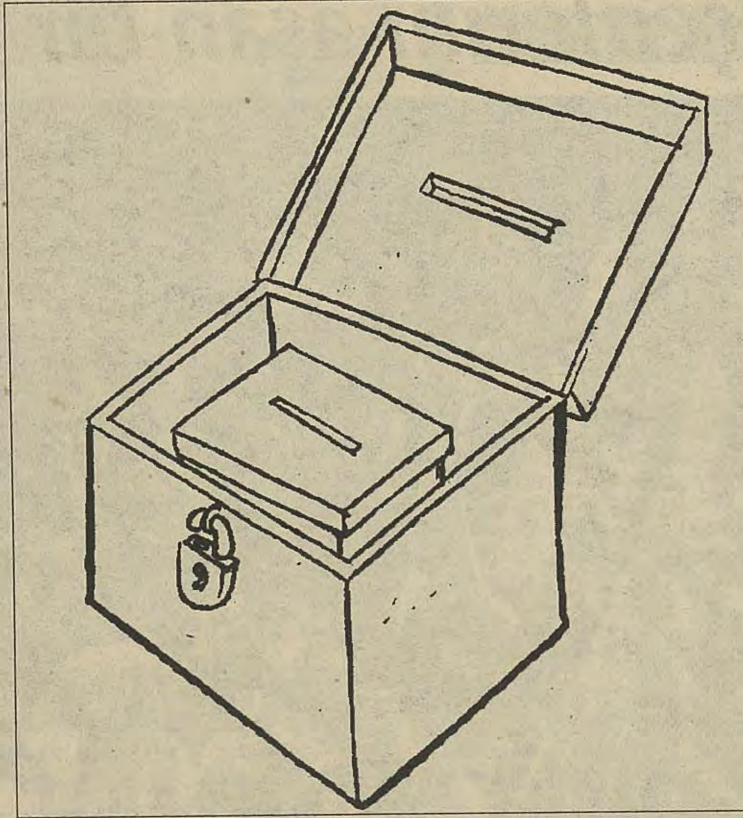
Başkasının petrolünde gözü olanın kendi toprağındaki suya göz dikilmesine katlanmaktan başka yapacağı bir şey var mı?

Şimdi bizim devlet, Shakespeare'in 'to be or not to be"sinden mülhem ve de Aziz Nesin kökenli "ya herro ya merro" sözüne kinaye, "ya petrol, ya da su" sloganına sarılıyor ve bu slogan bizi yeniden Ortadoğu'da Birinci Cihan Savaşı'nda olduğu gibi bir serüvene doğru itekliyor.

İyi de, bu son öyküde, ünlü "İngiliz Kemal" kim, Lawrence kim ve bu defa bizi Irak topraklarına neden iteliyorlar?

"Yeni dünya düzeni"nde kimin eli kimin cebinde, bilen beri gelsin?..

Baharda erken seçim ister misiniz?



Kış seçimini tattık. Şimdi tartışma, bir de bahar seçimini tatsak ne olur tartışması...

Gerçekten ne olur?

Türkiye'yi birer kumarbaz zihniyetiyle kışın ortasında, üstelik bir iki haftalık seçim kampanyasına sıkıştırarak genel seçime sürükleyenler adeta pişmanlık krizi içindedirler.

Hepsi daha fazla sermayeyle oturup, birbirlerini ütemeden, ellerindeki sermayeyi azaltarak bu kumar masasından kalktılar. Birileri mano aldı. Bu açık... Çünkü basının da üzerinde birleştiği yargı şu: Seçimin kazananı yok. Demek ki hepsi kaybetti, peki ama, ortada gerçekten mano toplayan bir kahveci yoksa, bu işten kim kazandı.

Elbette devlet.

Herşey test edildi.

Şimdi sıra bu testin ışığında ne yapılacağını tayin etmeye geldi. 1960'lardan bu yana bilmem kaç otuz kere değişen seçim yasasını değiştirerek yeni bir seçim yapmak ve merkez sağ partileri iktidara getirmek, bu arada sosyal demokratları da bir kazanda toplamak devlet oligarşik grubunun en büyük hesabı.

Bu hesap tutar mı?

Daha biz bu soruyu sorar sormaz, memleketin okus pokusçu sözüm ona araştırma kurumları devreye sokuluyor ve sayılar toplanıp, çıkarılmaya başlanıyor.

Bizde araştırma kurumlarının şansı nedir dersiniz?

Kriz ortamında, nüfusun oradan oraya savrulduğu, her bir insanın bir günde birkaç meslek değiştirdiği, hiç kimsenin hiç kimse hakkında kalıcı bir bilgiye sahip olmadığı bizim ülkemiz gibi ülkelerde, araştırma kurumlarının işi cidden zordur ve burada istatistik biliminin sökmediği, buna karşılık manüpülasyon mekanizmalarının en kabasının işlev gördüğü açık bir gerçektir. Bir de yasal hilelerin ve kaba hilelerin seçim sonuçlarını belirlediği açıktır.

Şimdi RP'yi durdurmak için hesaplar yapılıyor.

Bu arada sözüm ona HADEP'in barajı geçemeyişine gözyaşı dökülüyor.

Timsah gözyaşlarıdır bunlar.

Gerçekte MHP'nin yitirilmiş "ittifak" oylarına ağlamaktadırlar ve önümüzde duran seçim olasılığının en büyük faktörü, MHP ile birleşerek iktidara gelme hesaplarıdır.

Buna rağmen biz erken seçim talep ediyoruz.

Ve iddia ediyoruz ki, eğer böyle bir erken seçim olursa, "Emek, Barış, Özgürlük Bloku" parlamentoda herkesin keyfini kaçıracak denli bir yere sahip olacak, ve bu durum Türkiye/de şakaya gelmez yepyeni bir politik döneme yol açacaktır.

23 parlamenterin gaspedilmiş koltuklarını almak istiyoruz.

Erken seçim yapın.

Şimdi biz hazırız....

Çocuk ayıbını örtüyor





Sabah gazetesi Çiller yanlısı ya, onu güya savunacak.

Manşeti atmış:

"Çiller: Erbakan beni tehdit etti."

Nasıl bir tehdit bu? İddiaya göre Erbakan bir RP'li aracılığı ile diyesiymiş ki, "eğer bizimle anlaşmazsan ANAP'la bir olur, seni Yüce Divan'a gönderirim".

Hatırlayacaksınız. Bundan bir süre önce de, Demirel'e yakın çevreler, Çiller'in Demirel'e karşı benzer bir tehdit savurduğunu medyaya sızdırmışlar ve "baba" ile "kız"ın arasının nasıl açıldığını yazmışlardı. O sıralar, Çiller diyesiymiş ki, eğer benim dediğimi yapmazsan, seni ANAP'la birleşip, Cumhurbaşkanlığı koltuğundan ederim...

Nedir bu rezalet sizce?

Bizce şu: Bunlar, neden korkuyorlarsa, başlarına gelmeden şunun bunun aracılığı ile sanki korktukları başlarına gelmiş gibi, medyaya uydurma haber sızdırıyorlar, sözüm ona böylece tedbir alıyorlar.

Kazara uydurduklarına ve umduklarına benzer bir iş başlarına gelecek olsa, "bu tertiptir, biz daha önce duyurmuştuk" diyecekler. Eski deyimle şeyu vukuundan beter olduğunu düşünüyorlar.

İşte bu suçluların telaşı denilen belirti tüm siyaset çevresini sarmış bulunuyor. Medya ise bu sendromun aracısı.

Ya bu medyanın izleyicileri... Onlar asıl kurbanlar. Korkakların sığındığı zavallı vicdanları medya izleyicileri oluşturuyor.

Yüce Divan korkakları da onları kullanıyor.

Peki Fatih Çekirge'ye ne oluyor?

Sakın bir de, son derecede ustalıkla gizlenen bir politik paparazzi mesleği var da biz mi bunu bilmiyoruz?

Çünkü koca Sabah gazetesinin yılın ilk günündeki sayısında Çiller'in Erbakan tarafından tehdit edildiğine dair uydurma ya da yarı uydurma haberin sahibi o...

Şu dönen eski dolapların gıcırtısı o kadar keskin ki, cafcaflı haberlerin gürültüsü bile bu gıcırtıyı ört bas etmeye yetmiyor.

Vahşi Batı her zaman başkadır

ABD'de bir yılda altmış küsur idam cezası infaz edilmiş.

Doğru mu? Ajansların yalancısıyız? Nasıl ki Anadolu Ajansı Van Gölü canavarı hakkında "ağırbaşlı" haber veriyorsa, Amerikan ajansları da öyle..

Geçelim.

Paris'te 'Kloşar' adı verilen yersiz yurtsuzlar, ağzı açık ayran delisi misali Amerikalı ve Japon turistlere birer turistik eşya gibi takdim edilir. Mösyö ve Dam, işte Paris'in ünlü kloşarları... Resimler çekilir, kloşarlarla kısa bir söyleşi gerçekleşir. Sonuçta, Amerikalı ya da Japon turist tuhaf bir yaratığın, gerçekte sıradan bir alkoliğin sohbetinden, Kloşar ise aldığı birkaç franktan memnun, herkes yerli yerine gider.

Amerikan devletinin de işleri benzerdir.

Burada idam mahkumu ve onun elektrik sandalyesine oturuncaya kadar süregiden serüveni örgütlü medya menacerlerinin malzemesi olur ve bütün dünya bu serüveni soluğunu tutarak izler.

Hiç kimsenin aklına ne kurbanın işlediği suç, ne de Amerikan adalet sisteminin insan haklarını ihlal eden işleyişi gelmez. Sorun, idam mahkumunun ölümden yakayı kurtarıp kurtaramayacağı, ya da bu idamın hangi koşullarda ve ne gibi trajik edalarla gerçekleşeceği sorunudur.

İşte Abu Cemal Mumia'nın insanlığı ayağa kaldırması gereken yargılanması ve şimdi bile ölümle yüzyüze gelişi bir avuç insan hakları savunucusunu ilgilendirirken, cinayet sanığı bir Amerikan futbol virtüözünün "soluk kesen" yargılanmasına milyonların itibar etmesi Amerikan toplumunun trajik vurdumduymazlığının ve medya kurbanı oluşunun tipik öyküsüdür.

Amerikan hayranlığının körüklendiği ülkemizde, o toplumda kimlerin idama gönderildiğini bilmeden insan hakları savunuculuğu yapmak mümkün mü?

Hele bir de, Amerikan devletinin bizdeki Kürt sorununu insani nedenlerle ele aldığına inanan var dersek, varın siz dünya durumundan ne denli haberdarız, anlayın..

Son dakika

Ümraniye Cezaevi'nde katliam

Ümraniye Özel Tip Cezaevi'nde devletin kimliksizleştirme ve kişiliksizleştirme politikasına karşı çıkan devrimci tutuklu ve hükümlülere yapılan saldırı sonucu ilk belirlemelere göre üç devrimci öldürüldü.

Sardunya

Yasadır ansıtalım?/Tohum ekenlerin, fide dikenlerin/
Kimse durduramaz yağmurunu/ Güneşini kimse
kesemez

Fesleğen ekiyorum, sardunya dikiyorum/ Arsızmış,
öyle diyor komşum/ Artık siz istemeseniz de/ Açar
tohumunu, yayılır toprağınızda

Ne güzel ne güzel ne güzel tanrım
Fesleğen ekiyor, sardunya dikiyorum/ Bitiyorum
arsızlığına çimenin çiçeğin/ Arsızlık bugünden geri/
Umut ve direnç demektir/ Sokulmak demektir
yaşamın koynuna/ Özdeşlik demektir yaşamla/ İnan
olsun dostlar, inan olsun/ Dalından kopan sardunya/
Bozulmadı bikez, eğmedi başını/ Açmayı sürdürdü
diktiğim toprakta

(Gülten AKIN)

Emek Barış Özgürlük Bloku seçim sonuçlarını değerlendirdi

Blok, bileşenlerini aşan bir meşruiyet kazandı



Haber Merkezi – Bloku oluşturan dört partinin temsilcileri geçtiğimiz çarşamba günü Ankara'daki HADEP Genel Merkezi'nde bir araya gelerek seçim sonuçlarını değerlendirdiler. HADEP'ten Genel Başkan Murat Bozlak, Birleşik Sosyalist Parti'den Merkez Yürütme Kurulu üyesi Mustafa Kahya, Sosyalist İktidar Partisi'nden Genel Başkan Aydemir Güler ve Demokrasi ve Değişim Partisi'nden Genel Sekreter Fehmi Demir'in katıldığı toplantıda blokun onu oluşturan partileri de aşan bir meşruiyet kazandığı vurgulandı. Oy oranı olarak beklentilerin altında kalınmasına karşın Olağanüstü Hal Bölgesi ile Karadeniz ve Trakya'daki sonuçların memnuniyet verici olduğu belirtildi.

Ortak değerlendirme noktaları

Üzerinde durulan diğer ortak noktalar ise şöyle oldu:

Seçim baskın bir seçim oldu. Bloku oluşturan partilerin seçimlere yönelik hazırlıkları ya yoktu, ya da yok denecek kadar azdı. Kısa zaman dilimi içerisinde blok kendisini merkezi ve yerel düzeyde organize edemedi; seçimlerin gerektirdiği düzeyde bir örgütlülük yaratılamadı. Oluşturulan örgütlülükler ilkel düzeydeydi ve planlı, programlı bir çalışma yürütmekten yoksundular. Buna karşın blok faaliyetleri yürütülürken faaliyetleri engelleyecek iç sorunlar yaşamadı, yaşanan sorunlar olgunlukla ve sağduyuyla kısa sürede giderildi. Seçim Yasası'nın kısıtlamaları propaganda çalışmalarını medya aracılığıyla sürdürülme dışında yol bırakmadı. Bundan ise düzen partileri yararlandı. Çünkü blok hem sistem dışındaydı, hem de medyanın kapılarını arayalacak maddi olanaklardan yoksundu. Maddi olanaksızlıklar propagandanın diğer biçimlerini de önleyen bir faktör oldu. Hazırlanan propaganda araçlarının bazıları seçim bölgelerine ya hiç ya da son hafta içinde ulaştırılabildi; bazı bölgelerde ise devlet güçlerince engellendi.

Blok, esas faaliyetini Kürt dinamiğine yönelik yürüttü. Kampanya boyunca en hareketli kesim Kürtlerdi. Miting alanları iyi kullanıldı; mitinglere katılanlar Kürt devrimci kesimleri ile sosyalistlerdi. Bu dinamik ve hareketli kesim topluma istenen mesajları iletemedi. Blok, Kürtlerin ve sosyalistlerin dinamik kesimlerine ulaşabildi, ancak daha ötesine ulaşamadı.

Seçimde alınan oy beklentilerin altında kaldı. Buna karşın Trakya, Karadeniz ve Olağanüstü hal bölgesinde alınan sonuçlar, oy bazında değerlendirildiğinde bir başarıdır. Kürt illerinde oy oranı sandığa yansıdığından daha fazladır. Baskılar, sandık yakmalar, korucuların bazı köylerde seçmenlerin yerlerine oy kullanması, toplu oy imhaları ve iptaller mevcut oy oranının düşük çıkmasına yol açmıştır.

Metropollerdeki başarısızlığın nedenleri

Metropollerde ise blok başarılı olamadı. Bunun birçok nedeni bulunuyor. Bunlar şöyle sıralanabilir:

1- Kürt seçmen potansiyeli, bölgeden farklı olarak günlük yaşam kaygıları içinde bulunuyor. Seçmenin bu kaygılarını aşabilecek bir faaliyet ve söylem oluşturulamadı.

2- Kürt seçmenin günlük yaşam kaygıları Refah Partisi'nce iyi kullanıldı; blokun ahlaki olarak kabul edemeyeceği yöntemlerle RP Kürt seçmen potansiyelini elinde tutmayı başardı.

3- Dokuz günlük seçmen yazımı süresi başta HADEP olmak üzere bloku oluşturan partiler tarafından değerlendirilemedi. Metropollerde bloka oy verebilecek seçmenlerin yüzde 50'sinin kaydının olmadığı söylenebilir.

4- Metropollerdeki diğer ezilen kesimlere yönelik de bir dil oluşturulamadığı gibi içlerinde propaganda faaliyeti yürütülemedi.

5- Aday listeleri, zaman darlığı nedeniyle özellikle metropollerde istenilen niteliklerde oluşturulamadı. Farklı toplumsal kesimlere hitap edebilecek aday bulmakta güçlük çekildi. Adaylık teklif edilebilecek olanlara ulaşılamadı.

Blok, bloku oluşturan partileri de aşan bir meşruiyet kazandı. Genel demokrasi mücadelesinin bir ihtiyacı olarak yankı buldu. Çok sayıda aydın, sanatçı, sivil toplum örgütü böyle bir bloka duyulan ihtiyacı ifade eden ortak tutumlar sergiledi.

Blok, seçim bloku olarak oluşturulmuş, programı bu süreçle sınırlandırılmıştı. Blok, eğer kalıcı hale getirilmezse seçimde yaratılan moral ve atılım heba olacaktır. Çok sayıda insan blokun devam etmesini istiyor; öyle ki bazı bölgelerde insanlar blokun dağıtılması durumunda partilerinden istifa edeceklerini ya da bir sonraki seçimlerde bloku oluşturan partilerin hiçbirine oy vermeyeceklerini ifade ediyorlar.

Blok, yaratılan moral ve etkiyle seçimlerde alınan oyla kıyaslanmayacak bir potansiyel oluşturdu. Blok, bloğu oluşturan partilerin niyetlerinden bağımsız olarak sahiplenilen bir olgu haline geldi.

Blok, daha içerikli bir program ve kurumlarla kalıcı hale getirilmelidir.

Blok'un kalıcılaştırılması konusunda yalnızca toplantıya katılan BSP MYK üyesi Mustafa Kahya bağlayıcı bir açıklama yapamayacağını bildirdi. Kahya, 21 Ocak'ta yeni bir parti kurularak BSP'nin tüzel kişiliğinin kalkacağını belirterek, blokla ilgili nasıl bir politika izleneceğini ancak bu yeni partinin bir karara bağlayabileceğini ifade etti. Kahya, yeni partinin de bu konuda gereken duyarlılığı ve sorumluluğu göstereceğine inandığını da sözlerine ekledi.

Çağrı

Ufuk URAS

Seçimden de seçim yorumlarından da herkese gına geldiğini biliyorum, ama ne var ki benden de bir seçim yazısı istendi. Üstelik "Mavi Radyo" yorumcularının seçim akşamından beri yaptıkları yorumlara eklenecek pek de bir şey yok.

Biliyoruz ki, kapitalizmle birlikte, iktsadi düzeyin politik düzeyden ayrışması ile ortaya çıkan boşluk siyasi partiler tarafından seçimler yoluyla doldurulmakta ve bu partiler bir tür köprü işlevi görmektedirler. Böylece toplumsal tercihler de bir şekilde devletin kararlarına yansımaktadır. Bunu temin eden seçim mekanizması, aslında tek başına bir ülkedeki demokrasinin varlığının kıstasını da oluşturmamaktadır. Yakından bildiğimiz gibi, seçimler sınırlı ve türdeş seçeneklerin ve eşitsizliklerin yeniden üretilmesinin yolu da olabilmektedir. Siyasi eğilimler ve yurttaşlar bu yarışa eşit ve özgür bir konumdan katıl(a)mıyorlarsa, seçimler kısıtlayıcı ve aldatıcı bir nitelik taşıyabilir. Eğitim, servet, kültür ve bilgi olanaklarının eşitsiz dağıtıldığı bir ortamda seçim mekanizmaları göstermelik kalabilir.

Şurası açık ki, seçimler antik toplumlarda bile geçerliliği olan bir uygulamadır. Seçim/siyasi parti ilişkisinin kapitalizme özgü olması ise, ilk defa bu toplum biçimi ile birlikte özgür insanın, yani bireyin, toplumsal bağları, statüleri dışında var olabilmeleri ile ilgilidir. Tabii bu teorik–hipotetik durum fiiliyatta, başta devlet aidiyeti olmak üzere değişik biçimlerde ete kemiğe bürünür. Son seçimde de cephe/karşı cephe ekseninde bu durum açıkça yaşandı. Üstelik bu seçimde taraf olan devletin geniş sektörleri de –bürokrasi, adalet, ordu, eğitim, sağlık, maliye gibi– zaten seçim mekanizmalarına kapalıdır ve karşı cephenin bir diğer imtiyazıdır. Yeni parti projesi muhtemelen bir an önce takvimine bu temayı da dahil ederek, bu sektörlerin halkın denetimi dışında kalmasına izin vermeyerek, kriz dönemlerinde demokrasinin askıya alınmasının ve halkın gıyabında ve hilafında, geniş kesimler aleyhine kararlar alınmasının da önünü keserek farklılığını ortaya koyacaktır.

Seçim sonrasında bugün sistem tıkanma noktasına geldiyse, kendini kolaylıkla yeniden üretemiyorsa, bu suni solunum ortamının süresini tayin etmenin imkanları da elimizdedir. Kautsky, "Kapitalist sınıf hükmeder, ama hükümet etmez" demişti. Galiba bu ortamda hükmetmesinin de önünde ciddi sorunlar vardır.

Sorun yalnız Anayasa, Siyasal Partiler Yasası ve seçim tekniklerine ilişkin bir alanda da tıkanmış değil. Politik sorunları, yeni sağın ideolojik ve siyasi içeriklerinden boşaltıp, teknik sorunlar haline indirgemesi, büyük ölçüde dağarcığında kayda değer bir şeyin bulunmaması ile ilgilidir. Bu yüzden burjuvazinin kendi gönüllü siyasi fedaisini bulabilmesi kolay gözükmüyor. Bakalım 21'inde, var olan potansiyel enerji kinetik enerjiye dönüşünce ne yapacaklar?

Bugün garnizon partilerinin farklı kolordularının bileşimi üzerine şekillenen kamuoyu kimseyi aldatmasın. Seçimlerde yeni dünya düzeninden yana olan ANAP–DYP–CHP gibi partilerle, eski dünya düzeninden yana olan DSP–RP–İP gibi partiler arasında sıkışan seçenekler, bugün farklı bir dünya tasarımını ortaya koyanlarca bertaraf edilebilir. Yeter ki, üstümüze çöreklenen kelam tekelini aşabilelim. O zaman seçim sonucu ortaya çıkan aritmetik toplam ile politik toplam arasındaki makas hızla giderilebilir ve bu 15 yıllık fetret devrinin aslında bir nadas dönemi olduğu ortaya konulabilir.

Travesti (taklit) muhalefetin açıklama monopolünü kırıp, temel teorik ve entelektüel mili oluşturabilirsek, sermayenin mantığı ile toplumsal muhalefetin mantığı arasındaki yarılma ya da yaşamın ötesine (beyond) geçenlerle, berisinde (back) kalanlar arasındaki kopma, burjuvazinin zamansızlık özlemlerine gerekli cevapları verebilir.

Bunun için politik–güncel durumun pragmatizminin sınırlarına hapsolmadan, nihayet ciddi bir rezonans tutturduğumuz çevrelerle, haritasını yitirmiş herkese, bizi düzene bağlayan halatların gevşetilmesi çağrısında bulunabiliriz. Bu çağrıya, Sartre'ın Elektra sendromuna yakalananlar, yani annesinin ölümüne duyduğu tepki nedeniyle annesini öldürenler bile dahildir. Kurduğunuz teorik, politik gecekonduların artık sizi saklayacak mecali kalmamıştır. Bu dalga sizi de önüne katar götürür.

24 Aralık seçimleri yeni bir adım oldu



Sosyalistler tribünden sahaya iniyor

Sıtkı COŞKUN

Uzun bir süredir kriz içinde olan rejim 24 Aralık seçimleriyle daha kolay bir hükümet elde ederek krizi daha rahat yönetmeyi amaçlıyordu. Ancak bunu yeterince elde ettiğini söylemek mümkün değil. Hükümet oluşunda ortaya çıkacak gelişmelerle birlikte bir erken seçim olasılığı gündeme gelebilir.

CHP ve DSP'yi de içine katarak 'geniş solun' aldığı sonuçlara bakarsak toplam oy olarak yüzde 30'luk geleneksel sol oy potansiyelinin korunabildiği görülüyor. DSP'nin devletin geleneksel eski politikalardaki ısrarıyla sağa kayışı, CHP'de ise IMF politikalarına daha da artan sadakat, politikada yüzünü sağ güçlere daha sistemli dönüşü ile sağa kayışının devam edişinin üzerinde durmak gerekir.

Türk sosyal demokrasisinin her adımda daha da çok düzen içine kayışı, sosyalist sola yüzde 30'luk sol oy potansiyelinin korunması, aktifleşmesi için elini daha çabuk tutma ve bu işe yüklenmesi gereğinin aciliyetini hatırlatıyor.

Sosyalist Sol açısından 1994 yerel seçimleri ile başlayan devredışı kalmaktan çıkış, birliğini adım adım oluşturup genişleterek, tribünden sahaya inmeye, devreye girmeye ve ve işin kenarlarından da olsa tutunmaya başlamasının, 24 Aralık seçimleri ile yol aldığını saptayabiliriz.

Emek Partisi girişiminin bağımsız adaylar deneyi anlamlı seçim sonuçları vermedi.

İP'in ise, büyük gürültüsüne rağmen yüzde 20'lik oy kaybının üzerinde durmak gerekiyor. Bu sosyalist solun bir kısmına küfür, kemalizmle barışıklık üzerinden iş yapmaya İP tabanındaki tepkiyi de gösteriyor.

BSP, Blok, HADEP

Emek, Barış ve Özgürlük Bloku Türkiye genelinde yüzde 4.17 oy toplayabildi.

Blok açısından, seçim yasasının anti-demokratikliği, seçmen kütüklerinin ağır çarpıtılmışlığı, büyük seçmen kitlelerinin kütükler dışı bırakılması, bölgedeki baskıların rolü, payı ortada. Bütün bunlara rağmen alınan oy küçümsenemez. Ancak, blok, iddiasını bu şartlarda öne sürdü. Dolayısıyla, bunlara yapılacak vurgu seçim sonuçlarındaki zayıflıkları tek başına açıklamaya yetmez.

Türkiye genelindeki yüzde 4.17 oy oranı, metropollerde ve batıda elde edilememiştir. Kürt nüfusunun çoğunlukla olduğu yaklaşık 30 ilde, HADEP oy ortalaması Siyah Beyaz gazetesine göre yüzde 18'dir. Ve yüzde 35 ile RP bu iller genelinde 1. partidir. HADEP'in bölgede, birinci parti olduğu iller ise 30'a yakın il içinde beş şehirdir. Metropollerde alınan oy oranının azlığı ise genel bir tesbit.

Bütün bunlar sonuçların daha enine, boyuna ve detaylı olarak incelenmesini gerektiriyor.

HADEP'in hemen hemen olmadığı bölgelerde alınan oylar ise, ağırlıklı BSP'nin ve sosyalistlerin oylarıdır. 1994 seçimlerine göre buradaki artışlar kaydedilmelidir.

Sosyalistlerin birliği küçümsenemez

Bu artışın, alınabilecek sosyalist oylardan ciddi olarak az olduğunun da altı çizilmelidir. Partinin yarısının ortak parti kuracağımız GBK'nın büyük çoğunluğunun eleştirdiği ve yanlış bulduğu bir seçim politikasının aynı partide birleşecek sosyalistlerin, olanaklı en çok oyunu ve desteğini almaktaki zorlukları açıktır. Partide ve partileşme sürecinde sosyalistlerin birliğini ihmal eden, zorlayan politikaların, seçimde birliğin gereklerinde de zorlukları olması anlaşılırdır.

Partimizde, hayatın her alanında HADEP'le işbirliğinin militan savunucuları, kendi partilerinin en az yarısı ve kurulacak partinin yüzde 75'ini birlik açısından karşıya alarak karar ürettiler. Bu ise Kürt hareketi ve HADEP sıralarındaki partimizi ve sosyalist hareketi küçümseyen tavrı kışkırttı.

Ekim sonu, kasım başı HADEP Genel Sekreteri'nin, BSP, GBK, DDP yetkililerine yukarıdan aşağı söylediklerini hatırdan çıkarmamalı.

Ekim-Kasım aylarında PKK Genel Sekreteri'nin Med TV'de Türkiye Sosyalist Hareketi'ne sosyalist aydınlara aşağılama sınırının ötesine geçerek hakaret çıtasına yükselen eleştiri diskurlarının videolarını çözmeli. BSP Genel Başkanı'na "Kalın kafalı" iltifatının altını, altın tozu ile çizmeli. Ama A. Öcalan'ın "lazımsa alın siz mark, dolar, altın, para" diyen laflarını ne yapmalı?

Eski DEP Genel Başkanı ve sürgünde Kürt Parlamentosu Başkanı Yaşar Kaya'nın 8.12.1995'de Almanya'da yayınlanan Özgür Politika'daki yazısından aşağıdaki paragrafı da kime armağan etmeli? En iyisi, yumuşacık ve isimsiz, muhatapsız bir sütunla "işi bağlayan" SÖZ'e armağan etmeli. Ama, ben yine sürgündeki Yaşar Kaya'nın sözlerini SÖZ okurlarına aktarayım:

"Türk solunun şimdiye kadar saygınlığını koruyan Prof. Sadun Aren, Kürtlerin haklı davasının yanında bulunmayı reddetti. Bu Barış ve Demokrasi Cephesi'ne karşı çıktı. 1951 tutuklamasından yurtdışına çıkarak kurtulan sayın Aren (yazarın notu: Sayın Yaşar Kaya da yurtdışına çıkarak, DEP soruşturmasından kurtulmuş olarak bu yazıyı yazıyor) solculukta sınıfta kaldı. Partisindeki diğer arkadaşlar karar alarak cepheye katıldılar. Bugünlerde devlete bazı konularda raporlar hazırladığı lafları dolaşıyor, biz ihtimal vermek istemiyoruz, ama araştıracağız."

Kıssadan hisse

Ama biz Bahattin Günel, Abdullah Öcalan ve Yaşar Kaya'nın gayr-i edep ve haddini bilmez terbiyevi sözlerine ne diyebiliriz. Aynı yayın organında, SÖZ'de ve Med TV'deki sessiz katılımcı ve izleyici tasvibinin, bu saldırının yolunu döşediğini nasıl unutmalı?

Parti birliği ve sosyalistlerin birliği ayraçtır, mihenktir.

Ağustos'tan beri BSP'de Kürt nüfusunun çoğunlukta olduğu illerde BSP'nin örgütlenmesi gereğini savunanları "sosyal şovenizmle" suçlayarak, HADEP'in çağrısına kabul ile sınırlamayıp, kendi bağımsız konumlarından aktif işbirliği diyenleri, bu kez hem sosyal şovenizmle hem de sosyalizmle alakasızlıkla suçlayan yoldaşlar kendi dogmaları adına, partinin ve sosyalist hareketin birliğini zedelemektedirler.

Kıssadan hisse; birliğe hizmet etmeyen politikalar Kürt sorununun "Barışçı, demokratik, adil" çözümüne de hizmet edemez. Böyle tutumların özel grup çıkarlarına yararları ise, partiye katkıda bulunmaz.

Seçim ve sol

Erdoğan TATLAV

Emek Barış Özgürlük Bloku ve genelde sol olarak 24 Aralık seçimlerinden umulanın gerisinde bir oy oranıyla çıktık. Beklentilerimiz yanı sıra olması gerekenler açısından alınan sonucun görece bir yenilgi olduğu açıktır. Her ne kadar kimi yoldaşlar, sözkonusu bu "yenilginin" içindeki çok önemli kazanımlara işaret ederek durumu, "galip sayılır bu yolda mağlup" özdeyişi ile özetlemeyi uygun buluyorlarsa da, seçim sonuçları özgülünde asıl vurgunun başarısızlığımıza yapılmasının yeni yönelimlerimiz açısından önemi büyüktür.

Türkiye'nin içinde bulunduğu çok ağır kriz ortamında, Kürtler, emekçiler, Aleviler ve demokratlardan beklenen yeterli desteğin elde edilememiş olması anlamında, deyim uygunsa bir "yenilgi" yaşadık. Sözkonusu bu "yenilgi", salt biz seçime girenlere özgü değil, en az bizim kadar, boykot edenlerimizin ve tabii değişen gerekçelerle seçimleri geçiştirenlerimizin de yenilgisiydi.

Hayat tek tek parçalarımızın kurmaya çalıştığı projelerin takvimine göre işlemiyordu ve dayatan seçim karşısında kendimizi hayatın işleyen bu takvimi içinde kurmak zorunluluğu ve sorumluluğu ile karşı karşıyaydık. Bu özgülde BSP'nin kararından tek farkları, "Blok'un kurucusu olmayıp, aktif destekçisi olalım"dan ibaret olan yoldaşların seçim faaliyetlerinde sorumluluk yüklenmemelerinin, gerek seçim faaliyetine topyekün seferber olamamamızda, gerekse de alınan sonuçta payı olduğu kesindir. Keza, "onlar seçime giriyor, biz parti kuralım" diyen, bu yolla salt HADEP'i değil, başta BSP olmak üzere Blok'un sosyalist kurucu ve katılımcılarını "onlar"ın içine atma "rahatlığı" sergileyebilen, yine, "kişisel olarak ben HADEP'i destekliyorum, ama içinde bulunduğum oluşumun bu yönde bir angajmana girmesini sakıncalı buluyorum" diyen yoldaşlarımızın da bu sorumluluğun dışında olmadıkları kesindir.

BSP'nin seçim politikasını, "HADEP'in gücü üzerinden politika yapma"ya indirgemenin nesnel olmadığı bir yana, spekülatif kaçtığı özellikle belirtilmeli. HADEP'le kurulan Blok, böylesi küçük çıkar arayışlarından ayırımla, rejimin baskın seçimine karşı Türkiye'nin emek barış özgürlük güçlerini birleştiren bir yerden yanıt vermek kaygısıydı. Bu kaygının, yukarıda vurguladıklarım dahil bir dizi nedenle seçim özgülünde akamete uğradığı kesin; ancak bu kaygının karşısına, "HADEP'in ve Kürt sorununun kuyruğuna mı takıldık gibi sorulara yanıt verememe" kaygısıyla çıkılamayacağı da açıktır. Diğer yandan "BSP'lilerin yerinde olsam HADEP'i destekliyorum diye bir karar alırdım, ama HADEP listelerinden seçime girmezdim" diyen bir yaklaşımın da, peki ama madem öyle, niçin hep beraber böylesi kurumsal bir desteği örgütleyemediğimiz sorusu açısından sorunlu olduğunu düşünüyorum. Kaldı ki listelere girmemiz gerekiyordu, çünkü bu, Blok'u Kürt alanından Türkiye alanına yaymanın, yetersiz ama zorunlu adımlarından biriydi.

BSP'nin seçim politikasını, "HADEP'in gücü üzerinden politika yapma"ya indirgemenin nesnel olmadığı bir yana, spekülatif kaçtığı özellikle belirtilmeli. HADEP'le kurulan Blok, böylesi küçük çıkar arayışlarından ayırımla, rejimin baskın seçimine karşı Türkiye'nin emek barış özgürlük güçlerini birleştiren bir yerden yanıt vermek kaygısıydı.

Seçimler, Türkiye'nin politik atmosferi ve kitleler üzerindeki etkimizin hala en dipte olduğunun, dünya çapında yaşanan yeniden yükseliş trendinden henüz uzak olduğumuzun somut göstergesi oldu. Seçimler, HADEP'i bir yana bırakırsak, (ki seçim sonuçları onun da görece bir gerileme içinde olduğu, dolayısıyla onun da sorgulaması gereken epey şey olduğunu gösteriyor) Türk solunun yeniden üretilmesinin ne kadar yaşamsal bir sorun olduğu gerçeğini, deyim uygunsa yüzümüze çarpmıştır.

Alevilerin büyük ağırlıkla sosyal demokrasiye yedeklenmiş olması, yanı sıra RP'nin yüzde 24 gibi Türkiye ortalamasının üstünde büyük bir oy oranını İstanbul'dan ve ağırlıkla varoşlardan çıkarmış olması gerçeği sadece trajik bir durum olarak değil, Türkiye'nin siyasal hayatına soldan etkin bir müdahale için eksikliklerimizin saptanması açısından da önemli derslerle doludur.

Solun, kemalist ve sınıf indirgemeci eğilimlerle kurulamayacağının da göstergesi olarak kabul edilebilecek olan bu sonuçlar üzerinde ciddiyetle durmak gerekmektedir. Seçimler, solun siyasal ve toplumsal bir etkinlik olarak yeniden var edilmesi için, kemalizmle, sosyal demokrasiyle, sosyal şövenizmle aramızdaki etkileşim bağını kesmenin, şövenizme, şeriatçılığa, totaliter devlet geleneğine karşı sağlam bir zemin elde etmenin önemini göstermiştir.

Her şeye karşın Blok, Türkiye'nin demokrasi güçleri açısından ciddi bir kazanımdır. Parlamentoya girememiş, ama kitle hareketinin yeniden yükselişinin parıltılı örnekleri olarak gerçekleştirilen büyük ve coşkulu mitinglerde de görüldüğü gibi parlamento dışı muhalefetin odağı olmuştur. Dolayısıyla, Türkiye bütünü üzerinde sol bir etkinlik sergilemek için onu korumak ve gerçek anlamda kapsayıcı olabilmesi için yeniden düzenleyerek sürdürmek sorunu, BSP ile GBK birliğinin de önünde duran temel gündem maddelerinden biridir. Kaldı ki sorunların düne nazaran artan oranda iç içe girdiği, ezilenlerin ulusal ve mezhepsel düzeydeki sorunları yanı sıra onları kesen sınıfsal ve bütünsel sorunların artma eğilimi gösterdiği de düşünülürse, Blok'un, orta vadede emek ve özgürlük güçlerinin birleşik Türkiye partisi için de ciddi bir dayanak ve birikim oluşturduğu gerçeğiyle karşı karşıyayız.

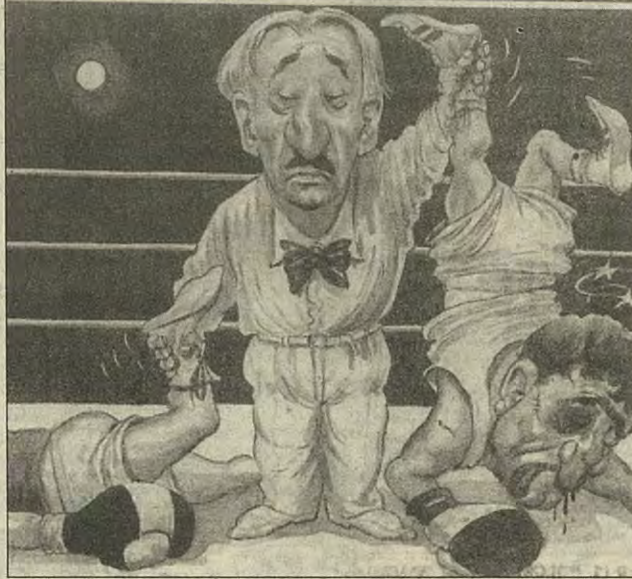
Sahi bu seçim niye yapılmıştı?

Sermet ÖZDOĞAN

24 Aralık seçimleri kaos doğurdu. Üzerinden 10 gün geçmeden yeni bir seçim ihtiyacının telaffuzuna yol açan belki de ilk seçimdir, ülkenin çok partili hayatında. Rejimin açmazlarını netçe ortaya çıkarması açısından yararlı oldu. Sistem partilerinin tozu dumana katan iktidar kavgalarının arkasında, fonda bir temsil krizi ayan beyan ortaya çıktı. Dünyanın hiçbir ülkesinde olmayan denli yüksek bir barajla yapılan seçim sonucunda sistem partilerinden biri Meclis dışında kaldı. Daha önemli ve kayda değer sonucu ise, Kürt illerinde yaşayanların vekillerine Meclis'in kapılarının bir kez daha kapatılması oldu.

Batıda RP'ye Kürt oyu

Seçimlerden birinci parti olarak çıkan RP 43 seçim çevresinde ülke ortalamasını geride bıraktı. Klasik seçmen tabanının arasına, bir süredir büyük şehirlerin varoşlarındaki gayrimemnunları da kattığı, merkez partilerin eriyen oylarının en çok bu partide cisimleştiği biliniyordu. '94 yerel seçimlerinde ortaya çıkan bu trend, 24 Aralık seçimleriyle iyice belirginleşti. Refah'ın batıda en yüksek oy oranına ulaştığı il Kocaeli bu parti için prototip. Yüksek oranda göç alıyor, işçi yoğunluklu ve nispi de olsa tarikatların örgütlü olduğu bir il... RP bu ilde '84 yerel seçimlerinde yüzde 8 olan oy oranını, '87 genel seçimlerinde 13.2, '89 yerel seçimlerinde 14.2, '91 genel seçimlerinde 22.1, '94 yerel seçimlerinde 29.1'e yükseltmişti. 24 Aralık'ta yüzde 31.6 oy aldı. Refah Kocaeli, Sakarya, Bolu, İstanbul ve Ankara dışında batıda seçmen desteğini artıramadı. En az oy aldığı bölge, başta Trakya olmak üzere Batı Anadolu (Kırklareli– 4.8, Muğla– 5.1, Edirne– 5.2, Tekirdağ– 6.9, Aydın– 8.5, İzmir– 8.5). Ülke genelinde en çok oy aldığı seçim çevrelerine bakıldığında ise, partinin Orta ve Doğu Anadolu gerici–tutuculuğunun öteden beri arkasına aldığı desteğini istikrarlı biçimde artırdığı görüldü. HADEP'in seçime girmesi, partinin oy oranını en az iki–üç puan düşürdü. Bununla birlikte Adana, İstanbul, Ankara, hatta Mersin ve İzmir'deki Kürtlerin de RP'ye bir hayli oy verdikleri saptaması yapılabilir.



Merkez sağdaki iki partiden DYP, 4 yıllık çok başarısız iktidar döneminin ardından girdiği seçimde, beklentilerin üzerinde oy aldı. Hem de AP'den bu yana partiyi sırtlayan yerel örgütlerin genelde küstürülmüş olduğu varsayılırken... DYP hem klasik kırsal tabanından beklenenden daha az oranda oy yitirdi, hem de büyükşehirlerdeki desteğini artırdı. Polis adaylar MHP seçmenini DYP'ye yöneltti. Batıdaki geleneksel oy depolarını, kadın genel başkan motifi ve Gümrük Birliği rüzgarıyla tahkim etti. 'Yenilikçi parti' görünümünü ANAP aleyhine geliştirdi. Karadeniz'i ise ANAP'a bıraktığı iyice belirginleşti. Bölgelere göre çok dengesiz oylar almadığı görüldü. Yani yöresel değil, genel oy ağırlıklı parti olma özelliğini, yer yer iktidar olanaklarını da kullanarak koruduğu ortaya çıktı. Bazı Kürt illerinden aldığı oylar ise –somut kanıtlarıyla– sandık hilelerini ve devlet baskısını gündeme getirdi (Şırnak– 29.4, Mardin– 19.7, Hakkari– 19.4).

Merkez sağdaki diğer parti ANAP, Özal sonrası en krizli dönemini yaşıyor. 'Yenilikçi parti'den, Yılmaz döneminde hızla 'statükocu parti' kimliğine büründü. 34 ilde ülke ortalamasının üzerinde oy alan parti, büyük şehirlerdeki nispi üstünlüğünü CHP'den aldığı oylar da olmasa neredeyse yitirecekti. Karadeniz'deki hakimiyetini pekiştirmesi dışında başarı hanesine yazılacak hiçbir not yok. Bu dönemde de muhalefette kalırsa eriyen merkez sağ parti olma yolunda hızla yol alacağı kesin. Bu nedenle Yılmaz için hükümet olmak hayat memat meselesi gözüküyor.

'94 yerel seçimlerinde şövenizm rüzgarını arkasına alarak, hiç umulmayacak yerlerde belediyeleri alan MHP, tam 40 seçim çevresinde ülke ortalamasının üzerine çıkarak hiç de küçümsenmeyecek bir seçmen tabanını etkilemeyi sürdürdüğünü gösterdi. Bununla birlikte büyük şehirlerde beklediğinin çok altında oylar aldı ve barajı geçemedi. Rıza Müftüoğlu–Tuğrul Türkeş odaklı Türkeş sonrası olası halef grubun giriştiği tasfiye (eski Ülkü Ocakları başkanı Muharrem Şemsek ve ekibi ekarte edildi), Türkeş'in artık siyasal yaşamının son demlerini yaşadığını yansıtan TV performansı, savcı eskisi Demiral'ın Türkçe ezan gafı ve DYP'nin polis adayları yanı sıra bu seçimlerde şövenizmin yelkenleri fazla şişirmemesi gibi nedenler MHP'nin barajı geçememesinde etken oldu. Parti en fazla DYP'ye oy kaptırdı. İşçiler ve Kürtler bu partiye yine oy vermediler (Batman– 1.4, Diyarbakır– 1.9, Hakkari– 2.1, Urfa– 3.7, İstanbul– 3.5, Zonguldak– 2.9, Kocaeli– 5.3). Bununla birlikte, partinin Sinop, Antalya, Uşak, Muğla gibi klasik seçmen tabanıyla hiç çakışmayacak yerlerden aldığı oylar dikkat çekti.

DSP, kendisini hala 'solcu' sanan seçmenlerin oylarıyla 33 ilde ülke ortalamasını aşarak RP'den sonra gayrimemnunların yöneldiği ikinci parti oldu. Buna karşın, dengesiz oy dağılımı dikkati çekti; tam 23 ilde yüzde 4'ün üzerine çıkamadı. Bu, DSP'nin genel değil, yöresel ağırlıklı oy tabanına sahip olduğunu gösteriyor. Eskiden beri Ecevit sempatizanlarının yoğun olduğu Trakya, İstanbul'un varoşları ve Zonguldak ile Bartın'a ek olarak, Adana, İzmir, Eskişehir, Bursa gibi büyük şehirlerde ve Karadeniz'de oy artışı sağladı. MHP ile yarışan şöven politikalarının partinin Kürt illerinde iyice silinmesine yol açtığı görüldü. (Bingöl–1, Batman– 1.4, Ağrı– 1.6, Mardin– 1.7, Hakkari– 1.9, Siirt– 1.9, Van–2, Diyarbakır– 2.6).

CHP Alevilerle...

Seçmen son 4 yılın katliamlarının, yakılan, yıkılan köylerin, üç haneli enflasyonun hesabını hükümet ortağı CHP'ye çıkardı. 70 yıllık statükocu partiyi, –salt son 4 ayın sorumluluğunu üstlenen– medyatik genel başkanın TV atağı da neredeyse kurtaramayacaktı. Aleviler imdada yetiştiler, biraz mazoşist olduklarını göstererek, CHP'nin baraj çubuğunu aşmasını sağladılar (Erzincan– 26.7, Tunceli– 23.3, Çorum– 19.1, Amasya– 17.4, Tokat– 15.9, Sivas– 14.3, Kırşehir– 11.8). Kürt illerinin seçmeni ise, partiyi cezalandırma yolunu seçti (Batman– 1.7, Diyarbakır– 2, Urfa– 2.2, Van– 2.3, Hakkari– 2.6, Ağrı– 3.7). Ülke ortalamasını 27 ilde geçebilen CHP, bölgesel dağılım itibariyle salt orta–doğu Anadolu'da yüzde 13.5'le genel oy oranının üzerine çıkabildi.

Seçimlerde HADEP'in aldığı sonuçlara ilişkin geçen sayımızdaki değerlendirmeler bu sayıda da sürüyor. Emek Barış Özgürlük Bloku'nun en yüksek ve en düşük oy aldığı seçim çevrelerini vermekle yetiniyoruz..

24 Aralık seçimlerine katılan 7 partinin en fazla ve en az oy aldıkları seçim çevreleri

RP– % 21.38
Bingöl– 51.6
Elazığ– 41.9
Konya– 41.7
Sivas– 39.2
Erzurum– 38.7
Bayburt– 38.5
Malatya– 37.1
Yozgat– 36.9
Maraş– 36.8
Karaman– 33.4
Kayseri– 33
Adıyaman– 32.7
Erzincan– 32.3
Gümüşhane– 32
Kocaeli– 31.6
Tokat– 30.6
Ağrı– 30.6
Çorum– 30.3
Kırıkkale– 30.1
Aksaray– 29.6
Muş– 29.6
Nevşehir– 28.2
Sakarya– 28.2
Siirt– 27.8
Çankırı– 27.1
Bolu– 26.5
Trabzon– 26.3
Urfa– 26
Kilis– 25.7
Batman– 25.6
İstanbul–2– 25
Kütahya– 24.4
Van– 23.8
Rize– 23.8
Antep– 23.8
Ankara–2– 23.7
İstanbul–1– 23.6
Amasya– 23.2
İstanbul–3– 22.9
Niğde– 22.5
Afyon– 22.2
Samsun– 22.1
Karabük– 21.8
En az
Tunceli– 2.5
Kırklareli– 4.8
Muğla– 5.1
Edirne– 5.2
Hakkari– 5.8
Tekirdağ– 6.9
İzmir–2– 7.6
Şırnak– 8.2
Aydın– 8.5
İzmir–1– 9
Iğdır– 9.3
Çanakkale– 9.9

DYP– % 19.18
Isparta– 40.4
Kilis– 37.2
Muğla– 35.3
Bilecik– 32
Çanakkale– 31.1
Denizli– 30.6
Şırnak– 29.4
Balıkesir– 28.9
Edirne– 28.9
Aydın– 28.9
Afyon– 28.1
Kastamonu– 27.5
Ardahan– 26.9
Manisa– 26.7
Antalya– 26.5
Burdur– 26.3
Kırklareli– 25.8
Urfa– 25
Karabük– 24.9
Tekirdağ– 24.9
İzmir–2– 24.8
Bursa– 24.6
Kütahya– 24.4
Elazığ– 24
Niğde– 23.8
Eskişehir– 23.1
Yalova– 23
İzmir–1– 23
Artvin– 22.6
Bartın– 21.7
Uşak– 20.4
Mardin– 19.7
Çankırı– 19.6
Sakarya– 19.5
Hakkari– 19.4
Sinop– 19.3
Samsun– 19.2
En az
Malatya– 8.3
Erzincan– 9.9
Van– 9.9
Siirt– 10
Sivas– 10.5
Diyarbakır– 10.8
Rize– 11
Yozgat– 11
Muş– 11.3
Bingöl– 12.7
Trabzon– 12.7
Ankara–2– 12.8
Kırıkkale– 12.8
Ordu– 12.9
Ankara–1– 13.3
Kocaeli 13.4
Ağrı– 13.5
Antep– 13.7

ANAP– % 19.65
Rize– 54.5
Giresun– 37.6
Trabzon– 33.4
Ordu– 29.9
Artvin– 28.2
Bayburt– 28.2
Gümüşhane– 25.8
Sakarya– 24.8
Yalova– 24.5
Bolu– 23.6
Bitlis– 23.1
Malatya– 23
Samsun– 22.4
Aydın– 22.4
Kırıkkale– 22.4
İstanbul–1– 22.3
Mardin– 22.1
İstanbul–2– 22
Yozgat– 21.9
Ankara–2– 21.9
Kütahya– 21.9
Bursa– 21.6
Burdur– 21.6
İstanbul–3– 21.6
Çankırı– 21.5
Ankara–1– 21.3
Sinop– 21.3
Kırşehir– 21.1
Çanakkale– 21
Muğla– 20.9
Denizli– 20.3
İzmir–1– 20
Maraş– 19.9
Manisa– 19.7
En az
Iğdır– 5.4
Ardahan– 8.9
Tunceli– 8.9
Erzincan– 10.3
Hakkari– 11.8
Elazığ– 11.9
Kars– 12.3
Karaman– 12.4
Kilis– 12.8
Niğde– 13
Konya– 13.3
Çorum– 13.5
Diyarbakır– 13.8
Isparta– 13.8
Şırnak– 13.9
Adıyaman– 14.1
Edirne– 14.2
Siirt– 14.2
Kayseri– 14.3
Bingöl– 14.4
Hatay– 14.5

MHP– % 8.18
Kırşehir– 19.8
Çankırı– 18.8
Kayseri– 17.8
Nevşehir– 16.8
Niğde– 16.7
İçel– 16
Isparta– 15.7
Iğdır– 15.1
Erzurum– 15
Aksaray– 14.9
Erzincan– 14.7
Adana– 14.3
Yozgat– 13.9
Gümüşhane– 13.9
Kırıkkale– 13.5
Hatay– 13.2
Tokat– 12.9
Kastamonu– 12.4
Antalya– 12.2
Amasya– 12.1
Konya– 12
Kars– 12
Bayburt– 11.7
Afyon– 11.6
Çorum– 11.5
Karaman– 11.4
Maraş– 10.4
Antep– 10.1
Karabük– 10
Ankara–2– 9.7
Kütahya– 9.6
Uşak– 9.4
Burdur– 8.9
Eskişehir– 8.8
Manisa– 8.7
Aydın– 8.7
Ankara–1– 8.6
Malatya– 8.4
Sinop– 8.4
Muğla– 8.3
En az
Batman– 1.4
Rize– 1.8
Diyarbakır– 1.9
Hakkari– 2.1
Zonguldak– 2.9
Bartın– 3.3
İstanbul–2– 3.3
Tekirdağ– 3.6
Urfa– 3.7
İstanbul–1– 3.7
Edirne– 3.8
İstanbul–3– 4
Şırnak– 4.2
Giresun– 4.9
İzmir–1– 5

DSP– % 14.64
Zonguldak– 38.8
Edirne– 33.7
Tekirdağ– 33.3
Bartın– 33
Kırklareli– 27.9
Eskişehir– 24.8
İzmir–2– 24.7
İzmir–1– 24
Uşak– 23.9
Ordu– 21.2
Bursa– 21
Kastamonu– 19.6
Balıkesir– 19.5
İstanbul–3– 19.1
Sinop– 19.1
Adana– 18.9
İstanbul–2– 18.8
Kocaeli– 18.7
Çanakkale– 18.3
Manisa– 18
Bolu– 17.9
Karabük– 17.9
Samsun– 17.8
İstanbul– 1– 17.3
Bilecik– 16.8
Karaman– 16.7
Kars– 16.4
Burdur– 16.3
Antep– 16.1
Yalova– 16.1
Aydın– 16.1
Ardahan– 15.2
Ankara–1– 15.1
En az
Bingöl– 1
Bayburt– 1.3
Batman– 1.4
Ağrı– 1.6
Mardin– 1.7
Elazığ– 1.8
Erzincan– 1.8
Hakkari– 1.9
Siirt– 1.9
Van– 2
Maraş– 2.6
Diyarbakır– 2.6
Gümüşhane– 2.7
Bitlis– 2.8
Adıyaman– 2.8
Şırnak– 2.8
Muş– 2.9
Erzurum– 2.9
Yozgat– 3.4
Rize– 3.4
Sivas– 3.8
Tunceli– 3.9

CHP– % 10.71
Erzincan– 26.7
Tunceli– 23.3
Antalya– 23.2
Hatay– 21.9
Çorum– 19.1
Ankara–1– 18.9
Amasya– 17.4
Ardahan– 17.3
Tokat– 15.9
Artvin– 15.4
İzmir–2– 14.4
Ankara–2– 14.8
İçel– 14.4
Sivas– 14.3
Kırklareli– 14.2
Muğla– 14.1
Malatya– 13.9
İzmir–1– 13.4
İstanbul–1– 13.1
Denizli– 13
Uşak– 12.8
Kırşehir– 11.8
Niğde– 11.8
İstanbul–3– 11.4
Çanakkale– 11.1
Eskişehir– 10.9
Adıyaman– 10.9
En az
Batman– 1.7
Diyarbakır– 2
Urfa– 2.2
Van– 2.3
Hakkari– 2.6
Bayburt– 3.3
Rize– 3.4
Ağrı– 3.7
Muş– 4.3
Sakarya– 4.5
Erzurum– 4.5
Çankırı– 4.5
Mardin– 4.5
Kütahya– 5
Bingöl– 5.1
Bolu– 5.2
Kastamonu– 5.6
Bursa– 5.8
Konya– 5.8
Trabzon– 6.4
Karabük– 6.6
Bartın– 6.6
Kayseri– 6.7
Iğdır– 6.9
Gümüşhane– 7.3
Isparta– 7.5
Ordu– 7.6
Aksaray– 7.6

HADEP– 4.17
Hakkari– 54.3
Diyarbakır– 46.4
Batman– 37.4
Van– 27.7
Siirt– 26.6
Şırnak– 25.8
Mardin– 22
Iğdır– 21.7
Ağrı– 18
Tunceli– 17
Muş– 16.7
Urfa– 13.6
Bitlis– 10
Adıyaman– 9.4
İçel– 7.9
Bingöl– 7.1
Adana– 6.7
Kars– 6.7
Antep– 6.6
Ardahan– 6.5
Erzurum– 5.9
Kırşehir– 4.2
İzmir–1– 4.1
Elazığ– 3.9
İstanbul–3– 3.8
İstanbul–1– 3.8
İstanbul–2– 3.3
Aydın– 3.2
Hatay– 3.1
İzmir–2– 3.1
Ankara–1– 2.9
Yalova– 2.8
Malatya– 2.8
Maraş– 2.7
Kocaeli– 2.6
Konya– 2.5
En az
Isparta– 0.61
Bilecik– 0.7
Tokat– 0.72
Eskişehir– 0.73
Karaman– 0.75
Karabük– 0.76
Kırıkkale– 0.79
Niğde– 0.79
Kırklareli– 0.8
Trabzon– 0.81
Edirne– 0.83
Bayburt– 0.85
Çorum– 0.86
Kayseri– 0.89
Rize– 0.89
Nevşehir– 0.9
Çanakkale– 0.91
Zonguldak– 0.92
Kütahya– 0.92

BSA'dan Emek Barış Özgürlük Bloku'na...



27 Mart 1994'te yapılan genel yerel seçimlerde toplam seçmen sayısı 31 960 555 idi. Oy kullanma oranı yüzde 92 olurken geçerli oyların sayısı da 28 208 036 idi. Bu seçimlere Sosyalist Birlik Partisi listelerinden katılan Birleşik Sosyalist Alternatif (BSA) yüzde 0.29 oy oranına tekabül eden 80 777 oy almıştı. Başta 'Olağanüstü Hal Bölgesi' olmak üzere bazı illerde seçimlere girilmemiş, sadece 52 ilde aday gösterilmişti. Gerek oran, gerekse de mutlak sayı olarak elde edilen sonuçlar tabii ki son derece küçük, son derece marjinal kalıyordu. Ama buna karşın bu 80 bin oy Türkiye sosyalist hareketinin içinde bulunduğu durumdan çıkış için yeni bir olanak olarak Birleşik Sosyalist Parti'nin yaratılmasında bir zemin, bir dayanak oldu. Daha önceki seçim kampanyalarında bağımsız sosyalist adayların ancak yüzlerle ifade edilen oylarından sonra onbinlerle ifade edilen bir noktaya gelinmesi yine de ileri bir adım olarak görülmüş ve moral unsuru olmuştu.

24 Aralık 1995 seçimlerinde ise seçmen sayısı 34 155 881'e yükselmekle birlikte katılım oranı yüzde 85'e geriledi ve geçerli oyların sayısı da yaklaşık aynı düzeyde kalarak 28 126 993 oldu. 1995 seçimlerinde BSP'nin de içinde önemli ve kurucu bir politik güç olarak yer aldığı Emek Barış Özgürlük Bloku vardı artık. Ve yine ilk kez sosyalist hareketin oldukça geniş bir kesimiyle Kürt dinamiğine yaslanan HADEP bir genel seçimde ittifak yapıyordu. Blok'un esas sürükleyici politik gücünü HADEP'in oluşturduğu ve yine Kürt oylarının ezici bir çoğunluğu oluşturacağı biliniyordu tabii. Sosyalistlerin Blok'a oy olarak da taşıyacakları potansiyelin göstergeleri daha çok Karadeniz, Trakya ve büyük kentlerde ortaya çıkacaktı.

Aşağıdaki tabloda * işaretinin olduğu illerde 1994 seçimlerinde BSA bütün ilçelerde seçime girmemişti. ** işareti olan illerde Kürt seçmenler bulunmakta, *** işareti ise o ilde hem BSA'nın bütün ilçelerinde seçime girmediği hem de Kürt seçmenlerin bulunduğu anlamına gelmektedir. İki seçimde BSA'nın ve Blok'un aldığı sonuçlar karşılaştırıldığında her şeyden önce artık onbinlerle değil yüzbinlerle ifade edilen ve 1 milyon 200 bine yakın oy alınmış olması önemlidir. 1 milyon 200 bine yakın oy içerisinde tabii ki büyük ağırlık HADEP oylarındadır. Sosyalistlerin oyunun ne olduğunu hesaplamak mümkün değildir. Ancak özellikle Karadeniz ve Trakya'ya bakılarak denilebilir ki, buralarda yüzde 1'in üzerine çıkan, yer yer yüzde 2'ye yaklaşan oy oranları sosyalistlerin potansiyeli konusunda da bir fikir vermektedir. Bu bölgelerde ve kısmen büyük kentlerde sosyalist oyların Blok'a verildiğini ve BSA'nın 1994 seçimlerindeki oylarıyla karşılaştırıldığında önemli bir artış olduğu görülmektedir. Hiçbir ilde 1994'e göre gerileme olmadığı gibi en az birkaç misli artış bulunmaktadır.

İLLER	27 MART 1994	24 ARALIK 1995
ADANA	** 3021	** 63277
ADIYAMAN	--------	18672
AFYON	*791	2507
AĞRI	--------	23037
AMASYA	*959	1823
ANKARA	**6692	**46081
ANTALYA	**2855	**11701
ARTVİN	*172	1539
AYDIN	**1747	**15071
BALIKESİR	1735	6441
BİLECİK	327	722
BİNGÖL	--------	5526
BİTLİS	--------	8054
BOLU	879	3064
BURDUR	496	1423
BURSA	**2459	**13667
ÇANAKKALE	775	2393
ÇANKIRI	48	1053
ÇORUM	1435	2633
DENİZLİ	**1419	**5891
DİYARBAKIR	--------	152803
EDİRNE	770	1982
ELAZIĞ	--------	8970
ERZİNCAN	--------	1198
ERZURUM	--------	19134
ESKİŞEHİR	831	2858
GAZİANTEP	***1494	**28115
GİRESUN	1101	2922
GÜMÜŞHANE	--------	646
HAKKARİ	--------	27951
HATAY	**3140	**16513
ISPARTA	566	1247
İÇEL	**2199	**48328
İSTANBUL	**10615	**151737
İZMİR	**6229	**58863
KARS	**345	**7772
KASTAMONU	*570	2677
KAYSERİ	***177	**4032
KIRKLARELİ	685	1652

İLLER	27 MART 1994	24 ARALIK 1995
KIRŞEHİR	**502	**4936
KOCAELİ	**1864	**14526
KONYA	***753	**20329
KÜTAHYA	1132	2986
MALATYA	--------	8283
MANİSA	**1795	**15603
K. MARAŞ	***800	**9813
MARDİN	--------	37233
MUĞLA	1415	4701
MUŞ	--------	18434
NEVŞEHİR	43	**1254
NİĞDE	258	*1122
ORDU	2348	4863
RİZE	267	1474
SAKARYA	**1164	**4852
SAMSUN	2991	6012
SİİRT	--------	18745
SİNOP	893	2181
SİVAS	***1652	**3681
TEKİRDAĞ	789	2967
TOKAT	1316	2280
TRABZON	1895	2921
TUNCELİ	--------	6109
Ş.URFA	--------	48264
UŞAK	707	1747
YOZGAT	*412	2531
VAN	--------	61006
ZONGULDAK	1661	3232
AKSARAY	***504	**1851
BAYBURT	--------	319
KARAMAN	175	808
KIRIKKALE	611	1210
BATMAN	--------	43987
ŞIRNAK	--------	17130
BARTIN	--------	1252
ARDAHAN	--------	3761
IĞDIR	--------	10863
KARABÜK	--------	970
KİLİS	--------	445
YALOVA	--------	2285

Devrimci Yol kararı Türkiye gerçeğini hatırlattı

▼ On yılı aşkın "demokrasiye geçtiği"ni söyleyen egemen sınıflar, 12 Eylül hukukunun ağırlaşmış şekilde sürdüğünü gösterdiler herkese. Ve bir şeyi daha hatırlattılar: Bir zamanlar -oysa ne kadar yakın bir zaman- Türkiye'de binlerce sosyalist cunta koşullarında yargılanmıştır.



Vehbi ERSAN

Bugünü yaşayabilmek ancak geçmiş ve gelecek arasında doğru bir ilişki kurmakla mümkün olabiliyor. Geçmişi unutmak geleceğe ilişkin beklentileri de ortadan kaldırıyor. Gelecek umudunu tüketen insanlar bugünü nasıl kurtaracaklarını düşünüyorlar ve aslında bugünü yaşamıyor, bir tüketim nesnesi gibi tüketiyorlar. 1970'li ve 80'li yılların ABD patentli askeri cunta dönemlerinin, bizim gibi bağımlı çevre ülkelerinde yarattıkları belki de en önemli şey, birbirine benzeyen bir insan tipiydi: Politik kimliğini yitirmiş, günlük maişet derdi içinde geçmişini ve geleceğini kaybetmiş insan.

12 Eylül 1980'deki askeri cunta, geçmişi toplumun hafızalarından silmek için olağanüstü bir çaba harcamıştı. Sonraki sivilleşme yıllarında da bu çaba bilinçli olarak sürdürüldü. Ardından gelen ekonomik politikalar, o ünlü monetarizm -şimdi ardık o da konuşulmuyor- baskı ve terör politikalarıyla o denli bütünleştirilerek sürdürüldü ki bugünün kendi derdine düşmüş insanına ulaşıldı. Tek tek sosyalistlerin, muhaliflerin hatta kurumların tüm toplumu sarmış olan bu insanın özelliklerinden kendisini sıyırdığı ne ölçüde söylenebilir?

12 Eylül rejimi sürüyor

Geçtiğimiz günlerde Yargıtay'da sonuçlanan bine yakın insanın yargılandığı Devrimci Yol davası bunları hatırlattı bize. Türkiye sosyalist hareketinin geçmişinin en önemli tarihsel kesitine ait bu dava, herkesçe unutulmuştu neredeyse. Yargıtay, verdiği kararla kapanmış gibi görünen bir dönemin aslında kapanmadığını da ortaya koymuş oldu. On yılı aşkındır "demokrasiye geçtiği"ni söyleyen Türkiye egemen sınıfları, 12 Eylül hukukunun ağırlaşmış şekilde sürdüğünü gösterdiler. Yargıtay, 12 Eylül askeri cuntasından bu yana temelde bir şeyin değişmediğini hatırlattı herkese. Ve bir şeyi daha hatırlattı; bir zamanlar Türkiye'de binlerce sosyalist, devrimci yargılanmıştır! Devrimci Yol davası bunların en önemlilerinden biriydi.

Devrimci Yol, 1970'li yılların milyonlarca insanı kapsayan toplumsal mücadele koşullarında, yüzbinlerce insana ulaşmış devrimci hareketlerin en büyüklerindendi. 12 Eylül cuntası dağıtmayı önüne görev koyduğu başlıca hareketlerden biri de Devrimci Yol'du. Türkiye genelinde sürdürülen ve binlerce insanı kapsayan tutuklamalar sonucunda çeşitli illerdeki Sıkıyönetim Askeri Mahkemelerinde onlarca Devrimci Yol davası açıldı. Ana Devrimci Yol davası ise, hareketin önde gelen kadrolarının bulunduğu ve 723 kişinin yargılanacağı Ankara Devrimci Yol davasıydı. 18 Ekim 1982 yılında Ankara'da özel olarak hazırlanmış bir duruşma salonunda başlayan dava 6 yıl 9 ay sonra, 19 Temmuz 1989 tarihinde sonuçlandırıldı.

İşkence-terör dönemi

Devrimci Yol davasında yargılanacak insanlar, önce Ankara'nın işkenceleriyle ünlü soruşturma merkezi DAL'da aylarca süren işkenceli sorgulardan geçirildiler. Burada elde edilen ifadeler dava sürecinin temel hukuki belgeleri oldular. Mamak Askeri Cezaevi'ne konulan tutuklular, burada 12 Eylül cuntasının askeri cezaevlerine doldurduğu binlerce siyasi tutukluya uyguladığı baskı ve işkenceye dayalı siyasi kişiliği yıkmayı amaçlayan "rehabilitasyon" politikalarına maruz bırakıldılar. İşkence ve baskının herhangi bir sınır tanımadığı Mamak Askeri Cezaevi'nde tutuklular her türlü insani haktan yoksundular. Her gün dayak yiyor, hücrelerde tecrit ediliyorlardı. Kitap, dergi, gazete, kalem, kağıt yasaktı; onlar sabah akşam askeri marşları ezberlemeli, askeri eğitim yapmalı, bir erin öğretmenliğinde Atatürk ilkelerini öğrenmeliydiler! Mamak Hitler Almanyası'ndaki Nazi kamplarının yeniden hortlatıldığı askeri cezaevlerinden biriydi.

Devrimci Yol davası tutuklularının yargılamaları ise terör ve keyfiyet içerisinde gerçekleşti. Cezaevinde savunma yapmak için gerekli koşulların varlığı bir yana iddianame dışında bu davaya belgesine bile sahip değillerdi. Tecrit cezasına çarptırıldığı için aylarca avukatlarıyla görüştürülmeyenler vardı; mahkeme disiplinini bozdukları için duruşmadan atılanlar, savunmalarına başvurulmadan cezalandırıldı. Mahkemelere gidiş gelişlerde falakaya yatırılmak kuraldı. Yargılandıkları Ankara 1 No'lu Askeri Mahkemesi, sıkıyönetim mahkemelerinin tümü gibi sıkıyönetim komutanlarının emir ve komutası altındaydı. Mahkeme, başkanı hukukçu olmayan bir generalin başkanlığında 3'ü askeri 2'si sivil olmak üzere 5 hakimden oluşuyordu. Dava tamamen siyasiydi ve cuntanın politikalarına uygun olarak sonuçlandırılacaktı. Mahkeme heyeti, tutukluların Mamak Askeri Cezaevi'ndeki baskı ve terörle ilgili yaptıkları tüm şikayetleri, suç duyurularını görmezden geldi. Bu konuda ısrarlı olanları disiplin suçu işledikleri gerekçesiyle duruşmadan çıkardı.

1995'te 12 Eylül hukuku

Devrimci Yol davası tutukluları, yıllar süren yargılamadan sonra savunma için kendilerine sıra geldiğinde cuntanın yerini onun sivil devamı niteliğindeki ANAP iktidarı almıştı. Mamak'taki uygulamalar nispeten yumuşamıştı. Tutuklular bin sayfayı bulan daha sonra kitap olarak da yayınlanan "Türkiye Gerçeği" başlıklı bir ortak savunma hazırladılar; yargılanmalarının nedenlerini anlattılar. Davanın hukuki dayanaklardan nasıl yoksun olduğunu ortaya koydular. Ancak sonuç değişmedi; askeri mahkeme kararını açıkladı: 7 idam, 39 müebbet, 346 kişi hakkında da 2 yıldan 20 yıla değişen ağır hapis cezaları...

Mahkemenin kararı verdiği dönemde Türkiye'de sivil iktidarlar vardı ve 12 Eylül'ün nasıl hukuk dışı bir rejim olduğu hemen herkesçe ifade ediliyordu. Herkes12 Eylül askeri yönetimini eleştiriyor; ama onun kurduğu siyasi, hukuki düzene dokunmuyordu. 12 Eylül rejimi sürüyordu. Mahkemenin kararından 6 yıl sonra takvimler 28 Aralık 1995'i gösterdiğinde, Yargıtay'a devredilmiş olan dava kesinleşti. Sivil Yargıtay, askeri mahkemenin kararlarını onayladığı gibi bir kısmını yetersiz bularak yeniden idamla yargılanmalarını istedi. Mehmet Memduh Uyan, Saadettin Kahraman, Erol Kartal, Tevfik Güneş, Atilla Kılıç, Ertuğrul ak ve Kemal Özer'in idam cezaları onandı; aralarında hareketin önde gelenlerinden Oğuzhan Müftüoğlu, Mehmet Ali Yılmaz, Ali Alfatlı, Ali Başpınar ve NAsuh Mitap'ın bulunduğu 36 kişiye verilen müebbet cezaları da yerinde bulan Yargıtay, yine Melih Pekdemir ve Akın Dirik'in aralarında bulunduğu 23 kişinin cezasını yetersiz bularak yeniden yargılanmalarını istedi.12 Eylül rejimi ve onun hukuku sürüyordu.

Geçmişi unutmamak

Devrimci Yol davası, Devrimci Yol hareketi gibi Türkiye sosyalist hareketinin tarihsel bir dönemine damgasını vuran davalardan biriydi. Devrimci Yol hareketi, Türkiye sosyalistlerinin üzerinde en çok tartıştığı hareketlerden birini oluşturuyor aynı zamanda. Yargıtay, geçmişin bugünün içinde yaşamaya devam ettiğini ve egemenlerin bunu sahiplendiğini gösteriyor. Sosyalistler için geçmiş bir nostalji ve karşılıklı suçlama dışında, günah ve sevaplarıyla sahiplenilecek, geleceğe ışık tutan bir tarihsel dönem olarak ele alındığında gerçek bir geçmiş haline ulaşacak. Bu topraklarda sosyalistlere ait her şeyin biz olduğu ve bizim bir yanımızı anlattığı görüldüğünde, arzulanan o iç devrimlerden, belki de en önemlilerinden biri gerçekleştirilmiş olacak.

Oğuzhan Müftüoğlu

Hukuki bir rezalet

Kararın siyasi ve hukuki değerlendirmesi kuşkusuz çok uzun bir hikaye. Ben şu kadarını söyleyebilirim ki, hukuki yönüyle tam bir rezaletti karar. Askeri mahkemenin verdiği kararı sivil mahkeme, sivil yargıtay yer yer yetersiz bularak hiç de askeri mahkemeleri aratmayacağını gösterdi. Karar 12 Eylül mahkemelerinin bir çeşit onaylanması anlamına geliyor. Oysa 12 Eylül askeri mahkemeleri, askeri darbe mahkemeleriydi ve bir hukuk devleti açısından yasa ve hukukdışıydı. Anayasaya da aykırıydı. Bir hukuk devleti açısından bu mahkemelerin aldıkları kararların tümünün ortadan kaldırılması gerekiyordu. Askeri mahkemelerin kararları baz alınarak, bir kısmının onaylanması bir kısmının bozulması arasında bir fark yok. Ortaya çıkan durum, Türkiye'de 12 Eylül hukukunun devam ettiğini gösteriyor.

Bülent Forta

Yargıtay kararı daha ağır

Yargıtay'ın vermiş olduğu karar sıkıyönetim mahkemelerinn verdiği karardan daha ağır. Bu aynı zamanda Türkiye'de sivilleşme, demokratikleşme vb. gibi ileri sürülen iddialar açısından da oldukça kuşku verici. 12 Eylül hukukunun yarattığı delillerle verilen bir karar. Kuşkusuz bu politik bir davaydı ve karar da politik bir karar. Aslında bizler nezdinde o dönemde 1 milyon insanın mahkum edilmesidir. Karar 12 Eylül'de egemen olan politik tutumun bugün de devam ettiğini gösteriyor.

Dava, temel olarak emniyette alınan ifadelere dayandırıldı. Ankara DAL'da sorgulandık. Sorgu timi ÜLKÜ-BİR'in yönetim kurulu üyeleriydi. Gözaltı süresi 90 gündü, ama birçok insan bu süreyi de aştı. Örneğin ben 160 gün gözaltında kaldım. Tutuklandıktan 2-2.5 yıl sonra mahkemeye çıkarıldık. Savunma yapma imkanımız yoktu; mahkemeye gidiş-gelişlerde dayak yiyorduk. Avukatlarımızla aylarca görüştürülemediğimiz oldu. Yargılamalar boyunca karşılaştığımız hukukdışılıklar anlatmakla bitmez.

Av. Mehdi Bektaş

AİHK'e başvuracağız

Avrupa insan Hakları Komisyonu'na başvuracağız. Henüz bu başvuruyu hangi temeller üzerinde yapacağımızı netleştirmedik. Birçok yönü var; işkenci sorgulara dayanıyordu, olağanüstü mahkemeler sözkonusuydu; uzun tutukluluk vardı vb. Çalışmalarımız sürüyor. Dava çok kapsamlı; bir süredir kamuoyunun gündeminden düşmüştü. Son duruşmalar nedeniyle yeniden gündeme girdi. Karar, sivil mahkemelerin askeri mahkemelerden daha geri noktada bir sonuca varabildiklerini gösterdi. Bizim sivil mahkemelerin daha objektif, daha hukuka uygun kararlar alabileceklerine dair inancımız vardı. Oysa sivil mahkeme kararı onaylamasının ötesinde aleyhte bozdu. Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na başvuru ile ilgili çalışmalarımızı sonuçlandırdığımızda bunu kamuoyuna etraflıca açıklayacağız.

Yahudiler, Ermeniler, Süryaniler

Ne zaman, nasıl hatırlanır?

▼ Kalıcı barış için ırkçılığa karşı mücadele ederken sadece devletin, faşistlerin uygulamalarından söz edilse kimse kimseye alınmayacak, darılmayacak. Ve fakat inceden inceye devam edecek... Çünkü kolay kolay üstümüze alınmıyoruz. Dolaylı, kimseyi doğrudan muhatap almayan, yumuşak eleştiriler ne yazık ki yerini bulmuyor, dolayısıyla da yapıcı olmuyor. Ancak ağır konuşunca bazı şeyler tartışmaya açılabiliyor, egemen anlayışları sarsıcı olabiliyor... Gök gürlemeyince, Müslüman kelime-i şahadet getirmezmiş.

Yelda

Türkiye'de kuyumculuk sektöründe Süryani ve Ermenilerin ağırlıkta olduğu bilinir. Ama ne zaman? Azınlıklar zengindirler deneceği zaman. Yoksa, sıra ödüllendirmeye geldiğinde kimlikleri silikleşir... Mesela Dünya Altın Konseyi'nin Türkiye danışmanı, kopyacılıktansa kendi kültüründen alınacak ilhamla yeni desenler yaratmayı önerdiğinde, bunu haber yapan gazete, manşetini şöyle atıvermişti: "Altında Türk stili gerek". (13.10.'95 Y.Yüzyıl) Sanki bu toprağın kültürü demek, sadece Türk kültürü demekmiş gibi!

Avrupa Liselerarası 3. Felsefe Olimpiyatları'nda İtalyan Lisesi öğrencisi Sadok Kohen'in "Yaratıcı Düşünme Jüri Özel Ödülü"nü kazandığı haberi de, "Türk öğrenciler başarıyla döndü" başlığıyla yer aldı (25 Mayıs 1995, Cumhuriyet).

Kevork Tavityan'la yapılan bir söyleşide (Tempo, 17 Mayıs 1995) ise şu sözlere yer verilmişti: "MSÜ Devlet Konservatuarı Şan Bölümü'nde her Türk gencinin karşılaştığı olanaksızlıklar ve zorluklar dahilinde parıldamaya çalışan" Tavityan dünyanın beşinci büyük festivali sayılan İstanbul Festivali'ne katılıyormuş. "Bir zamanlar neredeyse Türk operasını bile kurdukları söylenebilen Ermeni şancıların hoş bir uzantısı" diye tariflenen Kevork Tavityan'a, "İstiklal Marşı değişmeli mi sizce?" diye de sorulmuştu...

Kanına dokunmadıkça üstüne alınmamak

Türkiye'de çoğunluk oldukları varsayılan Türklerdeki milliyetçiliğe ve ırkçılığa karşı müslüman Türk olmayanların düşünceleri nedir biliyor muyuz? Kürtlerinkini belki ama diğerlerinin düşüncelerini, tepkilerini?.. Benim bilebildiğim biri, "bunlar böyle zaten, başka ne beklenir ki" deyip sadece kendi aralarında konuşmak. Bir diğeri ve çok daha az yaygın olanı, muhatabı kaale alıp açıkça eleştirmek. Bu bakımdan, bizi (İHD İst. Şb. Azınlık Haklarını İzleme Komisyonu) eleştirmeye değer bulduğu için, bunlardan ne köy olur ne kasaba demediği için Stella'ya teşekkür borçlu olduğumuzu düşünüyorum. İnsan Hakları Haftası kapsamında düzenlediğimiz, BGST'nin (Boğaziçi Gösteri Sanatları Topluluğu) Kardeş Türküler konserini Stella "kötü bir etkinlik, iyi bir konser" diyerek eleştirmişti. Konser sonrasında, biz düzenleyicilere -hırpalayacak tarzda da olsa-, söylediklerinden kendi adıma feyz aldım.



İzel Rozental, 25 ekim 1995, Şalom.

Gel bak bu memlekette yaşayan Yahudilerin türkülerinin, danslarının da olduğu bir etkinlik düzenledik diye çağırdığımız Stella, kendine ait hiçbir şey bulamadı o konserde. Geçen yıl aynı grubun bir konserine çağırdığım başka bir Yahudi arkadaşım da, "bu dansların bizimle ilgisi yok" deyip tepki göstermişti. Bunu gruba iletmiştim. Ama bu eleştiri, aramızda bir tartışmaya veya repertuarlarında bir değişikliğe, düzeltmeye neden olmadı. Ben de unuttum gitti. (Benzer bir eleştiri Ermeni bir folklorcüden gelmişti: "Bizi neden Kafkas öbeğinin arasına koydunuz? İnin aşağıya, daha yakındayız, buradayız"...) Ne zaman ki Stella, Yahudi'yle İsrail'i bir tutmanın Neve Şalom'a bomba koyan kafayla benzerliğini gösterdi, ancak o zaman hatırlayabildim...

Dolaylı, kimseyi doğrudan muhatap almayan, yumuşak eleştiriler ne yazık ki yerini bulmuyor, dolayısıyla da yapıcı olmuyor. Ya (bende görüldüğü gibi) unutuluyor, ya da kimse üstüne alınmıyor... Ancak ağır konuşunca bazı şeyler tartışmaya açılabiliyor, egemen anlayışları sarsıcı olabiliyor... Gök gürlemeyince, müslüman kelime-i şahadet getirmezmiş. Sezai'den duyduğum bu deyim, tam denk düşmese de, Stella'nın eleştirileri karşısındaki durumumuzu çağrıştırdı bana.

İyi ki gürledin Stella

Stella, Söz'ün 23 Aralık tarihli sayısında yayımlanan "Yine de oyum HADEP'e" yazısında da muhalifleri; mesela İHD'yi, GBK'yı, Sungur Savran'ı muhatap almıştı. Yumuşak eleştirileri kulak arkası edenlerin (ben de dahil), kanına dokundu Stella'nın sözleri.

Kendi türküsünü mırıldanabileceğini sanarak geldiği etkinlikte İbranice Yemen ve Polonya müziği dinlettiğimiz Stella'nın tepkisini anlamak kolay, insanın kendini onun yerine koyması gerekiyor. Yaşadığın yerde, radyoda, televizyonda, sokakta kendi anadilinde bir şarkı duyma ihtimalinin yok denecek derecede olması ne demektir, bunu ancak yaşayan bilir herhalde. Eve hapsolmuş bir müzik... Beni, müslümanım diye Kur'an diliyle, Arapçayla, senin müziğindir deyip karşıya bıraksalar ben de kızardım.

"Kötü etkinliği" düzenleyen bizdik, ama "iyi konser" veren BGST'den Erol Mutlu, Stella'ya haddini bildirmek ihtiyacı duymuştu. Geçen hafta bu sayfaya koyduğum yazısında Erol, Stella'nın gözlemlerinin dağınık, ifadelerinin bulanık, kafasının da zaten karışık olduğunu yazmıştı. Stella'nın eleştirilerinde hiçbir derinlik bulamayan Erol, onu "stilizasyon ve öyküleme kavramlarına dair bir bakışa sahip" olmamakla aşağılıyordu. Ben de "stilizasyon ve öyküleme kavramlarına dair" nasıl bir bakışa sahip olduğumu bile bilmiyorum, ama tıpkı Stella gibi konseri çok beğendim. BGST'yi defalarca izledim. En sevdiğim şey halk dansları olduğu için değil, politik duruşumdan dolayı, ırkçılığa karşı bulduğum için daha defalarca da izlerim; itirazları yoksa.

Erol'un Yahudi ile İsrail'i birbiriyle örtüştürmek istemediklerini belirtmesinden, çalışmalar olgunlaştıkça çeşitli halkların kültürel ürünlerini repertuarlarına dahil edeceklerini bildirmesinden memnun oldum. En azından benim bilebildiğim son beş yıldır herkese açık konserler veren, piyasada kasetleri olan Yahudi gruplar var; Jak ve Janet Esim, Erensiya Sefaradi, Los Paşaros. Birlikte yaşadığımız Yahudilerin müziğine ilişkin bu saydıklarımın dışında Muammer Ketençoğlu'dan da yararlanabilir BGST. Zaten iyi niyetlerinden kimsenin kuşkusu yok. Hepimiz iyi niyetliyiz. Ama cehenneme giden yol da iyi niyet taşlarıyla döşenmiş... Yazısının Stella'ya ırkçılıkla ilgili ders veren bölümünde, "kişisel niyetlerimize bağlı olarak kavramları birer etikete dönüştürmek, onlara sübjektif içerikler yüklemek bir hezeyana dönüşebilir(...) bizim işimiz, kavramlarla oynayarak, post-modern süreçlerin yaşandığı bir kültürel ortama katkıda bulunmak olmamalıdır" diyen Erol'a sağlıklı, dürüst, seviyeli ve derinlikli bulmadığı yazarın, aşağıda not düştüğüm yazılarını * okumasını dostça öneririm. Halklar arasındaki kardeşliğin nasıl bir kardeşlik olduğu tartışmasını sığ bulduğu için, mesela Kürt-Ermeni ilişkisi hakkında kafa yormasını da.

Son bölümdeki kinayeyi ise ne ben ne de Stella anladık. Erol'a sordum, o da bilmiyor herhalde, cevap vermedi. Ben Söz yayın kurulunda değilim, sadece sayfa(ları)mdan sorumluyum. Bir daha böyle yazılarla sayfamın dolmasına izin vermeyeceğimi de belirteyim.

* "Feminizm, Yahudilik, kimlik", Stella Ovadia, Defter, sayı 4, Nisan-Mayıs 1988. "Çeviri hayatlar", Stella Ovadia, Defter, sayı 11, Ocak 1990. "Yahudi olduğumu ne unutmaya ne hatırlatmaya hakkın var", Stella Ovadia, Birikim, Mart-Nisan 1995.

Arkadaşıma Dokunma!

21 Ocak'ta kurulacak olan yeni partinin program taslağına benim de itirazım var. Geleceğe dair korkutacak kadar 'gerçekçi' bir taslak: "Ordunun sınırların korunmasından başka bir amaçla" kullanılmaması... Şiddetin sorumluları "şiddetle cezalandırılmalıdır"... Taslak "Kadınlara özgürlük!", "Gençlere söz ve yönetim hakkı!", "Arkadaşıma Dokunma!" ve nihayet "Çevrenin tahribine son!"la sonlanıyor. Çocuk haklarının (bir kısmının) "Gençlere söz ve yönetim hakkı"na yedirildiği, genç erkeklerin özgün taleplerinin ifade edildiği, ama genç kadınlarınkinin ifade edilmediği, program taslağındaki Arkadaşıma Dokunma bölümüne ilişkin iki sorum var.

Bir; Arkadaşıma Dokunma kampanyasının içeriğine katılıyorsanız, neden kendinizce formüle edecek başka bir söz bulamadınız? Irkçılığa karşı madde bulundurmaya niyetlendiyseniz, kendinizin bir slogan üretmesi daha inandırıcı olmaz mıydı? Zaten muhtelif yerlerde satır aralarında geçen ırkçılık, başlıkta "Şovenizm ve faşizm" olmuş. Ne bu başlıkta ne de "Barış" bölümünde resmi tarihle hesaplaşmaktan söz ediliyor... Herhalde eşcinselleri kastederek yazılmış olan yegane cümlenin "bizim" bölüme yazılmış olmasına ise ne demeli bilmem.

İki; Arkadaşıma Dokunma kampanyası bu partinin içindedir, mesajı mı verilmek istendi? Hani başka hareketler, eklektik bir biçimde içerilmeye çalışılmayacaktı? Neyse, kampanyadan biri olarak en azından ben henüz yokum. 'Neden HADEP değil de, bu parti?' sorusunun cevabını kendime verebilmiş değilim. (Kendime 22 Ocak'a kadar süre tanıdım.)

> **"Ne hazin bir çağda yaşıyoruz... Bir önyargıyı ortadan kaldırmak, atomu parçalamaktan daha güç."**
> **Albert Einstein**

'Tarihsel yenilgi'

Fransa grevlerinde, işçi hareketi, belki de 1950'lerden bu yana en büyük zaferini kazandı. Bu zafer, kapitalist sınıfın ekonomik saldırılarına, işçilerin bundan böyle daha fazla sessiz kalmaya niyetli olmadığını gösterdi.





Ergin YILDIZOĞLU

Fransa'yı üç hafta felç eden grevler hükümetin geri adım atmasıyla bittiğinde, sonucu The Wall Street Journal "Tarihsel yenilgi" olarak yorumladı. International Herald Tribune'ün 1. sayfa başlığı ise "Fransa grevlerinde galipler (sendikalar), mağluplar (Juppe)" idi. The Economist konuyla ilgili başmakalesinde, her zamanki hedef saptırıcı üslubu ile "Sistem işlemiyor" dedi. Makale, suçu ekonomik sistemin üzerinden alıp Fransız yönetici elitinin üzerine yıkıverdi. Üç hafta boyunca Fransa "olayları" tüm dünya basınını ve muhafazakar hükümetleri meşgul etti. Sık sık 1968 ile 1995 arasında karşılaştırmalar yapıldı. Bu arada, epey dudak uçukladı. Çünkü yine bir başka International Herald Tribune yorumuna göre, sorun "Fransız sendikal anlaşmazlığı ile sınırlı değil, ama görünürde de hiçbir yeni sistem yok."

Ana neden kapitalizmin krizi

Fransa'da işçileri ve öğrencileri üç hafta boyunca sokağa döken ve ülkeyi felç eden grevlerin arkasında, kapitalist ekonomik toplumsal sistemin içinde bulunduğu kriz ve hükümetlerin bu krize çare bulmaktaki çaresizliği yatıyor. Bu, Avrupa'da ve özelde Fransa'da kapitalizmin krizinin kendini açığa vurduğu iki önemli biçim, yüksek işsizlik ve devletin mali krizi. İşsizlik 1970'de başlayan global yapısal krizden beri dalgalanarak yükselmeye devam ediyor. Her ekonomik toparlanma işsizliği azaltmakta daha başarısız oluyor; her ekonomik durgunluk daha yüksek bir platodan başlayarak, işsizliği daha da yukarılara çekiyor. Bu sırada ise gelir dağılımı da gittikçe bozuluyor. 1990'ların başında yine çok şiddetli bir ekonomik durgunluk/ressesyon yaşandı. İşsizlik tüm Avrupa'da ve Amerika'da yükseldi Fransa'da yüzde 12'yi geçti. 1994'de başlayan ekonomik toparlanma üretkenliği, şirket karlarını artırırken, yaşam koşullarında hemen hiçbir iyileşme yaratmadı. Fransa'da işsizlik sadece yüzde 0.5 oranında geriledi ve yüzde 11.5 düzeyinden tekrar yükselmeye başladı. Ülkede işsizlerin, toplumun dışına düşmesinin engellenmesi önemli tartışma konularından biri oldu. Çünkü kapitalist toplumda, bireylerin var olan yaşam ve düşünce biçimlerini kabul etmesinin, yani burjuva ideolojinin koyduğu sınırları benimsemesinin en önemli ön koşulu, kapitalist sistem içinde meta sahipleri olarak bir yere sahip olmalarıdır. İşsizlik bu ilişkiyi kökünden dinamitler. Çünkü işsiz kalan kişi, kapitalist toplum ile kendi arasındaki en önemli maddi bağı, bir meta sahibi olma özelliğini kaybeder. İşsizin elindeki metasına (işgücüne) talep olmadığı zaman, bu bireyin sadece üretici olarak değil, bir tüketici olarak da kendini kapitalist toplumun bir parçası olarak görmesi gittikçe zorlaşır. Bu ise, burjuva sınıfın topluma sunduğu temel ideolojik varsayımların tahribatına yol açacaktır.

Evdeki hesap çarşıya uymadı

Bu sırada Fransa hükümeti Avrupa Birliği'ne hazırlanıyor ve devletin bir türlü azalmayan bütçe açıklarını ve borçlanma gereğini, Avrupa Para Birliği'ne girmek için önkoşul olan düzeye indirmeye çalışıyordu. Fransız sermayesi (Avrupa sermayesi de denebilir) dünya ekonomisinde, Amerika ve Uzak Doğu ile rekabet içindeydi, bu yüzden üretkenliği artırmak ve emek maliyetini düşürmek gibi bir de acil talebi vardı. Üstelik, yüksek vergileri ise asla kaldıramazdı. Öyleyse Fransa hükümetinin (Avrupa hükümetlerinin) politikaları da bu iki baskı altında, bütçe açıklarını azaltmak için sosyal harcamaları kesmek, devlet işletmelerini satmaya ve emek pazarının elastikiyetini artırmaya (işe alıp, işten çıkarmayı kolaylaştırmak, iş disiplinini artırmak ve ücretleri düşürmeyi kolaylaştırmak için) tedbirler olarak şekillenecekti. Bu, işçi hareketine karşı geniş kapsamlı bir saldırı anlamına geliyordu. Fransa, başkanlık seçimlerine bu atmosferde girdi. Gerek sosyalistler, gerekse komünistler ve Troçkist Lutte Ouvriere, bu ortamda beklenenden çok daha iyi bir netice aldılar. Ancak, uzun yıllardır bıkkınlık ve hayal kırıklığı yaratan Mitterrand'a karşı toplumun büyük bir kesimi değişiklik istiyordu. Chirac, muhafazakar bir politikacı olmasına rağmen, işsizliği azaltmayı ana hedefi olarak sunup oy istedi ve kazandı.

Seçimlerden sonra Chirac hükümeti bir süre ne yapacağını bilemedi, çünkü işsizliği azaltmak için kamu harcamalarını artırmaktan başka bir çaresi yoktu. Bu ise globalleşmiş dünya ekonomisinin mali merkezlerince, enflasyonist olduğu için, faizleri artırarak, borsa (rantiye) gelirlerini düşüreceği için, hoş karşılanmayan bir politika idi. Üstelik bu tür gelişmeler, Avrupa Para Birliği'ni de tehlikeye sokarak mali istikrarsızlık yaratabilirdi. Sonunda Chirac'ın başbakanı Juppe, toplumsal havayı görmezden gelerek, seçim vaadlerini unutarak, global mali sermayenin isteğine uydu. Juppe "Reformlar" adı altında Fransız kamu işçilerinin sosyal haklarına, yaşam koşullarına şiddetli bir saldırı başlattı. Aynı anda şiddetli bir işçi ve öğrenci direnişi ile karşılaştı. Üç hafta boyunca bir sürü maço laf ettikten sonra, süngüsü düşmüş bir şekilde, yenilgiyi kabul ederek peşpeşe tavizler vermeye başladı. Hatta tren yollarının özelleşmesini yasaklayan bir yasa çıkartmayı bile kabul etti. İşçiler Juppe hükümetini ezip geçtiler.

'Tarihsel zafer'in gösterdiği

Bu bir "Tarihsel zafer"di ve 1968'de büyük bir hareket ve umutla başlayan, sonra da uzlaşma ile biten olaylarda (yenilgi) de dahil olmak üzere, Fransız işçi hareketinin, belki de 1950'lerden bu yana en büyük zaferini oluşturuyor. Bu zafer, bir taraftan kapitalist sınıfın ekonomik saldırılarına, işçilerin bundan böyle daha fazla sessiz kalmaya niyetli olmadığını gösterdi. Diğer taraftan, tüm Avrupa'da benzer koşullar olması, benzer mücadelelerin başka ülkelerde tekrarlanma olasılığını artırdı. Üstelik bu olaylar ilginç bir şekilde Doğu Avrupa'da piyasa ekonomisine geçiş reformlarına gösterilen tepkilerle de çakıştı. Şimdi denebilir ki, 1980'lerden bu yana hızla yükselen ekonomik liberalizm artık kitlelerde eski etkisini yaratmıyor, hatta giderek nefret çekmeye başladı. Bunun en iyi kanıtını, yaşamı paralize etmelerine rağmen, Fransız işçilerinin, geniş halk kitlelerinden grev boyunca büyük destek almasında görebiliriz. İşte bu yüzden global gazetelerin yazarları, "sistem işlemiyor", "alternatif yok" gibi ifadeler kullanıyorlar.

Ancak sosyalistler açısından Fransa olayları başka şeyler de ortaya çıkardı. Bunların başında herhalde, nüfusun sadece yüzde 8'ini oluşturan ve ancak yüzde 10 gibi düşük bir sendikalaşma oranına sahip olan Fransız işçilerinin, nüfusun çoğunluğunun desteğine sahip bir hükümeti mağlup etmesi geliyor. Bu, işçi sınıfının gücünün sayısından değil, eyleminin toplumun geri kalanı üzerinde yarattığı etkiden kaynaklandığını gösterdi. Toplumun genel havasına uygun bir anda ortaya çıkan işçi eylemi, tüm toplum üzerinde hegemonya kurabiliyor ve normal zamanlarda destek alamayacağı sınıfların da desteğini alabiliyordu. Gerçi biz benzer bir durumu son yıllarda, önce '89 Mart–Nisan olaylarında, sonra Zonguldak grev ve yürüyüşünde ve en son hükümeti deviren işçi eylemlerinde görmüştük, ama Fransa olayları bu gerçeği bize bir kere daha hatırlattı. İşçi sınıfı, burjuva sınıfı karşısındaki tüm diğer sınıflardan farklı olarak bazı özel koşullarda ulus sınıfı olarak davranabiliyordu. Fransa olaylarının ve genişleme eğiliminin gösterdiği gibi, bu sınıf belli tarihsel dönemlerde birden çok ülkede aynı koşullarla, benzer tepkilerle eşzamanlı eylemlere de kalkabiliyordu. Ve bu eylemlerin birinin neticesi diğerini etkileyebiliyordu.

Fransız olayları, sendikal hareket için de önemli derslerle dolu. Doğal olarak birbiri ile rekabet eden ancak, son yıllarda hep birlikte üye kaybetmekte olan Fransız sendikaları, eylemlerde işbirliği içine girmek ve ortak davranmak zorunda olduklarını gördüler. Böylece birbirleriyle etkinlik ve militanlık yarışına girdiler. Hareketi işte bu ileri çekti ve zafere götürdü. Diğer taraftan uzlaşmacı, Demokratik Sendikalar Konfederasyonu lideri sağcı Nicole Notat, mücadele boyunca sendikasını dışta tutmaya çalışmasına rağmen, bunda zaman zaman başarılı olamadı ve "grev kırıcı olarak" damgalandı.

Bir dönemin başlangıcı

1995 olayları, 1968 olaylarının aksine zaferle sonuçlandı, ama 1968 olaylarına göre de önemli bir zaafı taşıyordu. 1995 olayları bir savunma hareketiydi, geleceğe değil bugüne bakıyordu. Geleceğe baktığı yerde ise korkuya kapılıyordu. Halbuki, 1968 olayları, 1950'den beri, gelişmekte ve güçlenmekte olan bir sınıfın tepkisi üzerine gerçekleşti. 1968 genel olarak geleceğe yönelik, kapitalizmi aşmayı hedefleyen bir hareketti ve içinde çok sayıda solcu, komünist örgüt vardı. 1968 siyasi önderlikten yoksun olduğu için, toplumun geleceğini tehdit etmeye başladığı noktada, toplumun parçası olan sendikal hareket ve reformist parti liderleri tarafından satıldı. Buna rağmen bir taraftan 1968, Avrupa'da 1973'e kadar sürecek sert sınıf mücadelelerinin başlangıcı oldu, diğer taraftan 1968 yenilgisinin yarattığı moral bozukluğu devrimci harekette genel bir gerileme dönemi başlattı, Avrupa'nın başka bölgelerindeki mücadelelerin kaderini olumsuz bir yönde belirledi. 1968 kaçan bir fırsattı ve etkileri 1980'e kadar sürdü.

1995 olayları belki de bir dönemin başlangıcına işaret ediyor. 1968 gibi bunu da heba etmemek için gerekli dersleri çıkartmayı bilelim.



PT (İşçi Partisi) adayı Lula'nın adını tezgahına yazan bir seyyar satıcı..

Brezilya: Futbol, samba ve çürük elma

Ünal DOĞAN

Brezilya'ya uçarken "Yeşil Burun" Adaları'na iniyor ve yakıt ikmali yapıyoruz. Burası Afrika kıyılarında küçük, ama onurlu bir ülke. Sosyalizmin Yeşil Buruncasını deniyor ve sessizce direniyorlar. Cabo Verde Cumhuriyeti 1975'te Portekiz'den bağımsızlığını kazandı. Kilisenin direnişine karşın toprak reformunu gerçekleştirdi, sağlık ve eğitimde başarılı adımlar attı. Bir saatlik "Yeşil Burun Sosyalizmi" soluklanmasından sonra tekrar uçağa biniyor, karnaval, futbol ve samba ülkesi Brezilya'ya uçuyoruz. Ne çok sevdiğim futbolu, ne sambayı, ne de karnavalı düşünüyorum. Aklımda 160 milyonluk patlamaya hazır bir kazan olan Brezilya, Latin Amerika'nın çürük elması var.

8,5 milyon km2'lik bir ülke düşünün, Ekvator'dan Güney Kutbu'na uzanan uçsuz bucaksız bir ülke. Yıllarca askeri darbelerin değişmez dekoru olmuş. Sokak çocukları, kolonyal stili kiliseleri ve futbol düşkünlüğü ile adını duyurmuş. Amazonlar ve et yiyen piranhalar ise artık sadece filmlerde kalmış. Gerçek piranhaları, büyük kentlerin ara sokaklarında.. Bunlar insan biçimindeki et yiyiciler, çeteler ve polis kılığındaki ölüm mangaları olarak karşınıza çıkabilirler.

Sao Paolo'daki "Sao Paolo Forumu Hazırlık Toplantısı"na; ardından Recife'deki BSP (Brezilya Sosyalist Partisi) 14. Kongresi'ne katılacağım. Brezilya Komünist Partisi ve PT (Emekçiler Partisi) ile söyleşi yapacağım. Artan zamanımı ise tipik bir avantürist olarak geçirmeye niyetliyim.

Yolsuzluk ve rüşvet iktidarda

Pahalılık ve yoksulluk futbolu da vurmuş. Yüzbinlik Maracana stadında Flamengo-Botafogo maçının başlama vuruşunu Spor Bakanı, ünlü eski futbolcu Pele yapıyor ve koca statta sadece 15 bin kişi var. Biletlerin pahalılığı yüzünden maça gidenler yok denecek denli azken, TV başında milyonlar var. Samba ise sadece özel kulüplerde ve gecelerde yapılıyor. Yani turistlere sadece, çürük elmayı dişlemek kalıyor.

Brezilya nüfusunun yüzde 50'si Beyaz, yüzde 39'u Melez ve yüzde 11'i Zenci. Ülkeyi 4 sağ ve iki sosyal demokrat eğilimli, 6 partilik bir koalisyon yönetiyor. (Bizde ikili-üçlü koalisyonlara yeni alışanlara duyurulur!) Brezilya o çok beklenen ekonomik mucizeyi bir türlü gerçekleştiremiyor. Yolsuzluk ve rüşvet iktidarın bütün ortaklarını sarıyor. Küçük bir azınlıkça hortumlanan efsanevi servetler, nüfusun yüzde 95'inin dipsiz sefaleti ile yan yana büyüyor. Ulusal kültür paramparça edilmiş, bölgelerarası eşitsizlik dorukta. Rio ve Sao Paolo gibi metropoller gerçek bir içsavaşı andıran şiddet ortamı içinde. Ülkenin dış borcu 140 milyar dolar. Bu, dünya rekoru. Tutucu-Liberal koalisyonun sosyal demokrat macuna bulanmış başkanı F. H. Cardoso ise, hala utanmazca "modern bir ülke" türküsü çağırıyor. Yeni Dünya Düzeni'ne övgüler yolluyor. 1994'te iş başına geçen Cardoso, ulusal ve uluslararası finans oligarşisinin eline tutuşturduğu planları harfiyen uyguladı. Özal'dan da ileri giderek enflasyonu düşürmek için yeni para birimine geçti. Real adlı parayı dolarla 1'e 1 eşitleyerek güçlendirdi ve enflasyonu durdurdu. Ücretler yüz dolar değerindeki yüz real'miş ve bir çift ayakkabı da yüz dolarmış bundan kime ne? Clinton'un desteğini alan Cardoso 1995'te kamu sektörünü özelleştirmeye alabildiğine açtı. Petrol, telekomünikasyon, elektrik ve maden işletmelerini yabancı sermayeye sattı. New York gazetelerinde sık sık "Grow with Brazil" (Brezilya ile büyüyün) ilanları çıkıyor ve işadamları yatırıma çağırılıyor. İşadamlarının büyüdükleri bir gerçek, ama bu arada Brezilya'nın yoksul çoğunluğu da büyüyor. BM'in 1995'te Kopenhag'ta yapılan zirvesine katılan Brezilya delegasyonu, ülkede "40 milyon insanın açlıkla savaştığını" açıklamıştı. Kiliselerin sosyal kurumlarına göre ise bu rakam 75 milyon.

Paçavralar içinde bir çocuk, Rio de Janerio'da yapılan dünyanın en uzun tüneline hayranlıkla bakıyor ve gurur duyuyor. Arkadaşlarıyla futbol ve Romario'nun milyarlık transferini konuşuyor. Ama bu çocuk okuma yazma bilmez ve karnını doyurmak için hırsızlık yapmak zorundadır. Ülke nüfusunun yüzde 60'ı yirmi yaşın altında ve işsizlik, uyuşturucu, açlık üçgeninde; geleceğe umutsuzluk içindedir. Federal ordu birlikleri, gecekondu mahalleleri favela'ların etrafını savaştaymış gibi kuşatır, baskınlar düzenler. Çete savaşları, mafya çatışmaları ve akıldışı bir şiddet vakayi adiyedendir. Salt Sao Paolo'da, bir ayda 612 kişi cinayete kurban gitti. Uyuşturucu satışı -özellikle cracks-, soygunlar, her türlü suç gün geçtikçe artıyor. Turistler geceleri birkaç ana caddenin dışına çıkamaz oluyorlar. İşsizliğin pençesindeki gençler, kadın ve çocuklar küçük tezgahlarında kuruyemiş, dondurma, kağıt uçurtma, hasır şapka, midye, balık vs. satarak birkaç real peşinde yitip gidiyorlar.

Toplumsal muhalefet canlı

Brezilya'nın alternatif güçleri olan partiler ve sendikalar bu akıldışı sisteme karşı durmayı sürdürüyorlar. Tarım reformu isteyen köylülerin "Sem-Terras" hareketi toprak işgallerini, askerlerin acımasız şiddetine göğüs gererek artırıyor. Birleşik İşçi Sendikaları Konfederasyonu "CUT", grev ve işgalleri yükseltiyor, PT (Emekçiler Partisi) sosyalist, sol, alternatif güçlerin en güçlü çatısı olarak yağma düzenine karşı duruyor. Kızılderili ve Afrika kökenliler arasında örgütlenmesini güçlendiriyor. Kendilerine "afro-Brezilyalı" kimliğini veren Karaderililerin "Zumbi" hareketi, artık önemli bir örgütlülüğe ulaştı. Hareket, adını 300 yıl önce yaşamış zenci liderden alıyor. Ülkenin her yerinde bu tarihsel kahramanın 300. yılını kutlama törenleri düzenlendi ve dünyaca ünlü futbol ilahı Pele; Zenci hareketinin devlet başkanlığına gösterdiği aday olarak açıklandı. Halen Spor Bakanı olan Pele, gericilerce "komünist" olarak niteleniyor. Brezilya'da Karaderililere karşı ırkçılık yapıldığını, artık hükümetin ileri gelenleri bile açıklar hale geldiler.

Güney Amerika kıtasının yarısını oluşturan bu bolluk ve yokluk krallığında topraklar son derecede zengin, insanlar alabildiğine yoksul. Oysa 160 milyonluk bir iç pazara, becerikli, çalışkan işgücüne sahipler. Afrika, Avrupa ve yerli kültürlerinin son derece zengin, canlı mirası bu topraklarda yeşeriyor. Yeni Dünya Düzeni'nin Brezilya'daki latifundist-oligarşik baronları, bu ülkeye dünyanın en adaletsiz sistemini oturtmuşlar. Yöneticiler tüm güçlerini halk yığınlarını pervasızca sömürüden alıyor ve arkalarındaki ordu, kilise, medya, Beyaz Saray desteğiyle granit kayalar gibi ayakta duruyorlar. Oysa Brezilya çürümüş bir elmaya dönüşüyor. Yoksullar, topraksız köylüler kentlere akın ediyor; iş, başlarını sokacak kulübe, açlıklarını bastıracak bir tabak yemek peşinde koşuşturuyorlar. Ölüm mangalarının kurşunları altında bazen fare gibi avlanıyorlar. Ve homurtular perde perde yükseliyor. Yaşlı bir kadın, metropol kentin kenar mahallesinde, paslı tenekelerden yaptığı barınağının önünde bir ateş yakıyor. Kararmış bir konserve kutusunun içinde ısıttığı kahvesini yudumluyor. Toprak gibi kara ve kırışık derisi, pırıl pırıl gözleriyle akıyor ve "O Brasil e nosso!" (Brezilya bizimdir) diye mırıldanıyor.

Kentin ışıltılı ve şaşaalı bölgesindeki çokuluslu şirketin genel müdürü de aynı anda milyonlarca dolarlık bir iş bağlamanın kıvancıyla kadehini kaldırıyor ve aynı şeyleri söylüyor: "Brezilya bizimdir".

Sizce hangisi yanılıyor dersiniz

Avusturya

Sosyal demokratlar yine birinci parti

Avusturya'da 17 Aralık pazar günü yapılan erken genel seçimlerden Sosyal Demokrat Parti (SPÖ) yine birinci çıktı. Tasarruf Paketi'nin hazırlanmasında, bilhassa bütçe açığının nasıl kapatılacağı konusunda, iktidardaki koalisyon ortaklarının (SPÖ-ÖVP–Muhafazakar Halk Partisi) görüş ayrılığına düşmesi Avusturya'yı erken seçimlere taşımıştı. Bütçenin yenilenmesi, imtiyazların kaldırılması, erken emeklilik, daha sert bir Yabancılar Yasası, çevre koruması, kadın ve vatandaşlık hakları SPÖ ve ÖVP arasında anlaşmazlık konusu olmuştu.

Seçimlere katılım oranı yüzde 82 ile, bir önceki seçimlere oranla daha yüksekti. Faşizan Hürriyetçi Parti'nin (FPÖ) son dönemlerdeki yükselişi, Avusturya'da belli kesimlerde, bilhassa göçmenler arasında ciddi bir korku uyandırıyordu. Göçmenlere karşı ırkçı bir tavır takınan ve özellikle "yabancılar" üzerine politika üreten Jörg Haider başkanlığındaki bu partinin, 1994'de yüzde 22,5'a kadar çıkan oy oranı, bu kez yüzde 22.1'de kaldı. Dar kadro partisi olması ve ekonomiye ilişkin programlarının zayıflığı, bu partinin Meclis'teki sandalye sayısının 46'dan 41'e inmesine yol açtı. Bu arada diğer partilerin, FPÖ'nün Avusturya'da faşizm rüzgarları estireceği izlenimi yaratmasını da unutmamak gerekiyor.

Seçimde, Sosyal Demokrat Parti (SPÖ) yüzde 38.3'le, oylarını geçen seçimlere göre yüzde 3.4 oranında artırarak, 65 olan sandalye sayısını 72'ye çıkardı.

Oylarını 0.4 oranında artırarak, yüzde 28.3 oy alan ÖVP'nin sandalye sayısı bir artarak 53 oldu. Bir süre önce ırkçı FPÖ'den ayrılan liberallerin kurmuş olduğu Liberal Forum adlı parti de, 0.7 oy kaybıyla yüzde 5.3'te kalarak, ancak 6 sandalye alabildi.

Oy oranında yüzde 2.7, sandalye sayısında da 5 azalma olan Yeşiller Partisi bu seçimlerde en çok kaybeden taraf oldu. Yeşiller yüzde 4.6 oyla 8 sandalye kazandılar. Süreç içinde sol çizgiden uzaklaşarak, sağcı Hıristiyan bir doğrultuda yol alması, seçmenlerinin bu partiden soğumalarına yol açtı. Daha önce Yeşiller'e oy verenler bu seçimlerde SPÖ ve ÖVP'yi tercih ettiler.

Meclis'e girmeyi başaramayan Komünist Partisi'nin (KPÖ) geçen seçimlerde 11.913 olan oyları bu seçimlerde 16.800'e yükseldi. 1950'den beri sürekli düşüş kaydeden KPÖ'nün, ilk kez düşüşü durdurmakla kalmayıp, oylarında az da olsa bir artış sağlaması, ileriye yönelik olarak solun seçim platformları oluşturmasına bir etkide bulunacak. Gelecek ekimde yapılacak belediye seçimlerinde hayata geçmesi beklenen Kızıl Viyana projesi bunun ilk adımı olabilir.

Nazım Erdem/Vivana

Emeğin, özgürlüğün, dayanışmanın, aşkın..

Yeni partinin kuruluş çalışmalarını yürüten 15 kişilik komisyonun sekreteryasını yürüten 3 kişilik komitede İstanbul'dan **Saruhan Oluç** ile **Necmi Demir**, Ankara'dan ise **Haydar İlker** yer alıyor. Ankara'dan İlker'in gelememesi üzerine sekreteryanın İstanbul'daki görevlileri Oluç ve Demir'le **Seyfi Öngider** ve **Veysi Sarısözen** görüştü.

Yeni partinin Türkiye soluna getirdiği sahici yenilikler, yarattığı yeni heyecanlar nedir? Bu partiyle Türkiye'deki sola, işçilere, emekçilere, ezilenlere ne vaad ediliyor? İnsanlar nereye ve ne için çağrılıyor?

Saruhan Oluç : Şimdi bizim neye ihtiyacımız var Türkiye'de? Gerçekten emeğe dayanan, emek güçlerinin muhalefetini kendi içinde barındıran, teşvik eden ve bunun her düzeyde gelişmesini önüne bir hedef olarak koyan, işçi ve emekçilerin mücadelesini ve örgütlenmesini, toplumda savaş karşıtlarının, barışçıların mücadelesini teşvik eden, çevre sorununu, insan- doğa ilişkilerini yeniden düzenleyerek çözmeyi mücadelesinin bir parçası haline getiren, kadınların ezilmeleri karşısında kadınların yanında bir taraf olarak mücadeleye atılan ve bu toplumsal sistemi daha aydınlık, daha eşit, özgür bir toplum ve düzen doğrultusunda aşmayı hedefleyenlerin sesi ve kürsüsü olacak gerçek bir sol harekete ihtiyaç var. İşte oluşturmaya çalıştığımız parti bütün bunları, yani özgür, özyönetimci, eşitlikçi, dayanışmacı bir toplumsal düzeni hep birlikte kurabilmek için bir mücadele aracı olarak kendini şekillendiriyor. Esas önemli özelliği ve vaadi de burada yatıyor sanıyorum.

Peki bu yeni örgütlenme girişimi, solun son yıllardaki etki alanı düşünüldüğünde yeni yerlere ulaştı mı? Hissedilen, gözlenen bir karşılığı var mı?

Saruhan: Yeni heyecanlar var. Şöyle görmek gerekiyor; sosyalist sol açısından uzun yıllardır taşıdığımız, birlikte yaşadığımız bir zaaf var. Bu da bölünmüşlük, parçalanmışlık ve toplumsal gelişmelere müdahale edememek gibi bir zaaf. Şimdi bu zaafın aşılmasını herkes istiyor, fakat bunun aşılmasının önünde birçok engel vardı bugüne kadar. Şimdi bu parti girişiminde bu engellerin hepsi olmasa bile önemli bir kısmının temizlendiğini görmek mümkün. Çok farklı gelenekler, çok farklı mücadele deneyleri, birikimleri yanyana geliyor bugün bu yeni partinin içinde ve bu çok zenginleştirici bir özellik taşıyor.

Gerçekten geçmişte çok farklı yerlerde durmuş, farklı fikirleri savunmuş olan insanlar, bütün bir geçmişin muhasebesini yaparak, geçmişteki olumlu - olumsuz deneyimleri tartışarak bir ortak zemin üzerinde buluşuyorlar. Bunun çok önemli, çok geliştirici olduğunu düşünüyorum. Eğer bu tartışma ve mücadele ortamını gerektiği gibi kullanabilirsek Türkiye'de yeniden gerek toplumsal mücadeleler alanında, gerekse ideolojik alanda, kültürel alanda solcuların, sosyalistlerin, devrimcilerin bir hegemonya odağı oluşturması, '60'lı, '70'li yıllardaki gibi gerek fikirsel, gerekse pratik alanda önemli adımlar atması mümkün olabilir. Dolayısıyla 10-15 yıllık bir zaaf dönemini de aşmış olaağız.

Necmi Demir: Deyim yerindeyse yeni parti girişimi son 30 yılın tarihi bölünmesine neredeyse son veriyor. Bu yönüyle bence çok önemli bir deney ve bu bize belli bir kitleselliği yakalama imkanını ve zeminini verdiği gibi, kapitalizm ve düzen karşıtı güçlü bir odak oluşturma şansı da getiriyor. Sanıyorum, yeni partinin en önemli özelliklerinden bir tanesi bu olacak. Bunun yanında bugüne kadar hep çeşitli parti girişimleri işçiler, emekçiler adına konuştu, onlarla kucaklaşmayı hedefledi, yeni parti kuruluşundan itibaren 'Türkiye'deki işçi, emekçi ve aydın birikiminin önemli bir kısmını kapsayacak. Yani kafa ve kol emekçilerinin partisi olacak. Ben bu yönüyle önemli olacağını düşünüyorum. Bu girişim başladığı andan itibaren ülkenin dört bir yanına yayılan bir kartopu etkisi görülmeye başlandı.

Bunun somut örnekleri nedir mesela?

Necmi: Bu iki girişimin dışında da çok sayıda insan yerel insiyatifler oluşturarak, çeşitli illerde, ilçelerde harekete geçmiş durumda. Büyük şehirlerde de bu daha açık bir şekilde hissediliyor. İki girişimin dışında çok sayıda insan ya tek tek gelip girişime katılıyor, ya da toplantılar yaparak bu girişimle belli bir temasa geçmeye başladı. Bunun ben partinin kuruluşuyla birlikte daha büyük bir ivme kazanacağını düşünüyorum.

Şimdi her şeye rağmen şu anda Türkiye solunda örgütlenmiş, bir parti olarak ortaya çıkmış ve toplumun karşısında duran muhtelif sol ve sosyalist partiler var. İşçi Partisi, Sosyalist İktidar Partisi, örgütlenme çalışmalarını hızla sürdüren Emek Partisi girişimi gibi. Bir de bu parti olacak, belki başkaları da gelir. Bu parti kendilerini diğerlerinden nasıl ayırdedecek?

Necmi: Demin de söyledim, bence en önemli farkı gerçek bir işçi ve emekçi partisi olması. Yani adına değil de, emekçilerin adına değil de, onlarla birlikte, onların da içinde olduğu, sürece katıldığı,



Birleşik Sosyalist Parti, GBK Parti Girişimi ve çok sayıda sosyalist aydının, muhalif kişi ve çevrelerin k... ni partinin hazırlıkları artık son aşamaya gelmiş bulunuyor. SÖZ'ün 45. ve 46. sayılarında yayımlandı... taslakları üzerinde tartışmalar sürüyor. 400 kişiden oluşacak kurucular kurulu 19 veya 22 Ocak 1996 t... yu yaparken, 21 Ocak Pazar günü Ankara'daki Yükseliş Koleji Salonu'nda binlerce kişinin katılımıyla ... zenlenecek. Saat 11.00'de başlayıp 18.00'e kadar sürecek bu şenlik aynı zamanda partinin doğuşunu... ruluş toplantısı ve şenliğine Türkiye'nin çeşitli illerinden otobüslerle gelecek olanların yanı sıra ... Ocak Cumartesi gecesi yola çıkacak 'Özgürlük trenleri' tutulması için hazırlıklar sürüyor. Böylece ... Ankara'ya birlikte gidip, dönecek.

13 Ocak Cumartesi günü Ankara'da, Maltepe'deki Başkent Düğün Salonu'nda Olağanüstü Parti ... BSP ise yeni partinin kurucular kuruluna vereceği üyelerini belirleyecek ve hazırlanmış olan tüzük ve ... de tartışarak görüş oluşturacak.

Partinin ismi henüz kesinleşmiş değil. İsmin yanı sıra genel başkan konusunun da henüz bir sonuca ...

yeni bir dal...
Saruhan: Sö...
girişimler açısınd...
herbiri bir g...
Bir kere bu ...
partinin içind...
anlayışlar bir...
ve üzerinde ...
program ile ...
mücadele ede...
olaak bu parti...
partilerin he...
oldukları için...
yanıltıcı bir ...
dünya sosyal...
yanlarını içe...
şekilde eleşti...
süreci açısın...
olanların dev...
yapmamışlar...
yansır, hem ...
yansır doğru...

Bu parti... eleştiriyi yap...

Saruhan: B...
bir çoğunluğu...
eleştirmiş ol...
ulaşmış olan...
toplumsal m...
ilişkiler, par...
açısından bak...
mümkündür ...
Dolayısıyla d...
diğer girişim...
girişimleri k...
haline getirm...
girişimlerin b...
oligarşik part...
düşünüyorum...
kendi üyeler...
kurduğu örgü...
düşünüyorum...
açısından bak...
sosyalistlerin...
tanesidir. Bu ...
yeni bir sınıf...

Gençay GÜRSOY

Ne değişti?

Eskiden beri sosyalistlerarası tartışmalara egemen olan özelliklerden biri, bazen insanı çileden çıkaracak boyutlara varan "laf yarıştırma" merakıydı.

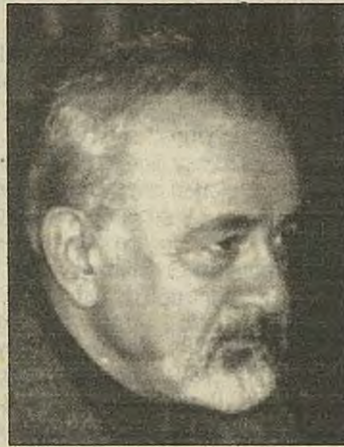
Sigara dumanları içinde giderek göz gözü görmez hale gelen daracık mekanlarda, uçuşan, dans eden, çarpışan bir sürü parlak fikir, hep birlikte gerçeklik zemininden yavaş yavaş kopar ve duman bulutları içinde yitip giderdi. Geriye çoğu zaman yorgunluk, bıkkınlık ve öfkeden başka bir şey kalmazdı.

Bu kez öyle olmadı. İnsanlar ne söylemek istiyorlarsa onu söylediler ve birbirlerini anladılar. 40 yıllık "sorun süzme" ustaları gibi, ortak düşünceleri çabucak kavrayıp bir kenara koydular. Sonra uzlaşma sağlanabilecekleri bir bir ayıklayıp onları ele aldılar. Geride, gelecek ortak parti yaşamında hale yola girebilecekler dışında fazla bir şey kalmadı.

Bir iki istisna dışında, kimse kimseyi hırpalamadı, kimse kimsenin damarına basmadı. Karşı karşıya duranlar bugüne dek pek az rastladığımız bir uzlaşma arayışı örneği gösterdiler.

Peki ne oldu? Değişen tam olarak neydi?

Bir sürü nesnel neden sıralanabilir kuşkusuz. Ben en az onlar kadar, iradi unsurun önem taşıdığını düşünüyorum. Herkesin bu işi kotarma konusundaki istekliliği sorunların aşılmasını kolaylaştırdı belki ama sayıları iki elin parmaklarını geçmeyen bir avuç insanın gösterdiği soğukkanlılık, sabır ve kararlılık olmasaydı bu çetin geçitlerden bu kadar kısa süre içinde geçilemezdi sanıyorum.



İlk büyük tartışma toplantılarından birinin açış konuşmasında "sosyalizm bir ermişlik mertebesidir" demiştim. 30 yıldır bu işin içindeyim; bugüne kadar kendini silerek sessiz sedasız iş yapan bu kadar ermişi bir arada görmedim. Beni en çok umutlandıran işte bu insan tipinin çoğalması oldu.

Bu arada sosyalistlerin sigara tüketiminin eskiye oranla anlamlı derecede azalmasının ve içmeyenlerin haklarını yiğitçe savunmalarının yararını da unutmamak gerek. Duman fazla olmayınca laf uçurmanın da pek tadı çıkmıyordu çünkü.

Hakan TAHMAZ

Gerçekleşemez sanılan gerçekleşiyor

Sosyalistler bugüne kadar gerçekleştirilemeyecek, olarak görünen bir şeyi gerçekleştiriyorlar: Emekçi sınıfların ayrı ayrı yürüttükleri mücadeleyi ortak bir politik platformda toplamayı amaçlayan bir parti kurmanın eşiğindeler.

Bu partinin kuruluşuyla sosyalizm, emekçi hareketi artık sahici bir politik odak olarak politik yaşama müdahale imkanını ele geçirmiş olacak. Yıllar boyunca sosyalist hareketi kemiren emekçi hareketini güçten düşüren sekterizm, artık esas olarak aşılmış bulunuyor.

Kapitalizmi aşmak, emekçi sınıfların kurtuluşunun, insanın özgürleşmesinin koşullarını yaratmak için gerekli, ama yeterli olmayan bir başlangıç bu...

Emekçi sınıfların hareketini bir partiyle birleştirme çabası bir düzeyi, emekçi sınıf hareketiyle ezilenlerin hareketini ilişkilendirmek ise bir başka düzeyi ifade ediyor. Eşitsiz gelişen bu iki hareket arasında sağlıklı bir ilişki kurulmaksızın amaca ulaşmada ciddi sorunlarla yüz yüze geleceğimizi düşünüyorum. Bugün, iki hareketin ihtiyaçlarını ve sunduğu imkanları değerlendirmeksizin egemenlerin karşısında sahici bir politik odak olarak çıkma konusunda zaafa uğrayacağımız açıktır. 24 Aralık seçimleri bu gerçeği doğrulamış bulunuyor.

Yeni parti bu konuda tutum belirleyecek bir konumda değildir. Çünkü henüz kurulmamıştır. Kurulup yetkili organları oluşur oluşmaz, sanırım önüne böyle bir sorunu koyacaktır. Çünkü önünde böyle bir gerçek duruyor.

Yeni parti bu sorunu irdelerken salt BSP'nin yaşadığı deneyimi değil, sürece ilişkin ortaya çıkan somut olguları da değerlendirerek bir tutum saptamaya çalışacaktır.

Bu çerçevede önümüzdeki süreçte de blokun devamının sağlanması için azami çabanın gösterilmesi gerektiğini düşünüyorum.

... ve devrimin partisi...

rin katılımıyla kurulacak ye-
adığımız tüzük ve program
96 tarihinde resmi başvuru-
yla bir 'Kuruluş Şenliği' dü-
nun da ilanı olacak. Bu ku-
stanbul ve İzmir'den de 20
bu trenlerle binlerce partili

Konferansı'nı yapacak olan
ve program taslağı üzerin-

ca ulaşmadığı bildiriliyor.

yaratacak diye düşünüyorum.
: Sözünü ettiğin partiler ve
ından bakarsak, bunların
bun partisi ya da girişimidir.
emli bir farklılıktır. Bizim
çeşitli platformlar, akımlar,
çoğulculuk çerçevesi içinde
laştıkları bir tüzük ve
olitika üreteekler ve birlikte
cekler. Yani bir çoğulculuk
nin içinde. Diğer saydığın
birisi birer grup partisi
içlerinde müthiş daraltıcı,
ojenlik vardır. Bunlar
st hareketinin bütün olumsuz
ir de taşırlar. Geçmişi hiçbir
emişlerdir. Dünya tarihsel
a baktığımızda yaşanmış
ci bir eleştirisini
. Bu partinin hem yapısına
fikirlere ve politikasına
a doğruya.

**n böyle bir devrimci
ığını düşünüyor musun?**
: Bu partinin içinde önemli
n geçmişi devrimci bir şekilde
unu düşünüyorum. Bugün
sosyalizm anlayışı ve
lefet dinamikleriyle
ine ve dışına dönük yaşam
sak, bunu görmek
e düşünüyorum.
ru bir yola girilmiştir. Fakat
de bu yoktur. Bu da diğer
atı ve çok dar kadro partileri
edir. Saydığın parti ve
zılarının Türkiye'deki en
ler ya da örgütler olduğunu
. Çok küçük bir azınlığın
erinde müthiş bir tahakküm
nmeler olduğunu
. Bu ise dünya tarihsel süreç
sak, devrimcilerin,
en ciddi zaaflarından bir
amazsa sosyalizm doğmaz,
oplum doğar. Bu parti

girişiminde bu perspektifin aşıldığı fikrindeyim.

İkincisi Necmi'nin işaret ettiği şey; gerçekten işçiler, emekçiler adına değil, onlarla birlikte bir şeyler yapmak, politika üretmek, mücadele etmek dedi, çok önemlidir bu. Zaten program taslağında da, girişindeki bir paragrafta bu belirtilmiştir. Yani siyasal ve toplumsal alandaki bir devrimci değişimin emekçilerin partisinin her hangi bir biçimde hükümet olmasıyla değil, bizzat işçilerin ve emekçilerin kendilerini yönetmesiyle gerçekleşeceğini bir an bile gözden yitirmez, diyor. Bu perspektif bile bir parti iktidarının değil, bir emekçi iktidarının hedeflendiğini gösteriyor. Bunun çok önemli bir tarihsel saptama olduğu kanaatindeyim.

Partinin kuruluş çalışmaları sırasında çeşitli sorunları tartışmak ve çözümlemek üzere komisyonlar oluşturuldu. Bu arada bu tartışmaların odak noktalarından biri de sosyalizme dair bir tartışmaydı. Partinin programında sosyalizm ne olacak, adında ne olacak gibi. Yani sosyalist bir parti olsun, yok olmasın gibi, aslında çok da doğru formüle edilmeyen, zaman zaman yanlış yerlere varan tartışmalar vardı. Bu tartışmalar ne oldu, nasıl aşıldı?

Saruhan: Bunların bir ölçüde suni tartışmalar olduğunu düşünüyorum. Geleceği Birlikte Kuralım Girişimi'nden gelen biri olarak söylüyorum, öyle bir şey tartışıldı ki, sanki Geleceği Birlikte Kuralım tarafından gelenler, sosyalizm lafından ürküyorlar ve bu yüzden kullanmıyorlar gibi bir tartışma yapıldı. Bu tartışma gerçek değildi. Bizim üzerinde durduğumuz şuydu; hem Türkiye hem dünyada geçmişte yaşananlar açısından baktığımızda sosyalizm birçok alanda eleştirilmeye ve yeniden tanımlanmaya muhtaç bir kavramdır ya da düzendir. Bir önermedir hatta. Dolayısıyla bizim yapmamız gereken, bu yeniden tanımlanmayı hem fikri anlamda, hem gerçek hareketle bütünleştirğimiz pratik alanda, mücadelemizin içinde yeniden üretmektir. Dolayısıyla söylediğimiz, önerdiğimiz her şeyin pratikte de sınanmış ve tarihsel deneyimlerin süzgecinden de geçmiş olması gerekir dedik. Belki bu derdimizi son zamana kadar çok iyi anlatamadık ama, program tartışmalarında da görüldü ki, aslında mesele bu kavramdan ürkmek değil, bu kavramı gerçekten layık olduğu bir şekilde kullanmak. Program tartışmalarında sadece sosyalizm kavramı değil, onu önemli gördüğümüz bu tarihsel deneyimlerin ve eleştirilerin süzgecinden geçmiş bazı sıfatlarla birlikte kullanmak gerektiğini savunduk. Nitekim öyle bir sonuca da ulaşıldı. Yani özgürlükçü, özyönetimci, enternasyonalist, militarist ve cinsiyetçi olmayan özellikleriyle tanımladık biz sosyalizm perspektifini. Bunlar önemli sıfatlardı, çünkü içlerinde yüz yıllık bir tarihsel deney eleştirisini, değerlendirmesini taşıyan kavramlardı bunlar. Bu açıdan fikri alanda derdimize çözülmüş oldu.

Özellikle BSP'li arkadaşlar bu konuda daha ısrarlıydı değil mi, Necmi?

Necmi: Sanılanın ve yansıyanın aksine gerek tüzük, gerekse program tartışmaları, işin kapsamı düşünülürse, beklenenden çok daha kolay çözüldü. Bu bakımdan ben kamuoyuna yanlış bir şeyin yansıdığını düşünüyorum. Önemli bazı kesimleri açısından, parti geleneğinden gelenlerin ağırlıklı olduğu bir partiydi BSP. Bu nedenle dil farkları meselelerin çeşitli yönlerinin tartışılmasına yansıdı. Buradan gelen problemler vardı. Bunların ötesinde, program ve tüzük taslağında da görüldüğü gibi, esas olarak bir mutabakat çok önemli tartışmalar olmadan çıkmıştır.

Peki, kuruluş çalışmaları sırasında komisyonlarda yapılan tartışmalarda en kritik noktalar neler oldu? Öte yandan bu partinin önündeki inşa sürecinde yaşayacağı zorlukları aşmaya çalışırken bu partinin çatısı altında buluşanların yaslanacağı, onları birbirine bağlayan, kenetleyen ortaklıklar, mutabakatlar nelerdir?

Saruhan: Kuruluş çalışmaları sırasında da daha sonra da karşımıza çıkacak bir sorun olarak önce dil sorununa değinmek istiyorum. Çok farklı geleneklerden biraraya gelmiş insanlar olduğumuz için dillerimiz de biraz farklı aslında. Bu geçmişte de böyleydi. '80 öncesini hatırlarsak her grubun, her fraksiyonun kendine ait bir dili vardı. Aslında bu dil sorunu farklı politik kültürlere de tekabül ediyor ve bir şekilde aşmak, birbirimizi anlar hale gelmek gerekiyor. O noktaya gelindiğinde birçok sorunun ortadan kalktığını görüyoruz. Bu bütün politik farklılıkların ortadan kalması anlamına gelmiyor ama, onlar tartışılabilir politik farklılıklar haline geliyor. İşte biz bunu başardık ve o zaman da sorunları çözümleme olanaklarını yakalıyarak hızla ilerledik.

Program taslağı çok zorlanmadan, ama tartışmalar yaparak bu hale geldi. Şimdi bu taslağa son hali verilecek. Tüzük konusunda da benzer şeyler vardı. Tüzük biraz daha tartışmalı oldu doğrusu. Hala daha tartışmalar devam ediyor. Çünkü tüzük biraz kendi iç hayatımızı da belirleyen bir şey.

Mesela böyle bir tartışma olduğu için söylüyorum; genel başkan, genel sekreter lafı çok itici geliyor birçok insan için, benim için de öyle. Tüzük yapılırken ortaya çıktı ki genel başkan diye bir statünün olması gerekiyor yasal olarak. Şimdi ne yapacağız diye düşünüyoruz. Çünkü biz hep şöyle bir şeye önem verdik ve tartışmalarda da bunun aslında ortak bir nokta olduğu ortaya çıktı. Mümkün olduğu kadar kollektif bir yönetimi her alanda yaratmak lazım. Yani bir lider kültü yaratmamak lazım. Dolayısıyla bizim bir genel başkanımız olacak, ama genel başkanımız geleneksel partilerde, düzen partilerinde olduğu gibi bir genel başkan olmayacak.

Yine genel sekreterlik meselesi çok tartışmalı oldu. Adı bile birçok insanı ürküttüğü gibi, öyle bir kurumun varlığı bile aslında çok ciddi bir sorun olarak tartışıldı ve tartışılmaya da devam ediyor. Dolayısıyla şu ilişkiyi kurmak lazım, tüzük sadece hukuku belirlemiyor, politik kültürü de belirliyor. Bize bu yasaların, siyasi partiler yasasının dayattığı bazı şeyler var, bunları görüyoruz fakat bunları kendi içimizde aşmanın ve farklı bir politik kültür oluşturmanın bütün imkanlarını zorlamak lazım. Yani biz düzen partisi kurmuyoruz bu düzeni değiştirecek bir parti kurmaya çalışıyoruz. Dolayısıyla siyasi partiler yasasının da sınırlarını zorlayacak ve kimi yerlerde fiilen başka uygulamalar yaratarak, fiilen başka yapılar yaratarak aşmanın imkanlarını barındırmamız gerekiyor içinde.

Necmi: 7-8 Ekim ve 21-22 Ekim toplantılarına taraflar giderken nelerin üzerinde anlaşabiliriz, yeterli anlaşma noktalarımız var mı gibi endişelerle gittiler. Hele bu tartışmaların tam ortasında olmayanlar daha büyük endişelerle gittiler. Ama o toplantılarda adeta büyü bozuldu. Herkes gördü ki anlaşılan noktalar çok fazla ve ayrı durmanın nedenleri üzerine tartışılmaya başlandı ve herkesin beklediğinin ötesinde süreç hızlandı. Bence ondan sonraki gelişmeleri de belirleyen bu ortam oldu. Bu bakımdan, zorlukları çok kolay aştığımızı düşünüyorum. Bu, gerçeğe tekabül eden bir değerlendirme. Biz daha önce farklı farklı heyetler halinde toplanıyorduk. Adeta bir gün içerisinde tek heyet olabildik.

Ertuğrul KÜRKÇÜ

'Hayatımın en önemli adımlarından biri'



Önümüzdeki partileşme süreci, sosyalist hareketin bundan sonraki gelişmesi açısından, iki temel dinamiği bir araya getirmesiyle ayırdediliyor.

Birincisi, aşağıdan, maddi hareket alanından gelen emek dinamiği. Kafa ve kol emekçileri kendi eylemlerini birleştirecek ve öteki muhalefet dinamikleriyle eklemlenecek bir girişimle sosyalist hareketleri zorlayarak bu partileşme sürecini başlattılar.

İkincisi, yukarıdan siyasal hareket alanından gelen sosyalist akımlar dinamiği. Yolları 1960'ların ikinci yarısında ayrılan "devrimci hareket" ve "sosyalist parti" gelenekleri -ki bunlar pek çok ideolojik ve siyasal kümelenmeyi kapsıyor- bu aşağıdan gelen itkiye yukarıdan cevap veriyor. İdeolojik değil, programatik bir temel üzerinde ve bir eylem planı üzerinde ve bir eylem planı çerçevesinde kendilerini emeğin hizmetine koşuyor.

Bunun görünür ve çok anlamlı bir sonucu, partinin "karizmatik" liderler partisi olmanın yolunu en baştan kesmiş olması, ikincisi de çoğulculuğu yapısal olarak benimsemesi. Bu yapı çerçevesinde ve bu dinamiklerle yola çıkmak müthiş bir gelişme olanağına işaret ediyor.

Bu girişimin içinde yer almakla hayatımın en önemli adımlarından birini attığımı düşünüyorum. Yolumuz açık olsun!

Bülent FORTA

İyi başladık...

Yeni partinin Türkiye soluna nasıl bir anlayış getireceği, nasıl bir parti içi ilişkiler zemininin gelişeceği bir dolu faktöre bağlı. Kuşkusuz bugüne kadar gelişen sürecin içinde yeni bir politik kültürün ön izleri kendini gösteriyor. Örneğin farklılıklara tahammül, ötekini hesaba katma ve anlamaya çalışma ve buna uygun bir üslup geliştirme konusunda bence önemli adımlar atıldı. Bunun yeni partide de süreceğini sanıyorum.

İkinci önemli nokta sosyalizmin çeşitli yorumlarını savunan kişi ve grupların yanı sıra kendini sosyalist olarak tanımlamayan muhalif kesimlerin de bu bileşim içinde yer alması ve sosyalistlerin onlarla ortak bir zeminde buluşmaları. Ayrıca emekçilerle aydınların da güçlerini ortak bir projede birleştirmeleri de yeni değil, ama uzun bir tarihsel aradan sonra ilk kez başarılan bir şey.

Bir de olması gereken, ama henüz başaramadığımız bir olgu, topluma yönelik bir politika yapma tarzının yaratılması. Bu da bizi kısır iç çekişmelerden, dolayısıyla marjinallikten kurtarabilecek bir politika anlayışı olacak. Bütün bunlar için henüz işin başındayız, ama startın şu ana kadar iyi çıkıldığını düşünüyorum, maratonu tamamlamak ise hep birlikte göstereceğimiz performansa bağlı.

Mehmet Ali YILMAZ

Kriz koşulları ve parti

Kriz koşullarında kurulan bir emekçi partisinin varlığını sürdürebilmesi için kitleler içinde mayalanarak gelişme ivmesini yakalaması gerekir. Bu parti hayatın içine yaratıcı ve geniş ufuklu bir perspektifle girdiği takdirde sadece varlığını sürdürmekle kalmaz, büyüme şansını da elde eder.

Bu sömürücü ve baskıcı düzen içinde kurulan emekçilerin partisi, en küçük yerleşim ve işyeri birimlerine kadar uzanarak emekçi kitleleri toparlamalı ve onlarla birlikte geniş çerçeveli, her kesimin içinde yer bulabileceği, bir mücadele örgütü olmayı başarmalıdır.

Bu nasıl olacak?

İşçilerin, köylülerin, işsizlerin, emekçilerin, küçük üreticilerin, kamu çalışanlarının ve tüm sömürülen, ezilen kesimlerin somut ekonomik, demokratik, siyasal, sosyal, kültürel, sportif vb. sorunları ve talepleri esas alınarak; bu sınıf ve kesimlerle birlikte mücadeleyi ve örgütlenmeyi yaratıcı bir çabanın içine girilmelidir. Bu kararlı ve uzun vadeli gayretin içine girilmeden sadece tartışarak bir yere varılamayacağını görmemiz için yeni deneyler yaşamamıza ihtiyaç olduğunu düşünmüyorum. Pratikten kopuk, anlaşmazlık noktalarımızı öne çıkararak yola devam ettiğimiz sürece bugüne kadar geldiğimiz noktadan daha ilerisine gidebileceğimizi sanmıyorum. Yükseltilecek mücadelenin parlak ışığı, kendi kendimizi yaşamak zorunda bıraktığımız "teorik" anlaşmazlıkların ne kadar zavallı kaldığını bize öğretecektir.

Mücadelenin nasıl olacağını yaşadıklarımızdan çıkaracağımız derslerden ve esasen de yaşayacağımız pratikten öğreneceğiz. Yaptıkça konuşacağız, düşündükçe yapacağız. Bu parti, kitlelerin dilinden konuştukça yapabilecek; yaptıkça da gürbüzleşip büyüyecektir. Şehirlerin kenar mahallelerinde, üniversitelerde, köylerde ve işyerlerinde kendi ayaklarıyla yürümesini, kendi kafasıyla düşünmesini öğrendiği zaman gerçekten hayat bulacaktır. Yoksa Ocak 1996'da kurulmasıyla değil...

Hoş geldin yeni yıl
Hoş geldin yeni parti...

Parti kurulduktan sonra bir tür geçiş süreci ve bu süreçte bazı zorluklar, gerilimler yaşanacak. O zorlukları, gerilimleri aşmak açısından bu parti çatısı altında buluşan insanların dayanacakları ortak noktalar, onları birbirine bağlayan şeyler nelerdir?

Necmi: Şüphesiz BSP'de de yaşandı. BSP 1,5 yıllık bir parti olmasına rağmen hala inşa halinde bir partiydi. Yeni partinin inşasında da şüphesiz birçok sorunlar olacağını düşünüyorum ben de. Fakat beklediğim ve umduğum o ki, bu parti dışa dönük mücadeleci bir parti olacak ve bunu başarabilirsek, toplumsal hareketin gerçek dinamikleriyle doğru bağlar kurabilirsek, ki bugünden bunların belli adımlarının atıldığını görüyorum, ben bütün bu zorlukları kolay aşacağımız kanısındayım.

BSP'nin deneyimini dikkate ·ldığında, BSP olumlu ya da 'umsuz ne katıyor bu partiye? ;P' de kurulurken bu sol rekette yeni bir şeydi. Bir lamda o da aşılmış oluyor.

ecmi: Yeni partinin tüm bileşenleri birçok şey katacak şüphesiz. Bu anlamda Saruhan'ın da işaret ettiği gibi yeni bir politik kültüre ihtiyacımız var ve bunu ben bir süredir inşa ettiğimiz kanısındayım. Bunu BSP dışından gelenlerin de taşıyıcısı olacağını düşünüyorum. BSP'yi önce bilindiği gibi gruplar tarafından kurulan bir parti oldu, çok farklı geleneklerden gelen grupların kurduğu bir parti oldu ve bu farklılıkların ortak noktalarının yakalanması konusunda, yeni bir politik kültürün inşası konusunda epey bir deney edindiğini düşünüyorum. Burada da belki başkalarından farklı olarak BSP'nin bu yönde epey bir birikimi yeni partiye taşıyacağını sanıyorum.



Geleceği Birlikte Kuralım açısından soruna bakıldığında ne söylenebilir?

Saruhan: Geleceği Birlikte Kuralım tarafı biraz daha esnek ve rahat hareket eden bir halde bu işin içinde. BSP'li arkadaşlar ise bir parti olması nedeniyle kurumları, kurulları olan bir halde ve daha şekilli bir görüntüdeler. Ben bunu bir eleştiri olsun diye söylemiyorum BSP'li arkadaşlara, ama yeni parti açısından baktığımızda bu hepimizi bekleyen bir tehlike. Biz hatırlarsanız daha önce, GBK'dan da önce, Kitlesel Sol Parti adını taşırken söylediğimiz bir laf vardı. Biz öyle bir parti kuralım ki, parti olmayan bir parti olsun. O zaman hem bizim içimizde, hem bizim dışımızda bu lafı nerden çıkardınız diye söyleniyorlardı. Ben şimdi bu lafı yeniden hatırlamak gerektiğini düşünüyorum.

Hep birlikte belirsizliklerden söz ediyor, işlerin istikrarlı gittiği sakin bir dönem tablosu çizmiyoruz. Bu şartlar altında organları, kurulları, iç disiplini itibariyle geleneksel partilere benzemeyen bu parti, bu azgın sularda ne kadar dayanıklı olabilecek, eylem birliğini ne kadar muhafaza edebilecek? Bu koşullarda nasıl varolacak ve mücadele edecek?

Saruhan: Eylem birliği açısından baktığımızda, Türkiye'de bir toplumsal muhalefet var ve bu toplumsal muhalefet odaklarının yerel ve kısmi kalması, birbirinden kopuk olarak hareket etmesi gibi bir sorun var. Bu sorunu aşmak için de bu toplumsal muhalefet odaklarının topyekün bir politikleşmiş mücadelesini yaratmak gerekiyor. Ben partinin esas işlevinin bu olduğunu düşünüyorum, yani parti bir politik üst aidiyet sağlayacak bu toplumsal muhalefet odakları için. Şimdi o zaman bizim programatik zeminimiz fikri açıdan baktığımızda bu eylem birliğini sağlayacak bir zemin ise, gündelik mücadeleye tercüme edilebilecek olgunlukta bir zemin ise, eylem birliği açısından bir sorun olmaz.

O zaman ortaya şöyle bir model çıkıyor; eğer bu parti geçici bir parti değilse, yani biz bunu aslında öyle kuruyoruz, ama başka türlü olur gibi iddialar yoksa, o zaman yeni bir model üzerinde duruluyor demektir; krize karşı bir çekirdek, her türlü saldırıya karşı kendini savunurken içine doğru büzülecek, hatta yeraltına doğru girecek bir parti yerine, sürekli bir eyleme, sürekli kitlesel bir harekete ihtiyaç duyan bir parti yaratılmaya çalışılıyor demektir. Bu, kendi başına bu tür bir eylemin de aynı zamanda teşvik edicisi, prototipi bir örgütlenme oluyor. Yani bu parti var olabilmek için kitle eylemine muhtaç olacaktır. Böyle bir model tarifi ne kadar doğru sizce?

Saruhan: Tabii doğru. Tam da böyle düşünüyorum

Parti ve hareket gelenekleri üzerinde durduk. Bunlar ayrı ayrı gelişti ve şimdi biraraya geliyorlar. Bu konuşulanlardan şöyle bir şey çıkıyor ortaya; 'hareket modeli' genellikle konjonktürel kitlesel yükselişler tarafından yaratıldı. Diyelim ki 1974'ün yarattığı konjonktürel kitlesel yükseliş 'hareket türü' siyasal çizgiyi doğurdu veya büyüttü o dalganın üzerinde. Dalga düştükten sonra hareket tipi örgütlenmenin etkinliği de düştü. 'Parti' ise, hareket olsun olmasın, kitle olsun olmasın, kendini korumayı esas alan, bu nedenle de çoğu zaman bu tür hareketlenmelere ve kitlesel yükselişlere ilgisiz de kalabilen, fakat varlığını da garanti altına alan bir yapı, bir gelenekti. Şimdi bu ikisi birleşince şöyle bir şey çıkıyor ortaya; bu parti ile gemiler yakılıyor ve farklı türden bir parti yaratılmaya çalışılıyor; sürekli kitlesel eyleme ihtiyaç duyuyor, fakat sürekli bir kitlesel eylem garantisi olmadığı için de aynı zamanda partileşerek kendini koruyabilmenin garantilerini elde etmeye çalışıyor. Böylece bir sentez ortaya çıkıyor. Yani bu iki geleneğin, 'hareket' ve 'parti' geleneklerinin vazgeçilmez bir birlikteliği söz konusu.

Saruhan: Evet, sorun böyle özetlenebilir. Türkiye solunun iki ana akımı bu girişimde birleşiyor derken anlatmaya çalıştıklarımızın iyi bir özeti oldu bu.

Mehmet ATAY



Dün ve bugün

Türkiye solunun 60'lı yıllarda TİP'le yakaladığı, geleneksel siyaset ve parlamento anlayışını alt-üst eden mücadelesi toplumda önemli birikimler sağladı. O güne dek sağın kapalı av sahası olan parlamentoyu işçilere, emekçilere kısacası halka açtı. Doğru politikalar üreterek, gündemi belirledi. Toplumsal muhalefeti yükselterek, sınıfsal bir bakış açısı ve dayanışma ruhu getirdi. Toplumun çeşitli kesimlerinin kendi örgütlerini yaratmasında, özellikle de sendikal hareketin sınıfsal bir boyut kazanmasında etkili oldu. Sosyal devlet, sosyal adalet, bağımsızlık v.b. kavramları bilince çıkardı. Nicel ve nitel gücünü aşan bir cazibe merkezi oldu... Özetle, Türkiye'de "sol bir kimlik" yarattı.

Otuzbeş yıl önce başlayan bu süreç bir toplum için, zamanın endazesine vurulduğunda uzun sayılmayabilir. Hatta bir insanın yaşamında bile yolun yarısı denebilir. Ancak doğruları, yanlışlarıyla öyle yoğun yaşandı ki, bu zaman aralığına o kadar çok şey sığdı ki, sanki bir asır gibi geliyor...

Yaşanan onca deney, ödenen bunca bedelden sonra sol Dünya'da ve Türkiye'de yeni bir kimlik arayışında. Alt üst olan dengelerin yol açtığı şoktan çıkış süreci yaşanıyor. Üstelik Türkiye solunun her kesiminin içinden bir de 12 Eylül faşizmi geçti. Deldi, böldü, parçaladı, dağıttı geçti...

Bu dağınıklık politikanın sermayenin egemenliği altına girmesi sonucunu doğurdu. Topluma sol bir seçenek sunulamaz hale gelindi. Kriz derinleştikçe bu seçeneksizlik daha belirginleşti, arayış yoğunlaştı.

Bugün yeni bir girişimin eşiğindeyiz. Artık otuzbeş yıl öncekinden daha deneyimli, birikimli ve çoğuz. Neredeyse üç kuşak sığdı bu kısa zaman aralığına . Ama yitirdiğimiz değerleri ve dayanışma ruhunu yeniden kazandıkça demokrasiyi önce kendi içimize sindirdikçe, özgür birey olma yürekliliğini gösterdikçe, komplekslerimizden kurtulup birlikte iş yapmayı öğrendikçe, legal mücadelenin illegal mücadeleden zor, çok fazla sabır ve sorumluluk isteyen bir eylem olduğunu kavradıkça gündemi belirleyecek ve kitleselleşeceğiz.

Solun her kesimini kucaklamaya aday, partiyi, partilileri değil, halkı iktidar yapmak için yola çıkan, doğru zaman ve zeminde doğru bir girişim ete kemiğe bürünüyor.

Haydi dayanışmaya...

Masis KÜRKÇÜGİL

Yeni olan, kendi hikayesini anlatmalı



Kendi içinde de bir dizi farklılıkları içeren iki girişimi, bireysel katılımlarla birlikte kaynaştırmaya yöneldiğinizde en önemli engellerden biri, öncekilerden ne kadar nasiplenirse nasiplensin yeni olanın eskinin referanslarıyla cebelleşmesidir. Bunun aşılması için ise anlayışta köklü bir değişiklik yetmez; yeni olanın eylemi ile düşüncesi ile kendi hikayesini anlatması gerekir.

Zorunlulukların neleri gerektirdiğinden hareket edersek mevcut ve muhtemel sorunların kıymeti harbiyelerini görürüz. Farklı iki proje -ki kendi içlerinde de bir bütün olduğu söylenemez- birbiriyle tokuşmadan yeni bir proje içinde hallolacaksa, dünün tartışmalarını hızla aşmak gerekir. BSP ve GBK'yı yan yana getiren sermayenin saldırısına karşı, emekçilerin ezilenlerin hiç değilse bir savunma cephesini oluşturma zorunluluğudur. Bu zorunluluk şu veya bu kesim tarafından yerine getirilecek olabilseydi böyle bir arayış zaten gereksiz olurdu. Bir diğer nokta ayrı duruşun emekçiler ve ezilenler açısından anlaşılır olmaktan uzak oluşuydu. Sokaktaki adamın nezdinde bizler aynı "parti"nin içindeki farklı kesimlerdik. Çünkü bizi farklılaştıran eylemimiz değil çok önceden ayrışmış olan ve bugün için yeniden tarihin deneyimine sunulması gereken görüşlerimiz ve geleneklerimizdi.

GBK ve BSP arasındaki birlik tartışmalarının son birkaç ay içinde birdenbire hızlanarak karara götürücü bir içerik kazanması yitirilmiş olunan zamanın kısmen telafisi açısından önemli. Ancak, bu hızlı gidişte her bir kesimin yeni oluşumu kendi projesinin basit bir devamı olarak görmesi olasılığı gereksiz gerginlikleri gündeme getirebilir. Ne BSP, ne GBK, hem BSP, hem GBK, ama mutlaka emekçi kitlelerin günlük mücadelerinde anlamlı ve etkili bir güç birikimi oluşturacak bir parti, bir iki toplantı, ortak bir iki metinle sağlanamaz.

Yeni partiyi, geçerlilikleri sınanmışlıktan uzak olan BSP ve GBK projelerinin basit bir devamı olarak görme tehlikesi bugün ve yarın için önümüzde durmaktadır. Bu tehlikeyi bertaraf edecek olan parti içi demokrasinin alabildiğine geliştirilebilmesi ve kapsamlı bir eylem programının behemahal uygulanmaya sokulmasıdır.

Birbirimize kendi hikayemizi anlatmak yerine birlikte bir tarih yazalım.

Yeni parti ve toplumsal muhalefet örgütleri

Kendisini "işçilerin, köylülerin, esnaf ve zanaatkarların, kamu emekçilerinin tüm ezilen halkın; işsizlerin, emeklilerin, emekten yana aydınların ve aynı saflarda mücadele vermeyi kabul eden herkesin partisi" olarak tanımlayan bir parti ile toplumsal muhalefet örgütleri arasındaki ilişkinin doğrultusunu bu tanımdaki anlayış belirler.

Yasal siyasal bir partinin sosyalistler, devrimciler, solcular ve emekçiler içerisinde yoğun bir biçimde tartışıldığı ve tartışmanın somut adıma dönüştüğü günümüzde, ülkenin içinde bulunduğu durumu da kısaca tanımlayarak konuyu açmak gerekiyor.

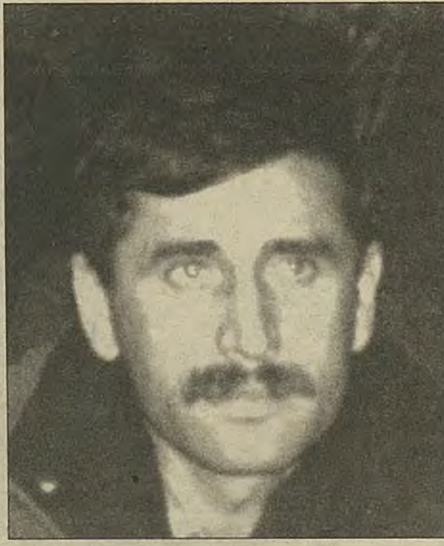
Türkiye, tarihinin en derin krizlerinden birini yaşamaktadır. Yaşanan kriz kendisini ekonomik-politik alanda bir cepheleşme yaratarak aşmaya çalışmaktadır. Cepheleşme kendisini (ezen-ezilen karşıtlığı biçiminde değil, ezenlerin kendi aralarındaki sorunlardan başlayarak) Türkiye'nin yeniden yapılanması kavgası içinde şekillenmektedir. Bu yeniden yapılanma sürecinde bir kesimde; tıkanmış olan sistemi mümkün olan en az değişiklikle ayakta tutmaya çalışan güçler yer alıyor. Bunun karşısında tavır alan cephe ise, sömürü düzenlerini var olan aygıtlarla üretemeyeceklerinden, yeni dünya düzenine ayak uydurarak çözmeye çalışıyorlar.

Bu kendi içinde biri birine alternatifmiş gibi gözüken cephelerin karşısında var olması gereken emek güçleri ise; özellikle 12 Eylül askeri darbesiyle birlikte yaşadığı dağınıklık ve yenilgiyle seslerini duyurabilme şansından yoksun bir biçimdedir.

Emekçiler var olan cephelerde sorunlarının çözümsüz olduğu bilinciyle, emekçilerin bakış açısıyla yeni bir mücadele cephesi açmak zorundadırlar.

Ülkenin içinde bulunduğu (özellikle emekçiler ve ezilen halklar açısından) durum, toplumsal muhalefet hareketlerinin parça parça kendiliğinden gelişmelerin yaşandığı bir süreç içerisinden geçmektedir.

İşçiler, kamu emekçileri, köylüler, Kürtler, Aleviler, Yeşiller, kadınlar... gibi oluşumlar devrimci yönelimlerden yoksun parça parça muhalefet yürütmeye çalışmaktadırlar. Bu muhalefet odaklarından son zamanlarda en önemlisi kamu emekçileridir. Kendi kitlesini ekonomik-demokratik talepleri doğrultusunda harekete geçirebilmektedirler. İşçi sınıfı kendi sorunlarının çözümü noktasında yer yer önemli eylemler gerçekleştirmektedirler. Kürtler ciddi anlamda sorunlarına sahip çıkarak mücadele etmekteler, Aleviler, Yeşiller, kadın örgütleri, İnsan Hakları Derneği ve hatta çeşitli köy dernekleri de farklı biçimlerde mücadele yürütmektedirler.



Yıldırım KAYA

Ancak tüm bu toplumsal muhalefet hareketleri birbirlerinden kopuk olduğundan genel bir politik mücadele düzeyine yükselme olanağı yaratılamamaktadır. Farklı düzeylerde oluşan demokrasi, barış, sendikal haklar vb. platform ve inisiyatifler, insan hakları ve demokratik haklar mücadelesinin ötesine geçememektedir.

Kendiliğinden ortaya çıkan emekçi dinamiklerinin (olumlu yanlarına rağmen) taşıdığı temel eksikliklerden birincisi, toplumsal muhalefet hareketleri olarak ortak bir siyasi zeminde birleşebilecekleri devrimci bir programdan yoksun olmalarıdır. İkincisi ise, bu muhalefet odaklarının birbirinden kopuk ve dağınık oldukları için cılız kalışlarıdır. Bu çıkış da, sermayenin ve gericilerin gür sesleri karşısında emekçilere ulaşamadan sönmektedir.

Bu durumun aşılabilmesi emek cephesinin güçlü bir ses olarak çıkması için yapılması gereken, emekçi muhalefet hareketlerinin birleşebileceği devrimci bir siyaset zemininin yaratılmasıdır. Bu ise, siyaset zeminlerinden biri olan siyasal partinin emekçi örgütlerle ilişkilerini düzenleyerek mücadeleyi merkezileştirme çabasını yürütmesi ile mümkün olacaktır.

Sendikalar, demokratik kitle örgütleri, yerel inisiyatifler kesinlikle siyasi partilerden örgütsel anlamda bağımsız olmak zorundadır. Siyasi parti ile toplumsal muhalefet hareketleri birbirinden emir alan ya da emir veren durumda olmadan, politik anlamda etkileşme yaşamalıdırlar.

Siyasi parti ideolojik açılımlarıyla, toplumsal muhalefet hareketlerinin önünü açmalıdır. Teorik açılımların yanında fiili mücadelede aktif olarak yer almalıdır. (Eğitimde, sağlıkta, fabrikada, kısaca her alanda özelleştirme politikasına karşı ideolojik açılım sunmalı, sendikaların bu alanda mücadele yürütmeleri konusunda ön açıcı olmalıdır, mücadeleye katılmalıdır.)

Toplumsal muhalefet hareketleri kendi özgün taleplerini, renklerini koruyarak mücadelelerini yürütürlerken, dayatılan cephelerin karşısında kesin bir ayrışma yaratacak biçimde özgürlüğün ve emeğin cephesini politik bir bakış açısıyla geliştirerek yaratmak zorunda oldukları bilinciyle mücadele etmek zorundadırlar.

Sendikaları ve demokratik kitle örgütlerini siyasal partilerin yerine koyarak mücadele edilebileceği düşüncesinin yanlışlıklarını bilerek, ama bunun yanında siyasal partilerin de sendikalar ve demokratik kitle örgütlerinin işlevlerini üstlenebileceğini savunma yanlışlığına düşmeden ilişkileri belirlemek ve yürütmek zorundayız.

Toplumsal muhalefet hareketleri ve siyasal parti ilişkisi birbirinin görev ve sorumluluklarına müdahale eden değil, birbirini tamamlayan örgütlenmeler olarak algılandığı sürece başarı sağlayacaktır.

Bunun aksi, emekçilerin yaratacağı mücadele cephesini ilerletmeyecek aksine geriletecektir.

İşte toplumsal muhalefet örgütleriyle sağlıklı bir ilişki içinde olan siyasal partiler, bu örgütlerdeki üyeleri aracılığıyla olsun, bu kuruluşlarla karşılıklı bilgi alışverişleriyle olsun, sürekli ve sağlıklı bir iletişim ortamı içinde bulunduklarında, eylemlilik içinde ya da dışında -sözkonusu örgütlülüğün kendisinin bile- taşıdığı siyasal özü sürekli gündemde tutabilecek çalışmaları sürdürebilirler. Bu çalışmalar, üyelerinin bir ya da birkaç ortak özelliğiyle sınırlı bir amaç birliği çerçevesinde oluşturulmuş, birbirinden çok farklı toplumsal muhalefet örgütleri arasında, çok daha geniş bir amaç birliğinin köprülerini kuracaktır.

Yıllardır bu köprülerin eksikliğinin yarattığı boşluğun sıkıntısını çeken Türkiye toplumu sahte umutlar, yapay çelişkiler ve gölge düşmanlar ya da kahramanlarla oyalanmaktadır (İşçi/memur farklılıkları, Türk/Kürt ayırımları, Alevi/Sünni sürtüşmeleri, dinci/laik çekişmeleri vb.).

Halk arasında yaratılan bu yapay çelişkiler, karşısında durulması gerekenleri yıllardır, başarıyla gözlerden ırak tutabilmiştir. Dahası, yaratılan bu çelişkiler sayesinde emekçi halk, dostunu düşmanını öylesine karıştırmıştır ki, son genel seçimlerde kullanılan oyların dökümünde görüldüğü gibi ülkeyi bu duruma getirenler arasında ne denli kararsız kaldığını sergilemenin dışında bir tavır alamamıştır.

Emekçilerin iktidarından yana tavır alması gereken kesimlerin rakamlar olarak potansiyeline şöyle bir göz attığımızda (5 milyon işçi, 2 milyon kamu emekçisi, 10 milyonu aşan işsiz vb.) seçim sonuçlarındaki tablo ile taban tabana zıt olduğunu daha açık bir biçimde görebiliriz.

Tüm bu nedenleri bütünlüklü olarak değerlendirdiğimizde, toplumsal muhalefet örgütleri ile siyasal partilerin birlikte olmaları zorunluluğu açıktır.

Bizim kuracağımız parti emekçiler adına bir parti değil, emekçilerin partisi olabildiği sürece başarılı olacaktır.

Atilla AYTEMUR

Yeni bir parti doğuyor!

Yaklaşık bir yıldır çalışması yürütülen parti, ilginç bir dönemde kuruluyor. Seçimden henüz çıkıldı. Refah sendromu Türkiye burjuvazisinin siyasi geleneklerini aşındırıyor. Sosyal demokrat partilerin kimi iktidar yorgunu, kimi milliyetçiliğin bir versiyonu durumunda. Liberal burjuvazinin "sol" söylemli partisi YDH'nın yıldızı sönmekte. Irkçı ve faşist geleneğin partisi MHP, meclis dışına düşmenin, devlet dışına düşmek anlamına gelip gelmeyeceğini anlamaya çalışıyor. Kürt sorununun çözümünde ciddi bir anahtar olabilecek HADEP'in baraja takılmasının muhtemel faturası her çevrede değerlendirme konusu oluyor.

Rejim 12 Eylül'ün tortularından kurtulamamış, ekonomi tüm açmazları ile dizginsiz bir yuvarlanış yaşıyor. İşçi hareketi, ekonomik ve siyasal krizin getirdiği ağır baskı ve kenarlara savurma hamlelerine karşı, sonuç alıcı ciddi bir silkiniş gösteremiyor. Ne sendikal, ne de siyasal örgütlenişte, belirleyici odak olma eşiğine sıçrayamıyor.

Aleviler, kadınlar, gençler ve yaşamından mutlu olmayan nice toplum kesimleri, düzenin basıncı altında, birkaç ay sonrasını görebilecek yeterlilikte ufuk açıklığına sahip değiller.

Sosyalist solda partiler kurulmuş. Hiç şüphesiz önemli işler de görmüşler. Sosyalistlerin birliği ve yeniden yapılanmasında mütevazı adımlar da atılmış, ama kitleselleşme sorunu halen çözülememiş. Buna karşın koşullar olgunlaşıyor, hava her yerde giderek değişiyor.

İşte böyle bir dönemde ortaya çıkacak olan yeni parti, bu tablodan rahatsızlık duyan ve Türkiye'de köklü bir toplumsal dönüşümden yana olan güçlerin ortak mücadele zemini olmayı hedefliyor. Bu yönüyle, salt sosyalistlerle sınırlı olmayan bir parti olacağı anlaşılıyor. Kapitalizmi aşan bir toplumsal projeden yana olan bu güçlerin ortak yürüyüşünün koordinasyonunu gerçekleştirmeye gayret edecek olan parti, bu anlamda bir kürsü olmayı düşlüyor. Bu güçlerin tepesinde bulunan bir iktidar odağı olmaktan uzak durmak; tersine onların iktidara gidişinde, ortak mecrada bir araya gelmelerinin yollarını aramak, partinin kuruluşunda yer alanların ortak kabulü gibi. Siyaseti, dili ve tarzını bizzat hayatın içinde onlarla birlikte kurgulamaya çalışmanın çok önemli olduğu düşünülüyor. Yaşanmış deneylerden süzülüp gelen birikimin de ışığında, bugünü ve geleceği, yeniden onlarla birlikte tarif etmeye, bunun ihtiyaç duyduğu ilişkiler sistematiğini onlarla birlikte kurmaya yönelme ihtiyacı kuvvetle hissediliyor. Elbette daha birçok şey söylenebilir. Bütün bunların da, ancak demokrasiyi içselleştirmiş, ayrıcalıkları ve kültleri devre dışı bırakmış bir örgütsel şekillenmeyle hayata geçirilmesi mümkün olabilir. Böyle bakınca da, bu doğrultuda şimdiye kadar yapılanlardan, yeni bir mücadele tarzı, yeni bir dil ve yeni bir örgüt doğuyor gibi geliyor bana. Umarım yanılmıyorumdur.



Haydar İLKER

Program ve tüzüğün kritik noktaları

Yoksulluğun, işsizliğin çığ gibi büyüdüğü; yolsuzlukların, başıbozuklukların, adaletsizliğin ve hukuksuzluğun kanıksandığı; insan haklarının, demokrasinin ve barışın önemsiz ayrıntılar gibi görüldüğü; cumhuriyetin "Tek Ulusluluk", "Devlet Laikliği" gibi temel dayanaklarının çatırdamaya başlayarak toplumsal çimento olma özelliklerini hızla kaybettiği, kısacası her alanda büyük çözülmelerin yaşandığı Türkiye'de yeni bir toplumsal ve siyasal yapılanma gereksinimi ortaya çıkmaktadır.

Böyle bir Türkiye'de halkın kendi siyasi örgütünün olması, ülke nüfusunun büyük bir çoğunluğunu oluşturan emekçileri çaresizlik içinde kararsızlığa yöneltecek, siyasetin tek bir çizgide yapılmasına neden olmaktadır.

Oysa emekçi halk çaresiz değildir. Çaresizlik gibi görünen bu sorunların giderilmesi 'Türkiye solu'nun karşı karşıya bulunduğu ivedi görevi belirlemektedir.

İdeolojik ve teorik farklılığı olan birçok insanı bir araya getiren, onları bir kitle partisi kurmaya yönelten en önemli etmen kanımca bu görevdir.

Bu görevin ivediliği ve önemi, oluşturulacak partiye bireysel tercih ve eğilimlerin çok ötesinde, tüm emekçi halkı kucaklayacak kolektif bir anlayışla yaklaşılmasını gerektirmektedir.

Parti, halk içinde kök salıp, toplumdaki etkinliğini yaygınlaştırdıkça güçlenecek, güçlendikçe eksikliklerini giderecektir.

Parti içi ilişkilerde, partililerin belirleyiciliğinin esas alınması fikri, tüzüğün ana zeminini oluşturmalıdır.

Program ise, işçilerin, köylülerin, kamu emekçilerinin, küçük esnaf ve üreticilerin, işsizlerin sorunlarının çözümünü, bağımsızlıkçı ve anti-tekelci bir perspektifle, toplumsal mülkiyeti öne çıkaran bir anlayışla aramalıdır.

DİSK, kendini işçi sınıfına teslim edebilecek mi?

Olağanüstü beklentiler genel kurulu



Ayla ÖNDER

Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) 26-27-28 Ocak 1996 günlerinde olağanüstü genel kurul kararı aldı. 1,5 yıl önce yaşanan yine erkene alınmış genel kurul, DİSK'in sorunlarına çözüm getirememişti. DİSK Genel Sekreteri Mehmet Atay'ın da belirttiği gibi, bir önceki genel kurulda esas olarak "Kimin genel başkan olacağı" tartışılmış ve üye sayıları yüksek bazı sendikaların salonu terk etmeleriyle sonuçlanarak ortaya bir çözümsüzlük çıkmıştı.

Olağanüstü Genel Kurul öncesi Mehmet Atay durumu şöyle değerlendirdi: "Bir önceki kongre süreci sonunda, örgütlü durumda olan bazı sendikalarımız yönetimin dışında kaldılar. Sonuçta bizim yönetimimiz ortaya çıktı. Yönetimin dışında kalan arkadaşların tepkisi ise DİSK'in örgütsel yapısına yeterince katkı vermeme biçiminde gelişti. Oysa DİSK'i diğer konfederasyonlardan farklı kılan şey, daha çok demokratik merkeziyetçi bir yapı içinde olmasıydı. Bu konuda çok çaba sarfettik, ama belli duygusallıkları aşamadık. Bu süreçte biz yönetim olarak hiçbir zaman bir kariyer kaygısında olmadık. Sürekli olarak bu psikolojik ve örgütsel sorunları ortadan kaldırmaya çalıştık. Fakat bizim bütün çabamıza rağmen bu gerçekleşme olanağı bulamadı."

DİSK'te "olağanüstü genel kurul olsun mu, olmasın mı" tartışmaları aylarca sürdü. Sonuçta '95 Martı'nda bu tartışma noktalandı ve anlaşma sağlandı. Bir tüzük kongresi, arkasından da bir olağanüstü kongre yapılması kararı nihayet alındı. Atay'ın ifadesiyle; "Yatay örgütlenmeleri de fazlasıyla yoğunlaştıran örgütsel yapı"yı oluşturmak hedeflendi. Böylece DİSK'teki örgütlü sendikaların yer aldığı bir yönetim ortaya çıkacaktı.

DİSK'in örgütsel sorunlarının yanı sıra, yaşadığı maddi kriz de olağanüstü genel kurulu oluşturan koşullar arasında yer alıyor.

Genel kuruldan beklentiler

Bir buçuk yıllık süreç sonunda DİSK bu kongreden çok şey bekliyor. Mehmet Atay bu beklentileri şöyle ifade ediyor: "Biz Türkiye'nin içinde bulunduğu durumu da düşünerek bu kararı aldık. Sendikal hareketin çok güç durumda olduğunu, artık duvara dayandığını görüyoruz. Kongreyi ilan ederken örgütsel sorunları çözmenin yanı sıra Türkiye'nin bugünkü durumunu da göz önüne almıştık. Seçimin ne getireceği belliydi. Türkiye'deki tabloyu da düşünerek, sendikalarımızın yönetimde dengeli bir şekilde yer alması, ama geçmişte DİSK'i var eden ilkeleri, bugün artık yaşamın içinden çıkardığı yeni koşullarla yeniden yapılandırmak ve DİSK'in önünü açacak kararlar almak zorundayız."

DİSK'i "27-28 yıl önce var eden bir yapılanmanın günümüze uyarlanmış bir biçimiyle bir ekip çalışması, kolektif bir üretim biçimi oluşturmak için" bu genel kurula gittiklerini ifade eden Atay'ın özlemi "yönetimin dışında kalanları da içine alarak, DİSK'teki örgütsel dengeleri, hatta siyasal yapıları da düşünerek bir örgüt yapısı oluşturmaya çalışmak."

Bu anlamda ona göre, kongre sonrasında "yeterince taban aktivitesi sağlanabilirse, örgütlenmeler hızlı yürüyebilirse" DİSK'teki sorunlar da kolaylıkla aşılabilecek.

'Köklü değişiklikler olmalı'

DİSK Örgütlenme Dairesi Başkanı ve Yeraltı Maden-İş Sendikası Genel Başkanı Çetin Uygur da olağanüstü genel kurulda köklü değişikliklere yol açacak kararlar alınmasının önemine dikkat çekiyor. O da Atay gibi bir önceki genel kurulun getirdiği sancılardan başlıyor söze: "9. Genel Kurul hepimizin bildiği gibi, yönetim taleplerinden kaynaklanan anlaşmazlıklarla sonuçlandı. 9 Genel Kurul'a başkanı olduğum Yeraltı Maden-İş'in delegasyonunun ve başka bazı sendika delegasyonlarının oluşturduğu 'Devrimci-Demokrat Platform' ismi altında katıldık. Bu platform çok açık ve net bir biçimde DİSK'te, devrimci sendikal anlayışı, sınıf sendikası anlayışını egemen kılabilmek amacındaydı. Ve Türkiye işçi sınıfını böyle bir sendikal örgütlülükle kavramayı hedefliyorduk."

Uygur'un anlattığına göre, Devrimci Demokrat Platform taraftarları, tek başına sosyalistlerin, devrimcilerin, devrimci-demokratların egemen olması yerine, sosyalistlerle sosyal demokratların bir ittifakının yönetimde yer almasını öneriyordu. Dolayısıyla 9. Genel Kurul'da sadece sendikaların yoğunluklarına göre temsil edildiği bir yönetimi istemiyorlardı. Eğer bu sağlanamazsa Uygur'un ifadesiyle "Tekstil, metal ve genel hizmetler işkolunda örgütlü sendikaların temsil edilmediği bir yönetim ortaya çıkardı."

Uygur, DİSK'teki "varlık-yokluk savaşı" alarak ifade ettiği ve "yeniden yapılanma" diye adlandırdığı süreci çok önemsiyor. Ona göre 9. Genel Kurul'da ortaya çıkan yönetim kararları hayata geçirmede zorlanmıştı.

Çetin Uygur, bu tıkanıklığı aşmak için hazırlanan programların, yapılan tartışmaların yararlı olmadığını söylüyordu; "Bu durum örgütlenme anlamında, eğitim anlamında sunduğumuz programlar çerçevesinde, sendikalarımızın örgütlenme ve eğitim daire başkanlarıyla tartışıldı. Ancak pek faydası olmadı."

'Beyin çalışıyor, beden hareketsiz'

Uygur, DİSK'in bugünkü yapısını "Beyinin çalıştığı, ürettiği ama bedenin hareket edemediği bir organizma" olarak tanımlıyor.

1996 yılıyla birlikte , özellikle seçimler sonrasında yaşanacaklar dikkate alındığında bir genel kurulun zorunlu olduğunun altını çizen Uygur, DİSK'te radikal kararlar alınmadığı sürece bir gelişme yaşanacağına pek inanmıyor.

"Bir yanıyla örgütün yeni bir yapısallığa, yeni ilişkilere kavuşturulması gerekiyor. Yaşanacak olanlar zaten böyle bir yapıyı zorunlu kılıyor. Türkiye'nin bugünkü somut durumu böyle bir örgütselliği de zorunlu kılıyor . Türkiye' de siyasi iktidar artık işçi sınıfının örgütlerini muhatap kabul etmiyor. Ve dünün koşullarından çok daha ağır koşullarda mücadele etmek zorundayız. Dolayısıyla sendikal örgütsellik, çok daha tehlikeli bir boyutta. Sendikal hareket gerçekten varolma ve yokolma noktasında." diyen Uygur sözlerine şöyle devam ediyor:

"Böyle bir dönemi aşmak herhalde eski sendikal yapıyla eski sendikal ilişkilerle, sendikal anlayışla da mümkün değil. Yani sınıf sendikası olduğunu söylemiş olmak ta yeterli değil artık." Sık sık "kadroların gençleşmesinden" söz eden Uygur, bunu "hem beyinsel, hem fiziksel anlamda" ifade ediyor. "Beyin olarak işleyen ve üretebilen, değerlendirmeleri, tespitleri ve önermeleri yerli yerine oturtan, ama gövdesi oluşamayan ve hareket edemeyen konumdaydık. Artı 12 yıl kapalı kaldıktan sonra, 12 yıl öncesi yönetimde bulunan sendikalarımızı devralıp geldik. Ve hala aynı yönetimlerimizle devam ediyoruz. Çok doğaldır ki, bizler yönetimlerimizi devretmek zorundayız. Bu devretmekten kastım mutlaka beyinsel anlamda değil, fiziksel anlamda da devretmek. Beyin olarak ta yeni bir döneme uyum sağlayabilen ve yaşanan somutu bizatihi yaşayarak gören ve kavrayan, daha geniş, daha dinamik işçi önderlerine, örgütselliklere teslim ekmek zorundayız. Yani kısacası DİSK'i işçi sınıfının ellerine teslim etmek zorundayız."

Emek, barış, örgütlü toplum mücadelesinde bir adım

Tayfun GÖRGÜN

Sendikal alanda dünyada eşi benzeri görülmemiş bir olgudur DİSK. Tam on iki yıl kapatılmıştır, bütün sendikal yasalar ancak diktatörlüklerde rastlanır biçimde değiştirildikten sonra açılmıştır. Kızını Keloğlan'a vermek istemeyen padişahın, Kaf Dağı'nın ardındaki üç başlı devin kulaklarını kesip getir, kızımla evlen, masalı türündendir sendikal yasalarımız. DİSK'in ya da yeni kurulacak olan herhangi bir sendikanın yasalar karşısındaki durumunu böyle karikatürize edebiliriz.

Böyle bir yasal ortamda 12 yıl aradan sonra SIFIR üye ile yeniden faaliyete başlayan DİSK'in örgütlenmesine katkı vermesi, dayanışma içinde olması beklenen diğer kitle örgütleri ve sol güçler ne yazık ki sadece eleştiri ve hatta bazen de karalama şeklinde yardımda bulundular. Örneğin İkibine Doğru dergisi, kapağında paraların üstüne konmuş akbaba resmiyle karşıladı DİSK'in yeniden açılmasını.

On iki yıl aradan sonra SIFIR üyeli, yöneticilerini ve öncü unsurlarını işkencelerde, hapislerde kaybetmiş. Kalanlar ise yaşlanmış, yıpranmış. Bir kışmı da işyerlerinden, işçilikten kopmuş. Üyelerin çoğu emekli olmuş, işsiz kalmış DİSK'ten çok şey bekleniyordu.

Oysa sendika demek, konfederasyon demek örgüt, örgütlülük demektir. Nasıl bir örgütlülük. Nasıl bir sendika, nasıl bir DİSK istiyoruz? Bu isteklerimiz için biz ne yaptık, hangi çabayı harcadık? İlgilenenler böyle bir yerden yaklaşmalı sendikalara. Yani içinde ya da dışında hiç kimse ve hiçbir çevre kendi sorumluluklarının üzerinden atlayarak sadece eleştiri yapan, akıl veren rolüne soyunmamalı.

Henüz yeterince örgütlenmemiş olmasının yanında Ağustos 1994'te yapılan Genel Kurul'dan DİSK, sendikal öncülük yapabilecek bir çalışma programını çıkaramadı. Beceriksizliğimizin yanında gelişkinlik ve örgütlülük düzeyimizle de ilgili bir olgudur bu. Sendikal yoğunlukları, yani örgütlülüğü konfederasyon yönetimine taşıyamadık. Sendikal demokrasiyi ve kolektif karar süreçlerini zorunlu hale getiren bir tüzük çıkaramadık. Mali işleyiş, harcamalar ve yönetici ücretleri gibi akçalı konularda beklenen tarihsel misyonunu yerine getiremedik. Sendika-siyaset ilişkisine yeterli bir açılım getiremedik. O genel kurulumuzun eksikleriydi bunlar. Bedelini de ödediğimizi zannediyorum. Bu bedeli bir daha ödemek, bu hatayı bir daha işlemek lüksüne sahip değiliz.

Yeni Dünya Düzeni çerçevesinde 1996 yılında sermayenin saldırılarına konfederasyon olarak karşı koyabilecek bir yapıya kavuşmak ve bir önceki genel kuruldaki zaaflarımızı izole etmek üzere genel kurula gidiyoruz.

Henüz örgütlenmesini tamamlayamamış, geniş bir işçi ve üye kitlesi ile kucaklaşamamış sendikalarımız var. Örgütlenmesini sıçratmış, geniş üye kitlesi ile kucaklaşabilmiş sendikalarımız var.

26-28 Ocak günlerinde yapılacak olan olağanüstü genel kurulumuzda muradımız;

-Örgütlenme sorununu en aza indirmiş sendikalarımızın yönetime taşınmasını,

-Sendikal demokraside, kolektif karar süreçlerinde, mali konularda Türkiye ve dünya sendikal hareketinde örnek olabilecek bir DİSK tüzüğüne kavuşmak,

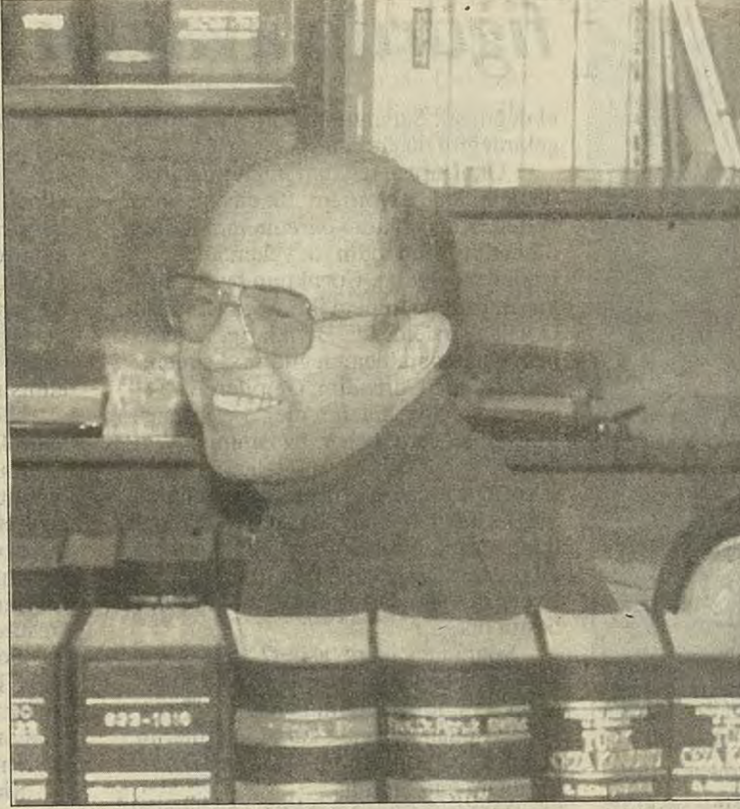
-Ekonomide ve demokraside emekçi kesimlerin sorunları ve ihtiyaçları üzerinden gerçekliği olan bir çalışma programı,

-Örgütlü toplum, sınıf kardeşliği ve dayanışması çerçevesinde, başta kamu emekçilerinin sendikaları olmak üzere, mümkün olan tüm kesimlerle mücadele bloku oluşturulması gibi ihtiyaçlarımızı karşılayan kararların alınması. Buna uygun yapılanmanın sağlanmasıdır.

DİSK ve Türkiy işçi sınıfı olarak bu olgunluğa, birikime ve yeteneğe sahibiz. Dahası buna mecburuz.

Edward Saıd okumasıyla İsmail Beşikçi

"Aslında entelektüelin temel sorusudur bu sorduğum: 'Kişi hakikati nasıl söyler? Hangi hakikati? Kimin için ve nerede?' Maalesef enteletüelin bu sorulara dolaysız cevaplar vermesini sağlayacak denli geniş ve kesin hiçbir sistem ya da yöntemin olmadığını daha en baştan söylememiz gerekir." (Entelektüel. Edward Saıd)



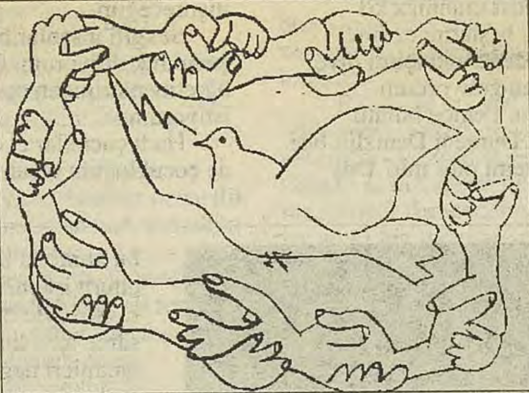
Bir kitabın zamana denk düşmesi önemli. Edward Saıd'ın "Entelektüel" kitabı için "cuk oturdu" denebilir. Devlet–aydın özdeşleşmesinin sonuçlarının iyice açığa çıktığı bir konjonktüre denk düşen bu kitap "entelektüel" sorunsalı üzerinde derin tarihsel ve güncel derinliğinin ötesinde, yanıbaşımızda birini, İsmail Beşikçi'yi anımsatıyor.

Beşikçi, entelektüelin, "hangi hakikati, kimin için nerede" söyleyeceği sorusuna bir yanıttır. Hakikatin devletin resmi bilgisi olarak teorize edilmesi yaşadığımız sistemin köklü bir geleneği. Şimdilerde temel tezleri çatlamaya başlasa da, "devlet aydını" geleneğinin değişik biçimlerde temelde sürdüğü bir gerçek.

Beşikçi'nin entelektüel olarak önemi; devletten kopmasında, hakikati devletin resmi tarih tezinin dışında aramasında, resmi ideolojiden ve onun politik versiyonlarından kopmasındadır. Saıd, şöyle yazıyor:

"Hatta ben daha ileri giderek entelektüelin, kutsal metinlerin ve inaçların (sayılmayacak kadar tahribata yol açan ve herhangi bir görüş ayrılığına ve çiştliliğe tahammül edemeyecek kadar katı olan) bütün gardiyanlarıyla ömür boyu süren bir mücadele içine girmesi gerektiğini söyleyeceğim."

Beşikçi sadece devletle ve devletin gardiyanlarıyla mı mücadele ediyor.Ya devlet aydınları; yani entelektüel gardiyanlar... Onlar "Entelektüel"i sadece okurlar. Tavsiyelerde bile bulunurlar. Ama hiç üzerlerine almazlar! E... **Entelektüeldevlet** böyle bir şeydir!



BARIŞ AÇISI

Neşe YAŞIN

Resmi maço muhalif kadına karşı

Annem öldüğü zaman, kızkardeşim sekiz, ben ise yirmi bir yaşındaydım. Onu hastaneye annemin yanına götürmemiştik. Büyükler ölümü anlatma işini üstlendiler. Ona annemin melek olduğunu; cennete gittiğini filan anlattılar... Çocuk, bir köşede oynarken cenneti kurguluyor; pınarlardan sular içer gibi yapıp, güzel çiçekleri kokluyordu... Çocuklar hayata ilişkin sayısız sorular sorarlar. Ben bu bitip tükenmez soruların muhatabıydım... Sorunun yanıtı yeni bir soruya yol açar. "Abla, neden..."ler hiç bitmezdi... Ben kendi düşlerime dalmak ister; tahammül edemez; kestirmeden ve sıkıntılı yanıtlar verip onu susturudum... Sonraları kendi oğlumla olan ilişkimde de çocukların sorduğu bu akıllı soruların aslında hayatın en temel felsefi meseleleri olduğunu düşünmüşümdür. Hiçbir çıkar ilişkisi ile gölgelenmeyen bu çıplak ve öz sorgulamalar; saçmalığı ortaya çıkaran "ama neden"ler; çocuksuluğun iç-burkan temizliğiyle doğan isyan dünyanın en muhalif kimliğini ortaya çıkarıyor... Erkekler sosyal hayata katılırken, evde çocuklarıyla ve onların sorularıyla kalan kadınlar bu apolitik dili çocuklarla birlikte geliştirirken insani olanın kıyılarında seyretmişlerdir belki de...

Yüreklerin ve gündelik gereksinimlerin dili olarak da nitelenebilecek bu kadın dili; hareket ettiği noktadan ötürü bir barış kültürüne malzeme oluşturuyor. Özellikle, bütün sözcüklerin kirlendiği ve "öteki" için kışkırtıcı hale geldiği çatışmalı toplumlarda kadınların politize olmamış, ama özel alanın politikliğini taşıyan dili barış hareketlerine önemli bir kaynak sunuyor. Bu dil politik kavramlarla savaşmaya ve sataşmaya alışkın şovenistleri afallatan ve karşı saldırıyı güç kılan bir büyü taşımaktadır. Barışçı kadın hareketlerine karşı bildikleri yoldan savaşamayan şovenistler kadınlar tarafından mat edilmeyi o muhteşem erkek kimliklerine yakıştıramazlar ve özel bir saldırı geliştirirler. Bu konuda çarpıcı bir örnek yıllar önce, kadınların bir barış eylemine karşı Kıbrıs'ta çıkan iktidar yanlısı Birlik gazetesinin attığı manşetti. "Karılar da karıştı". Maçoluğun doruğundaki şovenist köşe yazarları muhalif kadınların düşüncelerinden çok özel yaşamları, giyim kuşamları ve "cinsel azgınlıkları" ile ilgili inciler düzüp, onları toplum içinde marjinalleştirmeye ve itibar kaybına uğratmaya çalışırlar.

Kocalarının bir adım arkasında duran; haddini, kadınlık ve analık görevlerini bilen kadınlar örnek ve saygıdeğer imajlarla sunulurken, toplumda aktif rol alan kadınlar psikolojik ve cinsel sorunların kurbanları olarak sunulur. Milliyetçi, şoven köşe yazarlarının en şanlı maçolar olması şaşırtıcı değildir, çünkü bütün ayrımcılıklar akrabadır. Irk, milliyet ayrımcılığı yapanlar kuşkusuz ki, cins ayrımcılığının da şampiyonları olacaklardır.

Muhalif kadın kimliğine yapılan saldırı; tam da kadının karşı tarafça algılandığı noktadan; kadının beyinden çok bir bedeni temsil ettiği bakış açısından kaynaklanır. Özgür kadının serbest kadınla karıştırıldığı yerde kadına yöneltilen şiddet karşı tarafa erotik bir haz verirken, iktidardaki erkek düşüncesi tarafından kutsanır. Bir kadınla güreş tutmanın keyfini taşıyan maçolar bu haddini bilmez dişi yaratıkların meydan okumalarına bıyık altı bir sırıtışla yanıt verirler... Nasılsa iktidar da, devlet de, toplum da, hatta kadınlar da onlardan yanadır.

Devlet aydını zihniyeti

Necmiye ALPAY

Devlet aydını zihniyeti ne kadar tartışılırsa yeridir. Çünkü yerleşik gazete köşeleri en çok bu zihniyete bahşediliyor. Son tipik örneklerinden biri için, bkz. Ahmet Cemal, "Almanya 1995...", 28 Aralık 1995 tarihli Cumhuriyet gazetesi, s.15.

Amacım bu zihniyetin ayırt edici özelliklerini saptamaya çalışmak.

Anahtar kavramları: "Gerçekçi olmak" ve "akılcı olmak".

Pozitivizmden armağan bu süs kavramların altında gerçeklik olarak sunulan şey devletin gerçekliği gösterme tarzı, akılcılık olarak sunulan şey ise devlet aklına biattır. Gerçekliğin ve ikiz kardeşi olan ütopyanın yerine bunlar konur.

İnsan hakları konusunda Türkiye Cumhuriyeti devletini eleştirenler... var, değil mi?

Devlet aydını zihniyetinin ağzında bu gerçekliğin ifadesi şudur:

"İnsan hakları konusunda Türkiye'ye öğretmenlik yapanlar..."

Anahtar sözcükler ortaya çıkıyor: Türkiye ve öğretmenlik.

Öğretmenlik: Eleştiriye duyulan tepkinin göstergesi.

Ya Türkiye? Ülkenin adı. Soruyorum: İnsan haklarını ihlal eden, ülke midir? Devlet katlarından aktarma olan bu sözcük seçişi, hedef şaşırtmaktan başka hangi amaca hizmet edebilir? Devlet, okun ucunu uzaklaştırmak için kendisini her fırsatta ülke ile özdeşleştirmeye çalışır. "Türkiye'yi yurtdışında kötüleyenler" vb. ifadeleri masum bir eğretileme gibi okumamalı.

Ahmet Cemal, "sıradan insan" kavramını özel bir muameleye tabi tutarak, yazısının ikinci üçte birinde "sıradan Alman insanı" adını verdiği bir prototip ve hem ırkçı edimlerin gerçekleştiricisi, hem de bu edimler için üzüntü ifade eden, ikiyüzlü bir ırkçılar sürüsü imajı yaratıp tersinden ırkçılık yapıyor.

Devlet aydını zihniyeti, devlet-ülke özdeşleştirmesinin hizmetine koşar. Ahmet Cemal de öyle yapıyor. Ancak, deneysizlikten olacak, dozu kaçırıp bu kez ortalıkta devletten başka bir şey bırakmıyor: "Ve unutulmamalıdır ki sonuçta devletler, resmi politikalardan değil, çatıları altında yaşayan sıradan insanlardan oluşur." Devlet aydını gerçekçiliği ve akılcılığı, sivil toplum gerçekçiliğini ve aklını yoksuyor. Bilindiği gibi, kraldan çok kralcı olan, hizmetini eline yüzüne bulaştırır. (Devlet aydını zihniyetinin yıllar boyu deneyim kazanıp olgunlaşmış örneklerinde daha ustaca özdeşleştirme yolları görürüz: "Dünya küçülmüştür, elin oğlunun eline bizi eleştirme fırsatı veriyorsak suçu biraz da kendimizde aramalı değil miyiz?" gibi.)

Ahmet Cemal'in sözündeki ikinci anahtar, "sıradan insanlar"dır.

Önce daha genel bir değinme: Bu söz, görünüşte "sokaktaki insan" anlamında, hayli sık kullanılır. Oysa görünüşten öte gidildiğinde, sıradan'da sokaktaki'nden farklı yükler ortaya çıkıyor: En başta sözcüğü yazanın kendisine atfedilmiş, genel bir sıradışılık tanımı. Yarı bilinçli bir seçkincilik. Bunu da insana ilişkin ideolojilerden biri olarak imleyip geçelim.

Özel değinme şu: Ahmet Cemal, "sıradan insan" kavramını özel bir muameleye tabi tutarak, yazısının ikinci üçte birinde "sıradan Alman insanı" adını verdiği bir prototip ve hem ırkçı edimlerin gerçekleştiricisi, hem de bu edimler için üzüntü ifade eden, ikiyüzlü bir ırkçılar sürüsü imajı yaratıp tersinden ırkçılık yapıyor. Ahmet Cemal'de, ırkçıları ve ırkçılık karşıtlarını, birbirinden farklı düşünen ve ifade eden, yer yer mücadeleye girişen bireyleri görecek bir göz gözükmüyor... Devlet zihniyetinin tipik bir özelliğine uygun olarak, gerçekçilik sloganı altında, gerçekliği soyutladığında gerçeklik olmaktan çıkarıyor. Sonuçta da Almanya'yı (tıpkı "Türkiye" kavramlaştırması gibi) mahkum ediyor.

Ağızdaki bakla, demokratik edimlerde bulunmaktan çekinmeyen Yaşar Kemal, Orhan Pamuk gibi yazarları -genellikle ad da vermeksizin- karalamaktır. Ahmet Cemal'de de öyle ve aşağıdaki soruyu soruyor:

"Yakın geçmişte kimi Türk aydınları Alman dergilerinde Türkiye'nin insan haklarına ve özgürlüklerine ilişin sorunlarını tartışırken bırakın Türkleri, dünyaca ünlü bir Alman sporcunun karaderili karısına bile yaşama hakkı tanımak istemeyen bir Almanya'da acaba nasıl bir özgürlük güvencesi bulabilmişlerdir."

Bu son satırdaki soruyu net olarak anlamayan bir ben olmak isterdim. Satırı şu anlamda okumakla yetiniyorum: Almanya'da özgürlük güvencesi yoktur ki konuşmak için kendinize orayı beğeniyorsunuz. Bu iyimser okumayla bile sorunun mantığı, örneğin, özgürlük güvencesi bulunmayan bir ülke olan Türkiye'de Mumia Abu Jamal'in durumunu tartışmayı yanlışlıyor... Devlet zihniyetinde en iyi savunma saldırıdır, başkalarının suçu sizinkini bağışlatır: Herkes kendine baksın.

Ahmet Cemal de, Mevlana'lar, Yunus Emre'ler, Hacı Bektaş Veli'ler dururken ithal çözümler aramak suçlamasını yapıyor. Soruyorum: Mevlana'ya, Yunus Emre'ye, Hacı Bektaş Veli'ye bakmak, insan hakları ihlallerini dünya düzeyinde ele almaya engel midir? Değilse, devlet güdüsünün yabancı düşmanlığına vardırdığı çok açık değil mi? Sanırsınız ki Yaşar Kemal ve Orhan Pamuk yalnızca Almanya'da konuşmakta, Türkiye'de ise devlet aydınıymış gibi susmakta ya da aynı anlama gelmek üzere şöyle demektedirler: "Türkiye'nin bugün insan hakları ve özgürlükler bağlamında birtakım sorunları olduğu kuşkusuzdur. Ama..."

* Başlığa "Devlet aydını tipi" yazacakken vazgeçtim: Tip denince bir insanın bütünü anlaşılıyor ve bu bütün her zaman daha fazla şey içeriyor.

Kırkayak onbeşinci figürde ayağını kaldırırdı



Vakıf ÇAĞIN

Küçücüktüm çocuktum..
Dikenli ardıç ağacını okşamaya çıkmıştım dağın tepesine. Dağlar güz rengiydi. Pelitler yapraklarını kaplumbağalara örtü olsun diye çoktan dökmüştü. Dikenli ardıcının çekirdekleri bakırlaşmıştı. Tüm kerametin ardıç çekirdeğinin bakırında olduğunu anlamamıştım henüz. Ben onları güzel koksunlar diye parmaklarımın arasında ezerdim.

Bakırlaşmış ardıç çekirdeğinden acı kekre koku yayıldı. Kokudan pembe bir bulut oluştu. Sanki başım dönmüştü. Pembe buluttan, sakalları göğsünde uzun kaftanlı bir bilge çıktı. Önümde duran dümeni göstererek 'bu ne' dedi. Küçücüktüm, çocuktum bilemezdim. 'Sahibi gelir bir gün, iyi bakın ters yöne dönmesin' dedi sakallı bilge. 'Bakın' dedi. 'Biz çok muyduk?' Bilemezdim çocuktum. Pembe buluttan sarıklı bir ozan oluştu. "Söz" dedi anlamadım. Onu da dümenin yanına koydum. Pembe buluttan yalnızlık oluştu. Yalnızlığın sesini duydum, çocuktum korktum. Bağırmak istedim sesim bulut olmuştu bağıramadım. Uzaktan firdevs firdevs derin bir yankı çarptı ses bulutuma. Ellerim titredi. Ceviz işleme kabzalı tabancamı sıkmak istedim avucumda, gözlerini tuttu gözüm. Sakız ağacından çöp kestik kopmuş düğmelerinin yerine. Hiç cana çevirmemiştim tabancamın namlusunu. Çocuktum.

Bulutu unutmuştum ki karışık saçlı bir şair çıktı buluttan. Kollarında özenle bir mavzer tutuyordu. "Bu Koçero tanı" dedi. Tanıyamadım. Küçücüktüm. Buluttan eller oluştu, tuttum tazeydi belli el değmişti. Sarsıldım bakırlaşmış ardıç çekirdeğini düşürdüm.

Okul sırasındaydım. Öğretmenin dediğini anlamıyordum. İlk dayağı ondan yedim. Küçücüktüm öğretmenimin dilini öğrendim. And içtim ilk yalanı and içerken söyledim. Çocuktum başka türlü yapamazdım. Annem dilimden anlamadı. O yalan söylemezdi. Bıyıklarım terledi; hem çocuktum, hem değildim. Dümeni unutmadım. Öğrendim. Gemilerde olurmuş... Söz anladım meğer eksikmiş. Mavzer Koçero meğer babammış... Gömleğinin kopmuş düğmeleri yerine sakız ağacından çöp takarken gördüğüm tenmiş dokunmadım... Askerlere ayran ikram ettim. Babalarının mülküymüş gibi içtiler. Hiç kızmadım, töremizdi. Eyersiz at yarışlarına katıldım, kaybettim başım dik.

Sonra ne yapardı aşiret? Sarp kayalarda annemin ilaç yapması için ot topladım. Rastladığım kartal yuvalarından küçücük kartal yavrularını alarak kayalara çarptım. Taze bedenleri bir tutam kan olurdu...

Öğretmenime kinliydim. Büyüdüm. Aşık bile oldum. Bizim oralarda zor mesele. Keklik Pınarı'nda buluşurduk. Sevgilimin avucu elimde duvarlara yazı yazdık sahte, andı içmeyelim diye. Sonra seherde keklik sesleri anamın çığlıklarına karıştığında ikisini de silah sesleri susturdu. Kendimi suçlu saydım. Neden mi; çocuk kalmadım diye. Çocukluk sahte olamazdı, büyümem lazımdı.

Yılanları keşfettim ciddi, soğuk, akıllı. Yılanla da dost olunmaz ki! Düşman olduk hep başlarını ezdim öğretmenim bana sahte and içirdi diye. Lanetlenmiş soydan geliyordum. Soysuzlaşmalıydım. Pembe bulutu şehirde kaybettim. Dümeni Denizlili biri aldı. Dağbaşında gemi olur mu? Düş kurdum. Pelit yapraklarına bürünmüş kaplumbağa oldum. Kırkayağın dansını kıskandım. Bir gün kırkayağa, dans ederken ona dikkatli baktığımı, dansın beşinci figüründe onbeşinci ayağını hafif kaldırdığını, ama daha sonra hangi ayağıyla devam ettiğini merak ettiğimi, bana bir açıklama yaparsa memnun olacağımı anlattım. Kırkayak o günden sonra dans edemedi. İntikamımı almıştım.

Sonra siyaset biriktirdim. Pek çok hatıralırım oldu aktaracak. Derken, tek bulutlu bir ülkenin sonbaharı da tek bulutluydu. Derken, küçüktüm ufacıktım siyaset arastasında sek sek oynadım. bizim oranın oyunlarına hiz benzemiyorlardı. Kafam karışmıştı. Köyümde kazandıklarımı şehirde, düş arastasında kaybettim.

Sonra, doğaldır ki pek çok şeflerim oldu. Töremizdi. Onları kızdırdım. Yalan söylemeye devam etmemi istiyorlardı. Andımı bozmuştum. Artık yalan söylemeyecektim...

Şimdi yeniden köyümü, ardıç ağacını, bulutları biriktirmeye başladım hatıralarımın yanıbaşında. Dümen'in yanısıra, denizi, dalgaları, suyun kaldırma kuvvetinin yanısıra, suyun kandırma kuvvetini de öğrendim.

Çocukluğumu geri istiyorum. Unutulmuş Kürt çocukluğumu.

Düğme yerine kullandığım sakız ağacından çöpü geri istiyorum... Şarkılarımı rüzgarın şişirdiği ve düşlere dümen kırdığım bir günde tenime iliştireceğim...

Sevgili insanlar hepinizden bir parça çocukluk diliyorum. Çocukluğumu çalan öğretmenlerimden çocukluğumu geri istiyorum.

Hadi çocuklar el ele verelim benim de çocukluğum olsun!



SAHAF GÜNCESİ — Oğuz ÖZDEM

Şair Gözüyle...

Yıllar önce bir sanat dergisi benden sinema üzerine yazılar yazmamı istemişti. Sinemayla olan ilişkim izleyici olmaktan öteye geçmediği için sıcak bakmamıştım. Fakat öneriyi getiren arkadaş çözüm kapısını aralayıvermiş ve sayfanın adını koymuştu: 'Şair Gözüyle Film Değerlendirmeleri'. Bu şair sıfatı beni duyduğum kaygıdan kurtarmıştı. Öyle ya filme farklı bir gözle bakabilirdim ve bu göz benimdi; eleştiricinin, kuramcının, izleyici(!)nin değildi. Birdenbire kendimi yazacağım yazının tutsağı değil, özgürü olarak hissetmiştim.

Zeynep Aliye'nin "Dolunay Vardı" adlı öykü kitabını okurken bu olayı anımsadım: Şair gözüyle okumak. Şair sıfatı öykülerdeki, romanlardaki, felsefedeki.. şiire götürecekti. Farklı bir bakış açısı, farklı bir okuma biçimi ilginç olabilirdi. Bu gözün mistik dünyadaki adıysa gönül gözü. Bir anlamda şairi dervişane bir yaşamla buluşturan ortak nokta.

Bu önerilen dervişane göz nereye ve nasıl bakacaktı? Veya aynı bıçak ağzında nasıl yürüyecektik? Sanıyorum yollarımız bu dünya ve öte dünya sapağında ayrılıyor. Şairlerin devam ettiği yol, görünmeyeni görmek tutkusuyla birlikte göreneni de görebilmek, başka bir söyleyişle tanrısal olanı değil, insani olanı görmek. Onlar bu amaçla yaşam aynasına bakarken gönül gözü yaşamın ötesinde bir yaşama bakar.

Z. Aliye'nin öykülerinde bu gözle çıkıyorum yola. İlk mola yerim aşkların tanığı bir çeşmebaşı oldu. (Oysa çok isterdim, su duruluğuyla başlayan ve hep akan bir aşka takılmayı). Öykünün içindeki bir alıntı öyküde veriyorum ilk molamı: "Dalkavuklarından biri Sirakuza kralı Denis'e icat ettiği bir işkence aleti sunmuş. Bu, içi boş, tunçtan bir öküzmüş. İşkenceyle öldürülecek hükümlü içine kapatıldıktan sonra tunç öküz kızgın ateşin üzerine konacak, yüksek ısının etkisiyle içindeki kurban boğuk iniltilerle uzun süre can çekiştikten sonra ölecekmiş... 'Hükümlünün çıkardığı sesler öküz böğürmesinden farksız olacak...' diye tamamlamış dalkavuk sözünü..."

Beni bu alıntıya götüren göz, yazarın gördüğü ve göstermek istediği değil; şairliğimin kırık dalı. Bu dal, filistin askılarında, coplarla, elektrik akımlarıyla kırıldı... Z. Aliye'nin de kırıldığı belli, ama alıntı yapmasının amacı farklı. O, yaratıcı sanatçıların bir gün yarattıkları nesnenin kendilerine acı verebileceği varsayımını somutlaştırmak istemiş; amacına uygun olarak öykünün sonucunu da yazmış: Kralın dalkavuğa verdiği ödül (!) aletin önce kendisinde denenmesini istemesi...

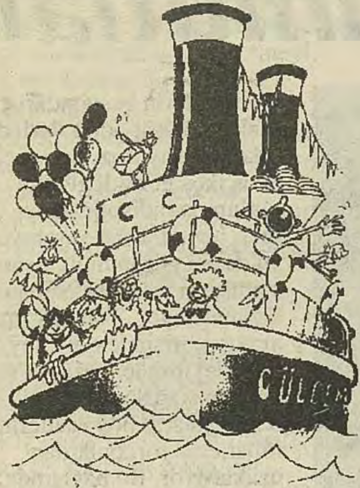
Benim için öykünün bitişi önemli değil, uyandırdığı vahşet duygusu da önemli değil. Beni bu alıntıyla buluşturan, "insanlık onuru işkenceyi yenecektir" savsözüyle örtüşmesi. Tarihsel süreç içerisinde işkence biçimleri değişmiş, ama işkence yapmanın amacı değişmemiştir. İşkencenin amacı, insanın fiziksel varlığına yönelik oluşu değil, insanın onuruna yönelik oluşudur. Öyle olsaydı işkenceye gerek kalmazdı ve suçlu (!) yok edilirdi.

Neden yok etmeye değil de onura, kişiliğe yönelikti işkence? İşkence, insanlık onuru, insanın insan olma bilincinin varmak istediği nokta değil miydi? Böyle bir insani kazanımın gene insan (!) tarafından yok edilmeye çalışılması bir çelişki değil miydi?

Sorular tektir, cevaplar çok... Ama "bir şair atılır ortaya" Z. Aliye'nin öyküsünde. "Ya darağacının acısı? Bunu nasıl onaylarsınız" diye sorar. Aynı noktadayız Zeynep. Bunun için şair gözüyle okudum öykülerini. İnsanlık onuruyla "para onuru"nun gelişimi eşit olmamış diyeceğim, ama senin soruların son sabahı belirlemek istiyor, üstüme üstüme geliyor; "Peki ben ne yapabilirim, ne yapmam gerekir? Hem kim bağladı elimi kolumu? Yoksa ışık mı onlar, sözcük mü, esin mi sizden yansıyan?...

Bana değil, insanlık onuruna sor Zeynep, ben öykülerindeyim hala...

Burası 'Entelektüelin Sesi radyosu'



Amerika'nın "Arka Bahçesi"nden, Küba'dan ayrıldıklarında, Che Guevara üzerine başlayan konuşma, Gramsci, Sartre, Camus... derken, "entelektüel"lik üzerine yoğunlaşmıştı.

Güneşli bir günde güvertede tartışıyorlardı. Vapurun yeni yıl konuklarından en yaşlı komünist Rizeli Yusuf Emice, (Yusuf Ziya Örün) yöresel şivesiyle seslendi:

– Uşaklar, haçan ki, yeni bir kitap çıkmıştır; Edward Saıd'ın, "Entelektüel" (sürgün marjinal yabancı) kitabını okudunuz mu?

Çoğunluk okumuştu. New York'a gitmeye karar verdiler. Fukuyama'nın "tarihin sonu" tezini, 'ayrıca bütün öğretilerin, ideolojilerin ortadan kalktığı şamatasını' ve Saıd'ın yazdıklarını düşündüler. Columbia Üniversitesi İngiliz Edebiyatı ve Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü profesörü, uzun yıllar sürgündeki Filistin Ulusal Konseyi'nin üyeliğini yapan Saıd dikkatlerini çekmişti.

Yusuf Emmi, elinde bastonuyla, New York'a dümen kırılmasını işaret etti ve "Entelektüel"den bir bölüm okumaya başladı:

"Siyaset her yerdedir; saf sanat ve düşünce alanlarına ya da tarafsız nesnellik veya aşkın teori alanına kaçmak mümkün değildir. Entelektüeller zamanlarına *ait* insanlardır; enformasyon ya da medya sanayiinin cisimleştirdiği kitlesel temsil siyasetine herkes gibi onlar da tabidirler; -tabii ki sadece medyanın değil, statükoyu koruyan, her şeyi kabul edilebilir ve onaylanmış bir aktüellik perspektifi içinde tutan bütün düşünce yönelimlerinin– yaydığı imgeleri, resmi anlatıları, iktidarı haklı çıkarma çabalarını tartışmaya açmaları, Mill'in 'maske indirme' dediği şeyi yaparak mümkün olduğunca hakikati anlatmaya çalıştıkları alternatif versiyonlar geliştirmeleridir."

Devletin yörüngesinde yaşayan resmi aydınlar düşünmeye başladılar. Bütün ülkelerde; "resmi aydınlar" ve "ötekiler" vardı. Özellikle, insanın dramını açığa çıkaran savaşların olduğu ülkelerde "entelektüel" olmak riskliydi. Devletler "kahraman" ve "hain" mekanizmasıyla devlete biat etmeyen entelektüelleri toplumsal yaşamdan tecrit ediyordu.

Martıların kanatları arasından ABD'nin özgürlük imgesi haline gelen "Hürriyet Heykeli" görünmeye başlamıştı.

Yusuf Emmi, kaldığı yerden okumaya devam etti:

"Bu hiç de kolay iş değildir: Entelektüel her zaman yalnızlık ile saf tutma arasında bir yerde durur. Geçtiğimiz yıllarda Irak'a karşı girişilen Körfez Savaşı'nda yurttaşlara, ABD'nin masum ya da tarafsız bir güç olmadığını (Vietnam ve Panama işgallerini unutmak siyasetçilerin işine geliyordu tabii), kimsenin de ona dünya jandarmalığı gibi bir görev vermediğini hatırlatmak ne kadar zor olmuştu. Fakat o zaman entelektüellerin görevi, unutulanları su yüzüne çıkartmak, görmezden gelinen bağlantıları göstermek, savaştan ve insanların öldürülmesinden kaçınacak alternatif eylem tarzları önermekti."

Türkiye'deki savaşı, entelektüelleri konuştular. Devletten kopmak; iktidarlara ve topluma hakikatleri söylemek, tanrıların günün birinde iflas ettiklerini anlatmak, gündelik yaşamda bizi kuşatan geleneklere teslim olmamak, "karşı"lığın ötesinde, "alternaif entelektüel" olmak gerektiği üzerinde durdular. Bu, zor, mihnetli ve yalnızlığı göze almayı gerektiren bir işti.

Gülcemal, "Hürriyet Heykeli"ne iyice yaklaşmıştı.

Yusuf Emice, kavramların, olgusal örneklerin ortasında, "Ha uşaklarum, size zamane fıkra anlatayum da..." dedi ve başladı:

– Rizeli iki hemşerim, Amerika'daki 'Hürriyet Heykeli'ne yüzmeye karar vermişler. Vazgeçirmek isteyenlere; "haçan ki biz, deniz halkındanız, haçan ki biz, birinci dereceden yüzme biliriz, haçan ki biz ısrarına ve inadına kavi bir halkız ve de denizin haritasını biliriz" diyerek Rize'den yüzmeye başlamışlar... Sinop Burnu, İstanbul Boğazı, Marmara, Çanakkale Boğazı, Ege, Akdeniz, Cebeli Tarık Boğazı derken güle oynaya Okyanus'a varmışlar... Biraz yorulur gibi olmuşlarsa da, 'Ha gayret, Okyanus'ta deniz midur ki, biz Karadeniz'de büyümüşüz' diyerek horon teper gibi büyük denizi de geçmişler ve ABD sahilleri, 'Hürriyet Heykeli' görünmüş. Son kulaçlarını atıp tam karaya çıkacakları sırada biri diğerine seslenmiş: "Kesildim... Rize'ye dönelim da..."

Gülcemal kıyıya yaklaşıyordu. Yusuf Emice, Saıd'den okumayı sürdürdü:

"1960'ların ortalarında, Vietnam



"Şeytan da bir zamanlar Cennet'te oturdu, bu yüzden onu daha önce görmemiş olanların ilk gördüklerinde meleklerle karıştırmaları mümkündür."

(Richard Crosman. Aktaran: Edward Saıd)

Savaşı karşıtı hareketin sesinin gürleşmesinden ve yaygınlaşmasından kısa bir süre önce yaşlıca görünümlü bir öğrenci gelip sınırlı sayıda öğrenciyi kabul ettiğim bir dersi almak istediğini söyledi. Savaşta hava kuvvetlerinde görev aldığını anlattı. Laf arasında bir an profesyonel zihniyetin ürkütücülüğünü kavrayıverdim; işini anlatırken –yetişmiş bir pilotmuş– ancak 'meslekten birinin' kullanabileceği kelimeler sarfediyordu. Israrlı bir biçimde sorduğum, 'Hava Kuvvetleri'nde tam olarak ne yapıyordunuz' sorusuna, 'hedef iktisabı' diye cevap verince yaşadığım şoku asla unutamam. İşinin aslında bombardıman pilotluğu olduğunu neden sonra anlayabildim, ama sıradan bir yabancının dolaysız sorgularını bertaraf etmeyi amaçlayan profesyonel bir dil kullanarak örtbas ediyordu asıl işini."

Dünyanın pek çok yerinde savaş vardı. Gülcemal kıyıya varmıştı. Enternasyonal tayfalar, Saıd ile görüşmeye gidiyordu. Savaşlar devam ediyordu ve devletli entelektüeller ve sorgusuz sualsiz devlete biat ediyor ya da, saf bilgi, soyut bilim, mutlak sanat uğruna kendini kandırmaya devam ediyordu...

Edward Saıd'ın mekanına vardıklarında girişte, ayaklarına –iktidarların sunduğu– "konformizm aksusearları"nı giymiş Ionescu'nun gergedanını gördüler... Yusuf Amca, "devlet patilerini giymiş entelektüel" diye tanımladı görüntüyü. Geleneksel Filistin kıyafeti giymiş Edward Saıd ise, "hoşbuldunuz"dan sonra, "Ionescu'nun gergadanı aslında yanlış bir entelektüel... Bir taraftan devlet ve özel sektör bursları, akademik izinler, basım parasını devletin verdiği kitaplar, meslekte ilerleme şansı, itibar da cabası... Entelektüel otoriteye nasıl hitap eder: 'Profesyonel bir ricacı olarak mı, yoksa onun itibar görmeyen amatör bir vicdanı olarak mı?" diye söyleniyordu...

Ionescu'nun gergedanı belki de, ayaklarında devlet patileri olan bir radyoydu...

Şarkı özürlü, konformist ve yalancı bir radyo...



Solcu solunda gerek...

Tel tel taramış saçını, parmağına gürz bağlamış...

❀ Nihansın devletten ey mesti nazım
Bana devletli cihanda entelektüel ne lazım

❀ Devletle fazla yüz göz olma, alışkanlık yapar.

Tebdil–i mekanda ferahlık varmış demişler.

❀ Kendini göksel bir adem zannetme. "Gökçekimine tabiyiz" sözü düşya'nın tabiatına aykırı.

Başına Newton kadar elma düşşün e mi?

❀ Haftada en az bir kere kitapların raflardaki yerini değiştir.

Maksat pratik olsun...

❀ "İçinden bir şey tut dendiğinde en çok aşk tutardık" dizesine inanma. İçinden ve dışından her zaman devleti tut.

Her tuttuğun devlet olsun. Allah tuttuğunu devlet etsin.

❀ Darphanede duvar yazısı: "Yoksa entelin parası, devlet kasasındadır kumbarası, her entelektüele bir kura numarası."

❀ Kadıköy, Karaköy vapurundan martılara atmak için devletten bir cankurtaran simidi iste...

Dostlar atışverişte görsün.

Kitle içinde martı çalışması yaparak Lenin abiye yağ çek.

❀ Devlet kurtaran yavrukurtlar geçerken sesini "ulumak makamına" akort et. "Ne mutlu Kurt'um diyene!" sözünü sev.

❀ Nemelazım deme; devletin levazım defterine sivil bir demirbaş olarak kaydol...

❀ Devletin düsturları arasında, destur demeyi öğren.

Destursuz Devlet–i Ali'ye girilmez.

❀ Entel hapşırır devlet "çok yaşa" diye haykırır, devlet hapşırır entel "çok çok yaşa"der. Ve böylece entel devlete baka baka morarır...

Yar bana morötesi bir medet...

❀ Devleti sol zanneden entelin sağı dönmüştür herhal. 96'da içindeki ve dışındaki devleti küçült, insanı büyüt...

Sen çok ölme e mi?

❀ Devlet töreniyle asli mezarlığa gömül.Gelecek zaman uzun, şimdiki zaman kısa;

Ve de "entel derki ben âlâyım/ Çiçeklerin başına belayım"

Ey Sol Kişot, entelritüel yolcular senin nene gerek.

Düşlerinle düş yola; solcu solunda gerek...

İnatlarında ısrar edenlerin umutları

İbrahim YALÇIN*

"Yeni dünya düzeni" olarak anılan yeni yönelimin tutmayacağı biliniyordu. Tutmadı. Berlin duvarının yıkılmasıyla, devrim ve sosyalizm çağının kapandığı, tarihsel devinimin yönünün ters-yüz edilerek kapitalizmin "zafer" kazandığı sanısı doğrulanmadı. Kaygan zeminde sağlı sollu savrulmaların baş döndürücü etkisi hızını çoktan kaybetmişe benziyor. Polonya'daki başkanlık seçimlerinin hemen ardından yapılan Rusya'daki seçimlerden de "komünistler" zaferle çıktılar. Yeni gelenlerin "yeniden gelenler" olmadıkları açık. Ne olup olmadıklarını ise zaman gösterecek. Buna karşın; eski sosyalist ülkelerdeki son gelişmeler en azından iki şeyi açıkça göstermiştir. Birincisi; serbest piyasa ekonomisi adı altında bu ülkelere dayatılan ekonomi-politikalar iflas etmiştir. Paris Komünü ve Ekim Devrimi kazanımlarının bir kalemde silinip atılamayacağı anlaşılmıştır. İkincisi, bundan böyle adı geçen ülkelerde komünistler, birkaç yıl öncesinde olduğu gibi hafife alınarak horlanamayacak, aksine ciddi bir güç olarak gündemin ana ekseni olacaklardır.



Açıkça görülüyor. İnkar edilen yerde yaratılan boşluk, inkar eden kişiliklerde başlayan ahlaksal-sosyal çöküntünün anında tespit edilerek beyinleri ipotek altına alınan büyük çoğunluğa rağmen, bu durum; her şeyin bittiği anlamına gelmiyor. Sarsılan değer yargıları ve içsel boşalmanın hafifliğiyle başlayan yeni kimlik arayışlarına bir üst boyutta cevap verebilme yetisini çoktan kaybetmiş olan tekelci-kapitalizm; inatlarında ısrar edenlerin umutlarını köreltemiyor.

Bilim, tarih; çok şeyi isteyenlerin, pek çok şeye katlanmak zorunda kalırken, yaşanan bunca acı ve ödenen korkunç bedellere rağmen, kimi zaman, mevcut kazanımların da kaybedilebileceğini, lakin; ısrar'da inat edildiğinde de, geçici bozgunların muazzam zaferlerle yeniden taçlandırılacağına defalarca tanıklık etmiştir.

Tarih, tekerrür etmiyor. Tarih, kendini yenileyerek ilerliyor.

İşte bu nedenledir ki, 21. yüzyıl; "yeni düzen" diye dayatılan "yeni düzensizliğin", tarihsel evrimin hızını durduracak çapta bir etkinliğe sahip olmadığının/olamayacağının tanıklığına hazırlanıyor.

Kürt halkı bu anlamıyla önemli ve öğretici bir örnek olmalı. Öğretici olmalı çünkü; ulusal ve uluslararası koşulların hiç de uygun olmadığı bir dönemde, sosyal-siyasal ve kültürel yönü son derece geri bir halkın, Kürt halkının, Osmanlı'dan artakalan bilgi ve tecrübe birikimiyle teçhizatlı TC karşısında yıllardır inat ve ısrarla direnerek siyasi ve maddi bir alternatif olabilmesi başka nasıl ve neyle izah edilebilir ki?

Bugün; Kürt illerinde gelişen devrimci-ulusalcı dinamizmi destekler ya da desteklemezsiniz. Bu mücadeleyi, "emperyalizm" güdümlü (!) görüp karşı çıkabilirsiniz. "Daha ne olacağı belli değil, bekleyelim-görelim" diye seyirci kalıp, ittifak yapılıp yapılamayacağına ilişkin "iç tartışma"larınızı henüz sonuçlandırmamış da olabilirsiniz. Bütün bunlar, Kürt mücadelesindeki "inadına ısrar ve zor'un rolü"nü gözardı etmeye, ondan, öğretici dersler çıkartmaya engel olmamalıdır.

Yeniden bir parti'leşmenin eşiğine geldik. Dünya'da olduğu gibi ülkemizde de, uluslararası işçi ve emekçi sınıfının büyük mücadeleleri ve kanları pahasına kazanılmış hakları ve yarattığı değerlerine yönelik saldırılar devam ediyor. Gerici-faşist saldırılar bir yana, düne kadar içimizde olanların, inat'larından vazgeçerek inkar edenlerin de saldırıları sürüyor. Bir zamanlar, "uluslararası komünist hareketin önderi" olarak alkışladığımız 20. yüzyılın en büyük inkarcısı Gorbaçov en başta bulunuyor. Rusya'da komünistlerin yükselişini engellemek için karşı-cephenin "ortak adayı" olarak "başkan"lığa aday olmaya hazırlanıyor. Bütün bunlar, umudu köreltilmemiş olanların inatlarında ısrar etmelerini dayatıyor.

Ne yazık; yeni parti çalışması içerisinde yer alan önemli bir kesim; geçmişten gelen mücadeleyi, "tek boyutlu ve günlük politikadan uzak, soyut sosyalizm söylemli ajitasyon" olarak görüp hafife alıyor. "Sosyalizme" vurgu yapmayı "marjinalleşme"nin nedeni sayarak, günlük taleplerden yola çıkarak "devrimci" halk partisi sınırları içinde "sosyalist" kalmayı yeğliyor. Hemen her şeyden bir şeylerin bulunduğu "tüzük-program taslağı"nda, "sınıfsız-sömürüsüz bir toplum"(!) da isteniyor. Satır aralarına serpiştirilen sözcüklerden bunu anlamak mümkün oluyor.

Gelişmelerin başdöndürücü bir hızla ve koşar adım ilerlediği bir ülkede yaşıyoruz. Son seçimde de açıkça görüldüğü gibi toplumda radikalleşmeye doğru hızlı bir saflaşma yaşanıyor. Sağ ya da sol görünümlü olsun, statükocu partilere olan güven hızla aşınıyor. Toplum, ciddi bir arayış içerisinde olup yaygın bir halk deyimiyle, "özü ile sözü" bir olmayan/sözünün eri olmayanların boş vaatlerine itibar etmiyor, onlardan uzaklaşıyor. Bu bağlamda, merkezden çepere doğru hızla uzaklaşan yığınlara kucak açabilmeye aday olunacaksa eğer, bunun biricik yolu; kendi gerçekliğimizi gizlemekten öte, gür sesle haykırmaktan geçiyor. Kaldı ki; uğruna büyük bedeller ödediğimiz ideallerimizin "doğru olmadığını", bu bakımdan ısrarlı olmamızın anlamlı olmayacağını hiç kimse "içine sindirdiğini" söylemiyor, söyleyemiyor. O halde, bu kaçış niye?

Elimizdeki "tüzük program taslağı"na göre, "...parti"sinin daha önce düşünüldüğü gibi "sosyalistlerle sınırlı olmayan" değil, "sosyalistleri de içerisinde barındıran" genişlikte (!) olmasıyla, bu parti içerisinde inat ve ısrarlarına devam edecek olanların meşruiyetine saygının sınırı nereye kadar olacak? Bunu da hep birlikte göreceğiz.

Yirmi yıl öncesinin "apolet"leriyle bu partinin oluşumunda yer alanların, kamuoyuna yansıyan dışsal görüntüleriyle şimdiki gerçeklikleri arasındaki çelişkiyi de yansıtan "program"ın nihayetinde bir "taslak"tan ibaret olması insanı rahatlatıyor.

Sonuç olarak ve her şeye karşın; söylenenlerden çok söylenmemiş sözlere daha fazla itibar eden bir gelenekten geliyoruz. Bu nedenle, "...parti"sinin, "devrim ve sosyalizm" davasında geri durmayanların, inadı elde bırakmayıp ısrar edenlerin "birleşik....parti"si olması umudumuzu korumak istiyoruz.

*BSP Fransa Koordinatörü

Cesaret edebilecek miyiz?

Veysi SARISÖZEN

Yeni bir parti kuruluyor.

Program ve tüzük taslağı yayınlandı. Ama bir çoğumuz gibi, bu satırların yazarı da bu partinin nasıl bir parti olduğunu tanımlamakta güçlük çekiyor. Program tasarısı derin boşluklarla dolu.

Son derecede kısa bir bölüm dünya durumu hakkında tasviri açıklamalara ayrılmış. Bu bölüm bize, dünya kapitalist sisteminin eleştirisini pek çok eksiklerle sunuyor. Ama bölüme anti-kapitalist yaklaşım egemen.

Bölüm bitiyor. Bitişte, her marksist için tipik olan bir devrimci iyimserlik rüzgarı esiyor. Buna elbette ihtiyacımız var.

Fakat dünya kapitalizminin eleştirisinden açık seçik, elle tutulur bir hedef çıkarılmıyor. Biz Türkiye'nin sosyalistleri radikal biçimde eleştirdiğimiz bu kapitalist dünya sistemine karşı ne yapacağız? Hemen şimdi ne öneriyoruz? Dünya devrimi mi, geçmişi anımsamak için söyleyelim, "detant" mı? Sermayenin uluslararası saldırısına karşı emekçilerin -somut enternasyonal taleplerle çerçevesi çizilmiş- birleşik cephesi mi? "Güney"in "Kuzey"e karşı birliği mi? "Dünyada sosyalizme doğru yeni bir dönemeç" ve her bir ülkede devrim için sürekli eylem çizgisi mi? Ne?

Program Komisyonu bu soruyu tasarıda yanıtsız bırakıyor.

Boşlukta mıyız? Buna az sonra geleceğiz.

Bu bölümü Türkiye izliyor.

İlk bölümde yapılan dünya durumu hakkındaki analitik sonuçlarla doğrudan bağlar kurulmadan bazı aktüel gelişmelere özgü başlıklarla karşılaşıyoruz.

Tasarı, "Türkiye sermayesinin bölgesel rekabette avantajlı konum elde etme çabası"ndan söz ederken, bizi umutlandırıyor. Fakat hayır. Analiz sonuna kadar götürülmüyor. Bu olgunun tek sonucu olarak bu çabanın "uluslararası piyasa ilişkilerinin bütün ülkeye yayılmasına ve belli bölgelerde yoğunlaşmasına yol açtığı" sonucu ile yetiniliyor. Bu sonuçlamaya itiraz edilebilir mi? Elbette. Örneğin, bölgesel rekabette, "piyasa ilişkisini" deforme eden devletçiliğin çok daha büyük avantaj sağlayabileceği söylenebilir. Subvansiyon, vergi iadeleri kapitalist diliyle söylersek, bir tür "haksız rekabet"e yol açabilir. Belki de, büyük emperyalist devletler, bölgesel rekabetin koşullarını her türlü devlet desteğinden yoksun ülkeler ekonomisi arasında bir rekabet olarak planlıyor ve o nedenle özelleştirme programlarını dayatıyor olabilirler.

Bu gibi teknik zorluklar tasarıda yer alırsa ne olur? Hiçbir şey olmaz.

Ama biz, bu gibi zorluklara değil, bu gibi analizlerden çıkacak sonuçlara ilgi duymalıyız. "Bölgesel rekabette avantajlı konum elde etme çabası" neye yol açıyor?

Tasarıda bu ele alınmıyor. Bölge pazarında ekonomik kavganın, örneğin, militarist silahlanma programlarına, petrolü olmayanın silah zoruyla bölgede hegemonya kurma niyetlerine yol açtığı söylenebilir mi? Bizce söylenebilir. Komisyon İran-Türkiye, Suriye-Türkiye, Yunanistan-Türkiye v.s. ilişkilerine girmemiş.

Yeniden başa dönüyoruz. Eğer dünya ölçüsünde bir stratejik doğrultu saptayamazsak, bölgesel sorunlara girebilir miyiz? Giremeyiz.

Komisyon bu sorunlara girmemiştir.

Buna karşılık, tasarı "özelleştirmeye", "küreselleşmeye" kısaca "yeni dünya düzeni" denilen yeni emperyalist hegemonya düzenine karşı radikal bir eleştiri içeriyor. Bunun Türkiye'ye özgü yansımalarını dürüstçe sergiliyor.

Şöyle diyebilir miyiz? Örneğin Kürt sorunu hem dünya, hem de bölge düzlemindeki çelişkilerin bir ürünü olarak açıklanabiliyor mu? Hayır. Ama Kürt sorununa yaklaşım, yasal bir parti için gereği kadar radikal konabiliyor.

Devam edelim. "Şeriatçılık" denilen tehlike hangi bağlamda ele alınıyor? Örneğin Türk-İran bölgesel hegemonya yarışı açısından bir sosyo-ekonomik ve politik sonuçlama tasarıda yer alıyor mu? Almıyor. Buna karşılık islami fundamentalizme karşı tutum açıktır. Parti bu tehlikeyi savuşturma iradesine sahiptir.

Yeni parti "özelleştirmeye" karşı olmakla birlikte devletçi midir? Hayır. Çünkü, tasarıda bir madde "devlet için halk anlayışı"na kökten karşı çıkıyor. Giderek, diyelim ki, Lenin'in pek çok defa itiraz ettiği ademi merkeziyetçi devlet anlayışıyla çelişme pahasına "kentlere demokrasi" başlıklı bir bölüm açılıyor. Devletçi ve ekonomist yaklaşımdan kopma isteği bu tasarıda yapısaldır. Tartışmaya açık mıdır? Elbette. Ama hiç kimse geleneksel Kemalist devletçi anlayışın bu partinin bünyesine sızdığını söyleyemeyecektir. Buradan çıkarak yeni bir sosyalizm modeline açılmak, yani bunu denemek -başarır mıyız sorusundan bağımsız olarak- mümkündür.

Adı geçen bölümü "kriz" sorunu izliyor. Neden bu bölümde ele alındığını açıklamak zor olsa da, sorun yine de ele alınmış bulunuyor. Burada "devlet ile toplum arasında gerilim"den söz edilmektedir. Böyle bir gerilim gerçekten var mıdır? Varsa bu -bizim eski olduğu söylenen anlayışımıza bakarsak- devrimci bir krize tekabül edebilirdi. Gerçekte ise henüz ortada böyle bir kriz yok. Bu gerilim ne? Belki de söylenmek istenen, memleketteki üretim ilişkileri ve üretici güçlerin durumu ile üstyapı arasında giderek artan bir çelişkidir. Gerçekten

Sınıf eksenli bir parti

Veli SALTIK



I. Parti sosyalizmi amaçlamalıdır: Parti, kapitalizmi aşmayı, emeğin özgürleşmesini, insanın insan üzerindeki her çeşit tahakkümüne son vermeyi, sınıfsız-sömürüsüz bir toplumu hedeflemelidir.

Parti, emeğin kurtuluşunu, insanın her alanda özgürleşmesini, üretimin, üretim araçlarına ve emeğin ürününe yabancılaşmadığı, baskının ve şiddetin tüm boyutları ile yaşamdan silineceği, kendi geleceğini özgürce belirleyebileceği bir toplum düzenini hedeflemelidir.

Geçmişte, sosyalizmin tek bir hamlede kesintisiz ilerleyen yekpare bir inşa sürecinde gerçekleşeceği değişmez bir teorik unsur haline getirilmişti. Parti, yaşanan bu 70 yıllık sosyalizm deneyiminden dersler çıkararak, Türkiye halkının önüne yeni bir toplumsal yaşam, siyaset ve sosyalizm projesini koymalıdır.

Parti, kitlelerin yaratıcı girişimine dayanmalı, demokrasiyi derinleştirerek güçlendirmeli, çoğunluğu kazanmayı hedeflemeli.

Parti, ulusal baskı ve şiddetin her türlüsüne karşı mücadele etmelidir.

Parti, her çeşit sömürüyü adım adım daraltarak, toplumu değiştirip dönüştürerek sosyalizme varmayı temel amaç edinmelidir.

II. Parti marksizmi kılavuz edinmelidir: Partinin düşünme ve çalışma aracı, yaratıcı marksist diyalektik yöntem olmalıdır.

Parti, eşitlik, özgürlük, barış, demokrasi, sosyal adalet gibi evrensel değerlerin yaratılmasında katkıda bulunmuş dünyadaki ve Türkiye'deki tüm toplumsal mücadelelerin ve marksizmin mirasçısı, sürdürücüsü olmalıdır.

Parti, hızla değişen dünyamızda tarihsel görevini, marksizmin rolünün azaldığı değil, tersine arttığı temel görüşüne dayandırmalıdır.

Parti, toplumu ve dünyayı değiştirme ve dönüştürme mücadelesinde şaşmaz yol gösterici olarak, bilimsel sosyalizmi yani marksizmi kılavuz almalıdır. Ancak 70 yıl boyunca uygulanan kalıplaştırılmış biçimiyle değil, günümüz koşullarına uygun çağdaş yorumuyla...

III. Parti sınıf eksenli olmalıdır: Partinin ana ekseni sınıf ekseni olmalıdır. Tüm burjuva ideologlarının "İşçi sınıfının tarihsel misyonunu yitirdiği, değişip yok almaya yüz tuttuğu" iddialarına rağmen, tersine nicel ve nitel olarak toplumsal ilerlemenin hala belirleyici ve itici gücü olduğu bilinciyle parti, sınıf partisi olmalıdır.

Emeğin kurtuluşu ile ülkenin genel gidişatı ve kaderinin birbirine sımsıkı bağlı olduğu, sınıfla birlikte sınıfın doğal müttefikleri kadın hareketi, çevre hareketi, aydın hareketi ve yoksul köylülükle de işbirliği ve dayanışma içerisine girerek, toplumun bütün gözeneklerine nüfuz ederek, demokratik siyasal kültürü oluşturarak sosyalizmi inşa etmelidir.

IV. Parti enternasyonalist olmalıdır: Sovyetler Birliği ve sosyalist sistemin dağılmasından sonra kapitalist dünya, "Yeni Dünya Düzeni" adı altında bütünleşiyor. Bilimsel-teknolojik devrim, üretici güçleri hızla geliştirirken, sömürünün artmasına da yol açıyor. Yeni ekonomik ve sosyal sorunlar yaratıyor. Ulusötesi tekeller, konumlarını güçlendiriyor. Emekle-sermaye, tekellerle-toplumlar arasındaki çelişkiler derinleşiyor. Uluslararası mali sermaye borç mekanizmalarıyla eşi görülmedik karlar elde ediyor. Emperyalist-kapitalist dünya, askeri, mali, siyasi örgütlenmelerini pekiştiriyor. Buna karşın emek dünyasının, dünkünden çok daha fazla enternasyonalist dayanışmaya ihtiyacı var. Tek tek ülkelerin işçi ve emekçi sınıflarının iradeleri dışında, sınır tanımayan yeni bir dünya burjuvazisi oluşuyor. Sosyalist sistemin dağılmasından sonra, proletarya enternasyonalizmi bir gerileme yaşıyor.

Bu gerçeklerden hareketle, dünya işçilerinin ve emekçi halklarının enternasyonalist dayanışmasına önem vermeli, emperyalizmin topyekün saldırısına karşı, dünya işçi ve emekçi halklarının karşı direniş ve mücadelesinin örülmesi için, gerekli girişkenliği ve yaratıcılığı göstermelidir.

V. Parti demokratik olmalıdır: Parti, tekdüze bir fikirsel hayatı reddetmelidir. Eski monolitik hayatı dışlamalı, parti içi fikir kümelenmelerine yer vermelidir. Parti içindeki azınlık fikirlerin çoğunluk fikirleri olmalarına hak tanınmalıdır. Parti içi demokrasi derinleştirilerek vazgeçilmez kılınmalıdır. İç işleyişte eleştiri ve özeleştiri yaşamsal kılınmalı, kararlar alınmadan önce tüm örgütlerde etraflıca tartışılmalı, mutabakatla alınmasına özen gösterilmeli, mutabakat sağlanamadığı durumlarda, çoğunluğun isteği belirleyici olmalıdır.

Partinin birliği çeşitlilik içinde birlik olmalıdır. Bu çeşitlilik, partinin fikir zenginliği olmalıdır.

VI. Parti toplumda çoğulculuğu savunmalıdır: Parti, iktidar öncesi de, iktidarda da çoğulculuğu savunmalıdır. Toplumda çeşitli sınıf ve katmanların çıkarlarını savunan kesimlerin veya birtakım sorunlar etrafında mücadele yürütmek isteyen çevrelerin, özgürce örgütlenmelerini savunmalıdır. Şiddet kullanmadığı sürece, hangi sınıf ve katmanlar için olursa olsun, tüm düşünceler özgürce söylenmeli ve örgütlenmelidir.

Proletarya diktatörlüğü ve tek parti, ister istemez devletle bütünleşeceği için, ne denli dikkatli ve uyanık davranılırsa davranılsın, yükselmek isteyen, bir yerlere gelmek isteyen kötü niyetli, karşı-devrimci unsurların partiye sızmaları önlenemez. Yaşanan 70 yıllık sosyalizm deneyimi bunun örnekleriyle doludur.

VII. Parti bugünden çözüm üretmelidir: Parti, sorunların çözümünü iktidara gelmeye ertelememeli. Bugünden başlayarak, hayatın her alanına ilişkin alternatif çözüm önerileri üretmeli, uğrunda mücadele etmelidir. Toplumu adım adım değiştirip-dönüştürmeyi temel görev edinmelidir.

Önereceği politikalarla, değişik toplumsal muhalefet dinamikleriyle birlikte iktidarlar üzerinde bir baskı unsuru olmalı ve onlara olumlu anlamda adımlar attırmalıdır. Her gün bir adım daha demokrasiyi derinleştirerek, katılımcılığı yaygınlaştırarak, sömürüyü adım adım daraltarak geleceğe, sınıfsız-sömürüsüz topluma giden yola köprü kurmalıdır.

Kısacası bugüne müdahale ederek, bugünden başlayarak, sosyalizmi kurmalıdır.

VIII. Parti politikalarını yığınlarla birlikte üretmelidir: Parti, yaşamla bağdaşmayan, yaşama geçemeyecek politikalar üretmemelidir. Günü ve günceli yakalamalı, olabilirle yola çıkmalıdır. Bu anlamda yığınlarla birlikte, onların örgütleriyle birlikte, somut talepler doğrultusunda politikalar üretmelidir.

Sendikalar, kooperatifler, dernekler, meslek, kadın, çevre, gençlik örgütleriyle birlikte politikalar oluşturmalı, ortaklaşa uzmanlık, danışmanlık kurumları oluşturmalı, buralardan gelen öneriler, parti organları tarafından politika haline getirilmelidir.

---

bu devlet ve sonraki bölümde ele alınan kültürel, dinsel yapı ters dönmüş ve emeğin gelişmesini köstekler olmuştur. Eğer öyleyse bu iyi bir haberdir ve sevinebiliriz.

Derken bir yeni bölümle yüzyüze geliyoruz. "Sermayenin seçenekleri çekişiyor" bölümüyle...

Neden yazıyoruz? Geleneksel komünist hareketin programatik belgelerinde böyle bölümler, sınıfsal konumlarımıza ters düşse de, eğer sermayenin içinde bir çelişki varsa ondan yararlanmanın marksist bir tutum olacağını anlatmak için yazılırdı. Komisyon, kesinlikle böyle bir sonuç çıkartmıyor. Ne anlamak gerekli o zaman? Belli ki, böyle çelişkilerden söz edilirken emekçileri bir o sermaye grubuna, bir bu sermaye grubuna doğru yalpalatmak amaçlı göstermelik işler olduğuna dikkat çekilmek isteniyor. Kısaca, çelişseler de ittifak gibi bir sorun ortada yoktur deniyor. Bu da sanırız iyi bir saptamadır.

Bütün bu bölümleri bir dizi talep izliyor.

Talep neye göre yapılıyor?

Devlete egemen güçlerden "reform" mu isteniyor?

Hayır.

Tasarıya egemen olan görüş, bir "geçiş" dönemine özgü işlerin sıralanmasından ibarettir. Bunlar, esas olarak, tasarıda ifade edildiği şekliyle "emek güçlerinin siyasi iktidarının" kurulduğu koşullarda uygulamaya konu olacak taleplerdir.

Okuyucu haklı olarak şunu soracaktır: Emekçilerin iktidarı gerçekleşince ondan "talep etmek" tuhaf değil mi?

Program tasarısının can alıcı özelliği belki de buradadır. Evet, yeni parti, emekçi iktidarında neler yapmak istediğini teker teker anlatmaktadır. Kime? İktidardaki emekçilere anlatmaktadır. Burada tuhaf olan partinin "iktidar" olmayışıdır. Tasarıda parti, çok açık şekilde, emekçilerin egemen olduğu bir toplumda "hükümet" olmaya adaydır. Onlara seslenmekte, taleplerini onlara benimsetmeye çalışmaktadır.

O halde bu talepler, bir devrim dönemine özgü taleplerdir. Bu doğru mudur? Kanımızca doğrudur.

O zaman ortaya yeni bir soru çıkmaktadır. Yeni kurulacak olan parti yalnızca devrimci bir emekçi iktidarının hizmetine girmeye aday olan, onun hükümeti olmaya talip bir parti olarak, bugün için ne ifade etmektedir?

Talepleri inceleyenler, bunların gerçekten de devrimci bir emekçi iktidarında sosyalist bir bakanlar ya da komiserler kurulunun işlerini tasvir ettiğini görebilirler. Peki ama, bu gibi talepleri, emekçilerin iktidarı kurulmadan, parti, henüz bu iktidar güçlerinin hizmetine girmeden ortaya sürmek mümkün müdür?

Neden olmasın?

Bu talepler uğrundaki savaşın, ya devrimci bir emekçi iktidarına, ya da öyle bir iktidar uğrundaki savaşın yan ürünleri olarak reformlara yol açacağına akıl yatırmak gerçekten zor mudur?

Böylece programın sonuna varmış oluyoruz. Kuş bakışı incelenen bu programın zayıf yanlarını açıklamaya gelince...

Bunu kısaca anlatmak sanırız zor olmayacak.

Sosyalist hareketin programı, her zaman bir "dünya partisi programı" olmuştur. Bunun ilk örneği "Komünist Manifestosu"dur. Bu belge yayınlandıktan hemen sonra, Avrupa'nın hemen hemen bütün partileri, sosyalizmin özünde enternasyonal bir dava olduğunu anladıkları için, söz konusu belgeyi, kendi yerel-ülkesel programlarının doğruluğunun ölçütü saymışlardır.

O günden bugüne "dünya partisi programı" olarak biz, pek çok belgeyle karşılaşmışızdır. Bunları hepimiz, şu ya da bu derecede uygulamış, kendi ülkesel programlarımızın doğruluk ölçütünü işte bu programlara uygunluk açısından düşünmüşüzdür.

Yenilgimiz böyle düşündüğümüz için değildir, şu son otuz yıl içinde "dünya partisinin programı" dediğimiz belgelerin isabetsizliği yüzünden yanılmışızdır. Daha önceki emek zaferleri nasıl bu "dünya partisi programları"nın enternasyonalist özüyle ilgiliyse, yenilgiler, sonraki "dünya partisi programları"nın zayıflığıyla sıkı sıkıya bağlıdır.

Bugün ne yazık ki, sosyalizm dünyasındaki alt üst oluştan sonra, bazı enternasyonal önerileri saymazsak, yeryüzünde bir "dünya partisi programı" yoktur ve yeni partimiz, işte bu koşullarda kendi programını yazmaktadır.

O nedenle bütünsel, tüm uluslararası devrimci sürecin gelişme yönünü saptayan, ülkemizdeki sınıf mücadelesini uluslararası sınıf mücadelesiyle somut hedeflere yönelerek uyumlaştıran bir program ya hazırlanamaz, ya da hazırlanırsa hiçbir pratik önemi olmayan edebi bir belge olarak kalır.

Boşlukları, eksiklikleri, hataları olan bir programdır bu.

Peki en iyi program hangisidir? Bu soruyu bırakalım ve en kötü programın "en mükemmel program" olduğunu söylemekle yetinelim...

Marksist teori, eninde sonunda bir "dünya partisi programı" olarak ete kemiğe bürünebilir.

Bugün böyle bir program yoktur.

Onun yokluğunda yeni parti bir program taslağı hazırlamıştır.

Biz bu tasarıyı anlıyoruz.

Benimsiyor muyuz? Bu soruyu geçelim. Önemli olan şu:

Onu sınıf mücadelesinin pratiğinde denemeye cesaret edebilecek miyiz?

Birlikte yaratılan bir program, kişinin tek başına evinde yazdığı programdan sonsuz kere daha fazla değerlidir. Ve bir programı pratikte sınama cesaretinden daha fazla devrimci bir cesaret hiçbir kitapta ve tarih sayfasında yazmamaktadır.

Cesaretimiz var mı?

İşte yeni partinin program tasarısı bize, ince eleyip sık dokuma lüksünden arındırılmış bir soru yöneltiyor.

Cesaret yoldaşlar. Şimdi geminin eğrisine değil, rotanın doğrusuna bakma zamanıdır.

Tasarı sosyalist amacı militanca benimsiyor.

Onu gerçekleştirelim.

AĞIR AKSAK ÖYKÜLER

Hazım RUHİ

Karlı ve hükümetsiz bir gün

"Bir garip yolcuyum
Hayat yolunda
Yolunu kaybetmiş
Perişanım ben"
Nusret Demiral

İnce ince bir karın yağdığı açık sarı bir sabah. Az önce çıkarmış olduğum çizgili pijamalarımı katlamakla meşgulüm. Hava soğuk. Radyoda bugün türkü filan yok. Bırakın türküyü, müzik namına hiçbir şey yok. Bütün disk jokeyler hançerelerini yırtarcasına ağıt yakıyorlar. Neden? Çünkü memlekette hükümet kurulamıyor. Üzülüyorlar. Oysa bizim de bi hükümetimiz olsa ne güzel idare edilirdik. Dünyaya karşı rezil olduk. Almanlar'ın hükümeti var, Ruandalılar'ın var, Burkina Fasolular'ın var, bizim yok. Olacak şey mi? Ben de radyonun etkisinde kaldım, başladı mı gözlerim dolmaya. Yarabbim, artık kanlı mı olur, tatlı mı, susamlı mı olur, çikolatalı mı, ne olursa olsun bize bir hükümet ihsan eyle yarabbi! Amin!

Birazdan kendime geldim. Oturup gazeteleri karıştırmaya başladım. Gözüme bi haber ilişti. Noel Baba Türkmüş. Haydaa! Ulan yıllarca her önümüze gelene Türk dedik, dağ Türkü, bozkır Türkü, yayla Türkü diye isimler taktık, şimdi sıra bu herife mi geldi! Hem sonra aklıma takılan bi şey var, eğer bu adam Sabancı ya da Koç'un soyundan değilse, holding, ithalat-ihracat işlerine bulaşmamışsa, geçmişte başbakanlık ya da başbakan akrabalığı yapmamışsa nasıl olur da her sene tonlarca hediye dağıtır millete!

Akıl alır yanı yok! Bu huyumuzdan vazgeçmeliyiz arkadaşlar. Anladık toprağımızın her zerresi şehit kanıyla sulanmıştır, ama bu geçmişte Kızılderili'leri bile Türk kabul etmemiz için bir gerekçe değildir. Bana kalırsa bunlardan vazgeçip erken yatmalı erken kalkmalıyız. Bakın vücut o zaman nasıl zinde oluyor ve bakın kafa nasıl motor gibi çalışıyor o vakit. (Vay be! Kenan Evren gibi konuştum valla!)

Gazetedeki ciddi haberleri ve köşe yazılarını bir bir taradım. Sonra da mizah ve şamata köşelerini okudum. Amacım gülümseyerek başlamaktı. Ama nedense o gün mizahçılar pek başarılı değildi.

Güldürmekten ziyade düşündürmeyi tercih etmişlerdi. Tam gazete faslını bitiriyordum ki birden gözümden kaçmış bi haber gördüm. Alpaslan Türkeş "ben gencim, güçlüyüm, taşı sıksam suyunu çıkarırım" demiş. Ay, aldı mı beni bir gülme! Gözlerimden şıpır şıpır yaşlar akıyor. Nasıl kasıklarımı tutuyorum, az kalsın altıma kaçıracağım.

Gülme krizim epey devam etti. Bu arada gülerken masayı yumrukladığımdan çaydanlığı ve zeytin tabağını yere düşürmüşüm. Birazdan biraz rahatlayıp kalkıp yerleri sildim, etrafı düzenledim.

Artık dışarı çıkma vakti gelmişti. Hırsla çektim kapıyı. Kar hala devam ediyordu. Biraz döküntü bir semtte oturuyorum. Ve en çok da buranın çocukları dikkatimi çekiyor. Örneğin geçenlerde biri diğerine kıçındaki yamayı gösterip şöyle diyordu:

- Baak! Biz sizden daha zenginiz. Çünkü benim yamam seninkinden küçük.

Hepsi de çok bıcır bıcır şeyler! Sokağın başında toplanmışlar yine! Bağıra çağıra oyun oynuyorlar. Yanlarından gülümseyerek geçtim. Caddeyi çıkıp biraz tur atmaya başladım. Halkının suratından düşen bin parça. Zam analarını ağlatmış, öyle sersem tavuk gibi dolaşıyorlar. Ben de halkımın bu durumuna daha fazla tahammül edemediğim için vitrinleri seyretmeye koyuldum, yüzlerine baksam içim fena oluyor. Derken bir lokantanın önüne vardım. İki tane hırpani kılıklı adam vitrinin önünde durmuş, içerde insanı fitil edercesine dönüp duran kuzu kızartmayı seyrediyorlardı. Lokantanın kapısının hemen yanında ise bir başka fukara vardı, öylece oturuyordu. İki hırpaniden biri yerde oturana seslendi:

-Gelsene lan, bak ne güzel kuzu! Yerdeki isteksizce cevap verdi oturduğu yerden:

-Siz bakın. Ben vejeteryanım.

Gülümseyip geçtim yanlarından. Çok keyifli bir gün değildi nedense. Kasvet vardı orta yerde. Biraz daha dolaştım, sonra gerisin geriye evime doğru yürümeye başladım. Sokağa girdiğimde gördüğüm manzara karşısında hükümetin bir an önce kurulması gerektiği sonucuna vardım. Çünkü üstünde tiril tiril eski bir gömlek, ayağında eski ayakkabılar küçücük bir çocuk yumruklarını sıkmış, üstüne yağan ince kara aldırmadan gökyüzüne doğru bağırıyordu:

-Ulan erkeksen paltom, atkım, ayakkabım olacağı zaman yağsana alçak!



Arkadaşımız Hazım Ruhi'nin sağ eline sakar bir Martı düştüğünden bu haftaki karikatürünü çizemedi. Bu vahim durumu hazmedemeyen Hazım'a acil şifalar diliyor, sağınısolunu bilmez Martı'yı kınıyoruz...

GENÇLİK

Seçim sonuçları mı? Eski tas, eski hamam...

Setenay DOĞAY

Bir seçim kargaşası daha geçmişte kaldı. Daha önceki seçimlerde oy kullanmayanlar, özellikle de gençlik bu seçimlerde büyük bir umutla oy kullanmıştı. Sonuçların açıklanmasından sonra, medyada seçim sonuçlarıyla ilgili birçok şey söylendi, yazıldı ve çizildi.

Seçim sonuçları hakkında öğrenciler ne düşünüyordu?

Bu soruya yanıt bulmak için öğrencilerle seçim sonuçları üzerine küçük konuşmalar yaptık.

Sonuçlardan biri; HADEP'in barajı geçememesinin en büyük sebebi üniversitede okuyan öğrencilerin kütüklere yazılmamasıydı. Bazı çevrelerin seçimleri boykot etmesi de, etken olarak görülüyordu. İlginç bir paradoks ise, kütüklere yazılmayan öğrencilerin, çevrelerinde seçim çalışması yapıp oy toplamalarıydı.

Seçimler sırasında anketör olarak çalışanlar ilginç gözlemler edinmişlerdi. Bunlardan biri şunları anlatıyordu:

"Anket yaptığımız bölgelerde örneğin Gaziosmanpaşa'da bazı insanların HADEP diye bir partinin olduğundan bile haberleri yoktu. Ve Gaziosmanpaşa gibi bir yerde (Gazi olaylarından dolayı) o kadar çok insanın ölmesine rağmen DYP gibi bir partinin nasıl birinci parti olduğuna bir türlü anlam veremiyorum."

Bir başkası ise; "Bana kalırsa Refah'ın birinci parti olmasının nedeni, vaadettiği 'adil düzen'i merak etmeleridir. Bu nedenle oylarını Refah'a vermiş olmalılar" diyordu. DYP'nin beklenenin üzerinde bir oy almasının nedenini ise, Refah'ın iktidara gelmesini istemeyenlerin bunu engellemek için oylarını DYP'ye vermelerine bağlıyor ve çok ilginç bir örnek aktarıyordu:

"Anket yaptığım biri CHP'li olduğunu ve partisine çalıştığını söylüyordu. Ama Necdet Menzir'in, Hayri Kozakçıoğlu'nun çok dürüst devlet adamları olduğunu ve polis olarak çok iyi işler gördüklerini düşünüyor ve bunların milletvekili olmalarını çok istediğini de söylüyordu."

Bunları anlatan öğrenci "hayretler içinde kaldığını" da özellikle belirtiyordu.

Seçim sonuçlarının okullara yansımasını somut olarak Müslüman Gençlik'te gözlemlemek mümkün. Bunlar, seçimlerin ertesinden başlayarak okulların duvarlarını hadislerle, Bosna, Filistin ile ilgili çarşaf çarşaf afişlerle süslediler.

MHP barajı geçmiş olsaydı acaba nasıl bir durum olurdu. Hangi araçlarla zaferlerini duyururlardı, başka başka yollar denerler miydi?

Bir başka görüş ise, birçok TV ve radyo kanalının ve gazetenin düzen partilerini desteklemesine karşın, medyada "Emek Barış Özgürlük Bloku"nun, dolayısıyla HADEP'i destekleyen ve parlamentoya girmesini savunanların medyada seslerini duyuramamasına dikkat çekiyordu. Kürt milletvekillerinin parlamentoya girmesinin şart olduğunun da özellikle altı çiziliyordu. Bir diğer öğrenci şöyle diyordu:

"Güneydoğu'da alınan oylar, bölgenin meşru temsilcilerinin HADEP milletvekilleri olduğunu açık ve net olarak ortaya çıkartmıştır. HADEP'in aldığı yüzde 4.17'lik oy; sağdaki partilerin aldığı toplam yüzde 80'lik oya eşittir benim gözümde."

Öğrenciler, MHP'nin parlamentoya girememesine de farklı yorumlar getiriyordu. Bir grup, "onlara zaten bu şekilde cevap verilirdi" diyerek sonucu olumlu karşılarken; bazıları da "MHP'nin parlamento dışında kalmasının" kötü sonuçlara neden olacağını düşünüyordu. Çünkü MHP parlamentoya giremediği için sokağa çıkacaktı. Diğer bir grup ise, MHP'nin mecliste tüm uzuvlarıyla zaten temsil edilmekte olduğunu ve düzen partilerinin savundukları düşüncelerin MHP'den farklı olmadığını, MHP'nin seçimden önce seçimleri kazandığını belirtiyordu. Kurulacak yeni hükümet hakkında ise, CHP-DYP koalisyonunda nasıl katliamlar gerçekleştiyse, yeni hükümetin de aynı yolda yürüyeceğini söylüyor ve özünde hiçbir partinin birbirinden farklı olmadıklarını vurguluyordu.



Bir başkası ise kısa ve net bir şekilde düşündüklerini şu cümleyle dile getiriyordu: "Seçimler gösterdi ki Türk halkı kendisine bir apartman yöneticisi bile seçemez..."

Genel olarak görünen o ki, öğrencilerin psikolojisinde seçim sonuçlarından dolayı önemli bir değişiklik olmamıştı. Yeni hükümetin ne öğrencilere, ne de toplumun diğer kesimlerine yeni ve olumlu bir değişiklik getirmesi beklenmiyordu...





Onlar henüz küçücük birer çocuk, büyüyünce anlatacaklar gördüklerini...

Tarih, genellikle siyasal tarih ile özdeşleştirilir. Bu, toplumsal mücadele tarihinin siyaset teorisi ve pratiğinden ibaret olarak kavranmasıyla ilgili hatalı bir kavrayıştır. Oysa doğa ve toplum ve bütün karmaşasıyla insan siyasetten daha büyük bir toplamdır. Bu nedenle tarihsel hareketi içinde insanın serüvenini kavramak için siyasetin ve soyut kavramların ötesinde başka anlatım biçimlerine gereksinim vardır. Yaşananların öykü, deneme ya da günceler üzerinden aktarılması –sanatsal kaygının da ötesinde– neyse o olan hakikatin ortaya çıkarılmasında, insanın iç dünyasındaki karmaşık yolculukta önemli bir araç. Bu bir bakıma kavramlarla, "imgelerin" yerinin değiştirilmesi ve en büyük devrim olan "alışkanlıkların gücünün" terkedilmesidir. Öyleyse bize yazın... Söz mü?

Gerçek bir hikaye

Eren KESKİN

Şeyhmus Dersim'li... Dersim kıyımından sonra, ailesi ile birlikte Konya'ya sürgün edilmiş bir Kürt çocuğu...

Ahmet ise esasen Konya'lı olan bir Türk ailenin çocuğu... Şeyhmus ve Ahmet Konya'da aynı mahallede yaşarlar. Çok iyi arkadaştırlar.

Aynı okula girip, aynı sırada oturulurlar. Dersler Şeyhmus'a hep itici gelmektedir. Ailesinin O'na anlattıklarının, tam da tersi anlatılmaktadır okulda. Bu nedenle hiç inandırıcı gelmez, O'na okudukları...

Ahmet ise sever dersleri. Hele Şeyhmus'un hiç sevemediği tarih derslerine bayılır. "Ne şanlı" tarihimiz varmış diye, öğünür durur kendi kendine.

Ahmet ile Şeyhmus dersler hakkında hiç konuşmazlar bir araya geldiklerinde. Oyun oynarlar çoğunlukla. Ve hep severler birbirlerini, ayrı düşmekten çok korkarlar.

Biraz büyüyünce, birlikte gezmelere başlarlar. Kahveye giderler çoğunlukla, gelecekle ilgili konuşmayı çok severler.

18 yaşını geçince ikisi de sevdikleri kızlar ile evlenirler. Birbirlerinin düğününde en çok onlar eğlenir, en çok onlar mutlu olurlar.

Bir süre sonra, ikisinin de birer kız çocukları olur...

Ahmet Ayşe koyar kızının adını, Şeyhmus ise Beriwan...

Aradan iki yıl geçer... Ahmet askere gitmiştir. Askerden sonra da orduda kalmak kararındadır. Savaş vardır ülkede...

Şeyhmus ise gerillaya katılmak kararı vermiştir.

Yolları ayrılmıştır artık iki arkadaşın...

Yolları ayrılmıştır ama, birbirlerini hiç unutmamışlardır. Sevgi ve özlem yüreklerinde, hep yerini korumaktadır. Aradan uzunca bir zaman geçmiş, ikisinin de çocukları 7 yaşına gelmiştir.

Ayşe ve Beriwan, babaları gibi çok iyi arkadaş olmuşlardır. Birinin babası askerdir, birinin babası ise gerilla... Dönecekleri gün belli değildir.

Çok özlerler babalarını, birbirlerini anlarlar, anlatırlar sevgi ve özlemlerini... Ağlarlar...

Bir gün radyo ve televizyon haberleri Ahmet'in bir çatışmada öldüğünü duyururlar. "Şehit" olmuştur Ahmet...

Ayşe hiç anlamaz, "şehit"in ne olduğunu. O'nun babası ölmüştür, o sadece bunu bilmektedir.

Ne acı bir tesadüf ki, aynı günlerde Beriwan'ın annesini de karakola çağırırlar. Babasının, Hakkari'de bir çatışmada öldüğünü bildirirler.

Annesi eve geldiğinde, Beriwan'a "baban şehit olmuş" der. Beriwan, "Hüseyin ağabeyim gibi mi" diye sorar annesine... "Evet" der, annesi, ardından ekler, "güçlü olmalısın"...

Babasının cenazesini almak üzere, Hakkari'ye gitmeye karar verirler...

Annesine söz vermiştir, ama sözünde duramaz, Beriwan... Odasına gider, ağlar, ağlar...

Ertesi gün öğleden sonra, Ayşe'nin babasının cenaze töreni vardır. Türk bayrağına sarılmıştır tabutu. Hiç tanımadıkları bazı adamlar gelirler cenazeye. Elleri ile, kurt başına benzeyen bir işaret yaparak, bağırıp çağırırlar cenaze boyunca...

Ayşe bir ara fırsatını bulup, koşar ve sarılır babasının tabutuna. Ağlar...

Mezarlıkta son kez bakar babasının yüzüne ve elinde olmadan bağırır, "neden benim babam?"

O arada, Beriwan da annesi ile birlikte Hakkari'ye yola çıkar. Hakkari'de tugay komutanlığına gelirler. Bir subay annesine, fotoğraf gösterir. "Bak bakalım" der, "bu mu senin kocan?"

Beriwan hemen atılır, alır subayın elinden fotoğrafı...

O da ne!.. babasının resmi diye gösterilen, bir et ve kemik yığınıdır.

Kendini tutamaz, bağırır, "hayır bu benim babam olamaz" der. Subay Beriwan'a döner, "evet bu senin baba" der... Daha sonra annesine döner ve cenazenin gömüldüğünü söyler.

Yıkılmıştır ikisi de, bunca yol gelmişlerdir. Ölü de olsa, O'nu bir kez daha görebilmek için. Sarılabilmek için bir kez daha... Ama olmamıştır. O bir "terörist"dir. Ve bir "terörist" gibi gömülmüştür.

Geri dönmek üzere yola çıkarlar...

Otobüste çok düşünür Beriwan...

Ayşe'nin babası ile benim babam... Birbirlerini çok seven, iki arkadaş.

Bu ne biçim bir savaş ki en iyi iki arkadaşı "düşman" yapıyor...

Bir yol olmalı der... Bir yol olmalı bu savaşı bitirmek için... Bitmeli ki bu savaş, başka Ayşe ve Beriwan'lar babasız, annesiz kalmasın...

O anda aklına bir fikir gelir...

Annesine bile açmaz düşüncesini...

İlk kez Ayşe ile konuşmak ister bu konuyu. Beni sadece O anlar diye düşünür içinden...

Ve gerçekten Ayşe O'nu anlar...

Fikirlerini hayata geçirmeye karar verirler...

Bir kağıt kalem alırlar ve şöyle yazarlar...

"Biz Türk ya da Kürt hiçbir çocuğun babasız kalmasını istemiyoruz.

Bu acı bize çok ağır geliyor...

Lütfen barış için bir şeyler yapın".

Ve mahallelerinden başlarlar imza toplamaya.

Çocukların bu anlamlı ve haklı talepleri, yavaş yavaş meşruiyet kazanmaya başlar toplum gözünde...

Artık "barış" konuşulmaktadır her yerde... Fikirler üretilmektedir, savaşın bitirilmesine ilişkin...

Ayşe ve Beriwan çok mutludurlar gelişmelerden... Aralarında hep bu konuyu konuşmaktadırlar artık... Beriwan bir gün Ayşe'ye der ki, "barış olunca ne yapacağım biliyor musun?"

"Babamın mezarını bulup, O'nunla konuşacağım, O'na ağlayacağım, O'na sarılacağım."

"Evet" der Ayşe, "o zaman senin yanında ben de olacağım."

....

Bu cezaevinde yazılmış bir hikaye...

Ama her gün onlarcasını dinlediğim, büyük bölümü "gerçek" olan bir hikaye...

Bana bir gün, annesi ve babası cezaevinde olan Gülistan şöyle dedi, "ben bombalardan silahlardan hiç korkmam heval... Ben sadece öcülerden korkarım."

Gülizar bir gerçek, hikayedeki Ayşe ve Beriwan gibi...

Sokaktan ayrılan çocuklar için blues

Sezai SARIOĞLU

"Bakıldı ki kum saati, ters çevrilmiş, çıt, usul isa asi olmuş" **Ece AYHAN**



Harem vapurundayım. Denizi geçiyoruz. Martıların bir kısmı, yeni bir şarkıya çalışıyor, bir kısmı ise, Kız Kulesi'nin çatısından yavruları boşluğa ve denize iterek uçma çalıştırıyor. Martılar maaile sokağa çıkmışlar turfanda denizi öğreniyorlar.

Sakızcı çocuk her zamanki gibi, kuşbemol sesiyle "abilerim, ablalarım" diyerek sabah piyesini oynuyor. Konuşmalarından ve şamatalarından muhalif olduğu anlaşılan bir grup ise vapurun güvertesinde seçim sonuçlarını konuşuyor. Ellerinde kitapları var; "öğrenci olabilirler" diyorum. Moralliler. Oyların azlığını eleştiriyorlar ama, büyük kazanımların elde edildiğini vurguluyorlar. Suyun kaldırma kuvvetini bulmuş gibiler. Tarifsiz keyifler içinde içlerindeki dünyayı güldürmeye çalışıyorlar. Söz dönüp dolaşıp yeni kurulacak partiye geliyor... Martıların şamatasını unutturacak kadar heyecanlılar. Genç bir kadın, "21 Aralık'ta Ankara'ya yeni partinin kuruluş şölenine gidiyor muyuz?" diye soruyor.

Martıları bile ürküten bir koro yükseliyor: "Özgürlük treninde yerimizi ayırttık bile..."

(Uzun zamandır sokak dersleri boş geçiyor. Oysa, düşlerimiz yanıbaşımızda sokaklarda koşarak büyüdük; "Velhasıl onlar vurdu biz büyüdük kardeşim" (Ece Ayhan). Eylül bir keder olmaktan öteye, göğün boşluğunda uçurtmanın ipini kırması ve yönsüz bir kırlangıç gibi adressiz dolaşmasıydı. Yıllarca boş geçti bazı dersler. Sokak müsamerelerine katılamadı uçurtma çocukları. Belli ki bu nedenle, zulme ve yenilgiye hadisler derledi içimizden dışımıza, egemenlerin mahallesine taşınan kimileri. Uzun bacaklı çocukların sokağa dönmesi uzadı.

Oysa, her zaman yenildikleri ve yanıldıkları yaşlarıyladır sokak çalgıcısı çocuklar.

Şimdi; yorulan uçurtma rüzgar değiştirmektedir gökte. Dinlenmekten yorulan çocuğun ayak değiştirmesidir aslında mesel: Açıl sokak açıl...)

Sakızcı çocuk, sıra başlarına koyduğu sakızları ve paraları toplamaya başlıyor. Yavru martıyı annesi gagasıyla çatıdan itiyor. Ezberlediği uçma derslerini boşlukta unutan ve canhıraş çığlıklar atan martıcık, diğerlerinin gülüşleri arasında pırpırlı teyyare gibi ağır aksak uçuyor. Bir muzip yolcu; "Boşluğa düşen martı kanada sarılır" diye espri yapıyor.

Grup, yeni partinin kitleselleşme imkanından konuşuyor. Biri "program ve tüzük taslağını okudunuz mu" diyor. Değişik yanıtlar veriliyor. Sakızcı çocuğu taklit ederek "abilerim ablalarım" diye başlayan birinin yanıtı özellikle dikkati çekiyor: "Bize program ve tüzük taslağından çok hayat taslağı gerekiyor." Bir diğeri bir dize ile karşılık veriyor; "Biz tüzüklerle çarpışarak büyüdük kardeşim".

(Sokaktan koparılmış çocukların, sokağa ve birbirine imrenmesi iyidir. Eskidüşçe yazılı pankartlar birer birer çıkıyor tarih sandığından. Onlar sokaklar yapraklanınca bir tuhaf olurlar ve içlerine göverirler. Çocuk, artık evden sokağa inecek, gazetelerde haşarı çocukların adları geçecek. Yeni pankartların yenidüşçe imlasında çürüğe çıkacak umutsuzluklar: Açıl pankart açıl...)

Küçük martılar uçmayı çalışıyor. Grup, sanki parti üzerine konuşmuyor da, özgürlüğün ve sokakların arabını çıkarıyor. Yer üstünde basılan bir mecmuanın üstünde bir çocuk, mızıkasıyla mızıkçılık etmeden çiçek büyütmenin yollarını gösteriyor. "Toplumsal Dayanışma Partisi" olarak tasarlanan isim üzerine konuşuyorlar. Biri, daha çok dernek çağrıştırıyor derken, diğeri ismin siyasi bir çağrışımı olmadığını, dahası "apolitik" tınladığını, genel bir muhaliflik imgesi gibi durduğunu söylüyor. Kadın, "isim dediğin yapacağımız işin fotoğrafını vermeli ve duyanın içinde uyuyan şarkılar ayaklanmalı" diyor.

(Hayat ders veriyor diye, onlar da özgürlüğe hazırlanırlar ve ormanlara, kuşlara ve denize, sokaklara çalışırlar. Aşağı mahallenin diğer haşarı çocukları beğenmese de, bazı çocukların açıktan açığa göz önünde sokağa imrenmesi neden kötü olsun ki... Oysa, geçmişten geleceğe koşarak alkışlamalıyız martı seslerinde denizleri geçen bu çocukları... Sokaklar, en çok sokaklar yaşıtımızdır. Sokaklar yaşıtları çocukları, çocuklar yaşıtları sokakları çok özlemiştir. Fotoğraflar albümlerden taşmıştır: Açıl tarih açıl...)

Vapurdan indikten sonra Tünel'e yürüyorum. Tünelde, "Hatıra ve siyaset sahafı" çok sevgili bir arkadaşıma rastlıyorum ve kulak misafiri olduğum "Vapur Manzaraları"nı anlatıyorum. Seçimler ve yeni parti, program, tüzük vs. üzerine ateşli bir sabah münazarasına başlıyoruz. vapurdaki gençler gibi çok heyecanlıyız. Yeni kuşak bize; "En arka sıradaki çift dikişliler, sınavda en öne" diye sitem ederler mi, diye bir düşüncedir alıyor bizi. Bunca iyi işler arasında bazı şeylerin iyi gitmediğini de konuşuyoruz. "Papuçlarından çok ülke değiştiren" bilge arkadaşım, "sana 'üç küçük hata' fıkrasını anlatayım" da kıssadan hisse çıkar diyor...

"Bir papaz okulunda yeni yetişen stajyer bir öğrencinin vaaz sırası gelmiş. Bizimki doğal olarak çok heyecanlı. İlk kez, kitlelerle karşı karşıya gelecek, ilk kez, sesinin tınısını, belagatini ve öğrendiklerini sınayacak. Kürsüye çıkmadan önce papaza, "sevgili peder, beni dikkatle izleyiniz ve ne olur bütün teorik ve pratik kusurlarımı not alıp iletiniz" diye ricalarda bulunuyor. Peder, 'olur' diyor. Genç aday kürsüye çıkıyor, vaazını veriyor. Sonrasında heyecanla koştura koştura papazın yanına geliyor ve 'sevgili peder vaazımı nasıl buldunuz' diyor. Gayet deneyimli, görmüş geçirmiş peder, 'Gayet güzeldi, her şey beklediğimden de mükemmel oldu, inananlarla iyi bir iletişim kurdunuz, sizi kutlarım...' diyerek söze başlıyor... Genç aday haliyle çok seviniyor. Peder devam ediyor, 'ama, üç küçücük kusur işlediniz sevgili evladım.' Aday merakla soruyor ve peder başlıyor anlatmaya: "Birincisi, vaazınızın başında Hazreti İsa'nın geçtiği yerde 'Tanrının Çocuğu'ndan 'Orospu çocuğu' diye bahsettiniz. İkincisi, dua bittikten sonra 'amen' diyeceğiniz yerde her nedense "ole!" diye çığlıklar attınız. Üçüncüsü, duadan sonra huşu içinde din adamına yakışır bir dinginlikte kürsüden ineceğiniz yerde ıslık çalarak 'trabzanlardan kayarak' indiniz. Bu 'üç küçücük hatanız' dışında her şey mükemmeldi evladım."

Fıkra bittiğinde Galatasaray'daki Tünel'in ucundaki ışık görünmüştü...

Pek yakında, kaderleri pankartlara yazılmış uçurtma çocukları sokak müsamerelerinde buluşuyorlardı...

Bu, belki de bizim gibi yaşlı çocuklar için son blues'du...

SÖZ
HAFTALIK HABER YORUM DERGİSİ

● **Sahibi:** Olgu Ltd. Şti. ● **Koordinatör:** Seyfi ÖNGİDER
● **Yazı İşleri:** Ayla ÖNDER, Sermet ÖZDOĞAN, Sezai SARIOĞLU, Vehbi ERSAN, Veysi SARISÖZEN,
● **İdare:** Ali KÜÇÜK, Muzaffer TUTKAN
● **Sorumlu Müdür:** Hüseyin AYIK
● **Ankara Temsilcisi:** Mustafa ERDOĞAN

Avrupa Temsilcilikleri

● **Almanya Temsilciliği**	**Tel :** 0049.69.7075714 **Fax:** 0049.69.625645
● **Fransa:** Y. Mustafa ÖZKAN	**Tel :** 0033148572114 **Fax:** 0033148571691
● **İsviçre:** Süleyman ÖZGÜR	**Tel :** 004113415213
● **İngiltere:** Ahmet SAYER	**Tel :** 00441814826280

Basıldığı Yer: Serler Matbaacılık **Dağıtım:** BBD

Adres: Sıraselviler Cad. Billurcu Sk. No: 3/8 Taksim / İstanbul **Tel:** (0212) 249 99 29 **Fax:** (0212) 249 99 29